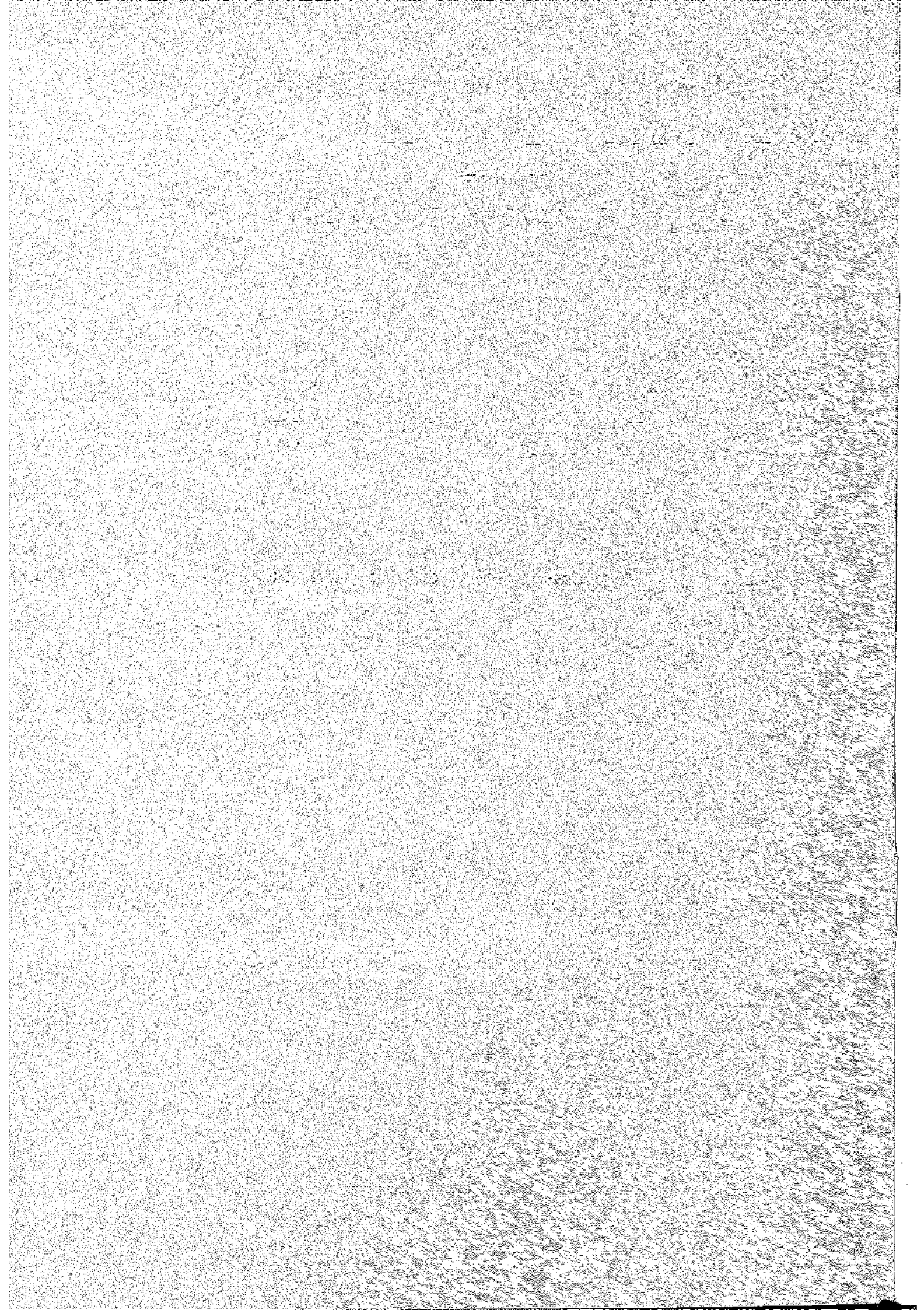

ΠΕΖΟΔΡΟΜΙΟ 7

κείμενο ενός συντρόφου

Η ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

"ΔΙΕΘΝΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ" CAHIERS D'ETUDES ANTIAUTORITAIRES

ΠΕΖΟΔΡΟΜΙΟ Νο 7

Cahiers d' études antiautoritaires

**Η ΑΝΑΠΤΥΞΗ
ΤΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ**

ΚΕΙΜΕΝΟ ΕΝΟΣ ΣΥΝΤΡΟΦΟΥ

«ΔΙΕΘΝΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ»

Τό κείμενο "Ἡ ἀνάπτυξη τοῦ κεφαλαίου στήν Ἑλλάδα" ἐκδόθηκε στή σειρά τῶν τετραδίων "ΠΕΖΟΔΡΟΜΙΟ-Cahiers d' études antiautoritaires" τόν Φεβρουάριο τοῦ 1977- ἀπό τή "Διεθνή Βιβλιοθήκη". Ἐκδότης-ὑπεύθυνος: Χρῆστος Κωνσταντινίδης-Ἴπποδάμου 7, Παγκράτι.

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ τοῦ "Πεζοδρομίου" καί τῶν βιβλίων τῆς "Διεθνοῦς Βιβλιοθήκης": καφέ-βιβλιοπωλεῖο "ΜΑΥΡΟ ΡΟΔΟ", Δελφῶν 2(καί Διδότου γωνία).
Τηλ. 36.08.635.

Τό Νο 1 τοῦ "Πεζοδρομίου", "Ἡ μιζέρια τῶν φοιτητικῶν κύκλων..." ἐπανεκδόθηκε καί διατίθεται στό βιβλιοπωλεῖο "ΜΑΥΡΟ ΡΟΔΟ".

Η ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

ΚΕΙΜΕΝΟ ΕΝΟΣ ΣΥΝΤΡΟΦΟΥ

Το κείμενο αυτό γράφτηκε αρχικά στις 13-14 του Νοέμβρη 1974 για να συζητηθεί στις 17 του μηνός στη βραδυά που όργάνωσε η Ένωση Ελλήνων Φοιτητών του Στρασβούργου. Η βραδυά αυτή σημάδευε επίσημα την ημέρα των βουλευτικών εκλογών στην Ελλάδα και ήμειπσημα — εφόσον κάτι πρέπει να γιορτάζεται — την επέτειο της εξέγερσης του Νοέμβρη και της σφαγής, φοιτητών ή άλλων. Μια βραδυά συζήτησης της Ένωσης Ελλήνων Φοιτητών του Στρασβούργου δεν είναι τίποτα παραπάνω απ' αυτή τη βραδυά συζήτησης και δεν προσέφερε καμιά διασαφήνιση για τον Νοέμβρη του 1973, όπως άλλωστε δεν μπορούσε να προσφέρει καμιά κριτική, έστω και θεωρητική, του κειμένου. Η επιθυμία να θρεθεί μια έλκυστικώτερη διέξοδος οδήγησε στη δημοσίευση του κειμένου. Πάντως χρειάζεται να σημειωθεί ότι δημοσιεύεται για να υποστεί μια εμπρακτική κριτική κι έτσι να μπορέσει να ξεφύγει από τη θεωρητική ρουτίνα των απαντήσεων και αντισπαντήσεων.

Το κείμενο ξαναγράφηκε με τη βοήθεια της κριτικής ορισμένων συντρόφων. Η οικονομική ανάλυση αποσαφηνίζει τη θέση των ανταγωνισμών στη σημερινή κοινωνία χωρίς όμως να είναι σε θέση να αναγγείλει την κατάρρευση του καπιταλισμού. Αυτό είναι υπόθεση της πάλης των τάξεων. Το ζήτημα είναι λοιπόν πολύ περισσότερο να τεθούν προβλήματα παρά να βρεθούν λύσεις.

17 Απριλίου 1975

«Η αντικειμενική σημασία του πράγματος δεν μπορεί να γίνει αντιληπτή παρά μόνο εάν ο άνθρωπος αναπτύξει μέσα του μια αντίστοιχη αίσθηση. Οι διάφορες αισθήσεις χάρη στις οποίες ο άνθρωπος ανακαλύπτει την πραγματικότητα και τη σημασία της, είναι ένα ιστορικό προϊόν της «κοινωνίας». — Κάρλ Μάρξ, «Χειρόγραφα του 1844».

Δεν υπάρχει τίποτα πιο άνοοσιο και ενοχλητικό από την παραληρούσα κοινοτοπία». — Κάρλ Μάρξ.

Τό νόημα καί ἡ οὐσία μιάς θεωρίας, σύμφωνα μέ τήν ἴδια τή διαλεκτική τῆς θεωρίας, εἶναι αὐτό πού ἐμφανίζεται στή συνακόλουθη πρακτική. Πράγμα που σημαίνει ὅτι μιά ἀνάλυση δέν μπορεῖ νά ἀγνοήσει τήν ἱστορική της καταγωγή καί τήν κοινωνική της ἀντήρηση. Τό ζήτημα δέν εἶναι πιά νά ἐρμηνεύσουμε τά ὁποιαδήποτε κοινωνικά φαινόμενα, ἀλλά νά μετασχηματίσουμε τήν πραγματικότητα. Κάθε βαθμίδα τῆς ἀνθρώπινης γνώσης — γνώσης μέσω τῶν αἰσθήσεων ἢ τοῦ λόγου — καί κάθε τρόπος κατανόησης τῆς πραγματικότητας ἀνταποκρίνονται σέ μιά δραστηριότητα θεμελιωμένη πάνω στήν ἀντικειμενική πρακτική τῆς ἀνθρωπότητας καί ἐπομένως συνδέονται, μέ τόν ἕνα ἢ τόν ἄλλο τρόπο, μέ ὅλες τίς ἄλλες δραστηριότητες καί προσδιορίζονται ἀπ' αὐτές. Ἡ ὑποκειμενικότητα πού διαπλάθεται ἱστορικά μέσα στήν ἀντικειμενική πρακτική τῆς ἀνθρωπότητας ἀποτελεῖ ἀναμφισβήτητα τό ἴδιο·τό θεμέλιο κάθε ἐπαναστατικής θεωρίας (1). Δέν μπορεῖ λοιπόν νά υπάρξει ρήξη μεταξύ ὕλικου καί κατηγορίας, μεταξύ γεγονότος καί ἐννοίας. Τό ζήτημα εἶναι νά κατανοήσουμε τόν κόσμο σάν ἀδιάρρηκτη ὁλότητα ὅπου ζεῖ τό ὑποκείμενο. Τό «υποκείμενο» τῆς ἱστορικής γνώσης ζεῖ μέσα σ' αὐτόν τόν κόσμο ἐννοιών (mode de signification), εἶναι λοιπόν ἀναπόφευκτα σέ συνάρτηση μ' αὐτόν πού ἀντιλαμβάνεται ἀρχικά τό σύνολο τοῦ ἱστορικοῦ ὕλικου.

Μέ τήν «ἐπαναστατικοποίηση» τοῦ τρόπου παραγωγῆς τῆς μπουρζουαζίας, πού σημαίνει ταυτόχρονα καί τήν ἀνάπτυξη τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων, ἡ μπουρζουαζία τείνει νά παγκοσμιοποιήσει τόν τρόπο παραγωγῆς της, «καί αὐτή ἡ παγκόσμια ἐξαπλώση μεταφράζεται στόν ὁλοκληρωτικό χαρακτήρα τῆς ἰδεολογίας της» ἀπό τήν ἄλλη μεριά, αὐτός ὁ τρόπος παραγωγῆς θεμελιώνεται πάνω στήν ἰδιωτική ἢ κρατική ἰδιοποίηση τῶν μέσων παραγωγῆς καί ἡ ἰδιοποίηση αὐτή θρῖσκειται στή ρίζα τῆς ἀντίφασης πού τόν κινεῖ, πράγμα πού μεταφράζεται στόν ἀποκλειστικό (καί τίς περισσότερες φορές ἐπιθετικό καί ἐπιδειξιμανή) χαρακτήρα κάθε ἐθνικῆς ἰδεολογίας πού τόν ἐκφράζει» (2). Ἔτσι ἐγκοιδοῦται μιά γενικευμένη ἀπάνθρωπη βία σ' ὅλα τά ἐπίπεδα τῆς κοινωνίας, πού προχωράει μέχρι τήν ἀμεσα ὕλική ἀρνήση τῶν φυσικῶν ἐκκρίσεων τοῦ Κεφαλαίου, καί κατὰ πρότερο λόγο τοῦ προλεταριάτου. Ἡ δραστήρια ἀντίδραση τοῦ προλεταριάτου, πού εἶναι καί ἀντίδραση τῆς πραγμάτωσής του, μεταφράζεται στήν πρακτική καθημερινότητα μέ τή γενίκευση μιάς ἐπαναστατικῆς βίας πού τείνει νά ἀποσπάσει τόν προλετάριο-υποκείμενο αὐτῆς τῆς βίας τῆς ταξικῆς κοινωνίας ἀπό τό ρόλο του σάν μὴ-ἀνθρώπινος ἐννοίας, σάν γραναζιού τῆς μηχανῆς πού παράγει ὑπεραξία. Μιά θέση ἀρχῆς θά ἔπρεπε νά ἀποκλεισθεῖ, ἐφόσον τό ζήτημα δέν εἶναι νά ἀντιστρέψουμε τίς ἠθικές ἀξίες. Στή βία δέν ὑπάρχουν οὔτε ἀξίες οὔτε ἠθική. Ἀλλά ἡ ἐγκριση τῆς ὁποιαδήποτε πράξης βίας πού ἀποκαλεῖται ἐπαναστατική καί ἡ ἀρνήση μιάς κριτικῆς σέ βάθος, σημαίνει ὅτι πέφτουμε στήν παγίδα τοῦ κεφαλαίου. Ἡ ἀλληλεγγύη συμπεριλαμβάνει τήν κριτική καί ἐτσι προετοιμάζεται τό ἔδαφος γιά τήν ἐξέγερση.

Ἡ ἐξέγερση εἶναι «τέχνη», ἡ βία ὅμως εἶναι ἔργο. Πρέπει νά εἶναι κανεῖς μαικόδς, τροτσκιστής ἢ ἀναρχοσυνδικαλιστής γιά νά συγχέει τή βία μέ τήν ἐξέγερση (3). Ἐξ ἄλλου, εἶναι οἱ κοινωνικοὶ δεσμοί καί μέσα, ζῶσα πραγματικότητα τοῦ διεθνισμοῦ τοῦ προλεταριάτου, πού θεμελιώνουν καί κατόπιν ὀργανώνουν τή βία. Ἡ ἐπαναστατική ὀργάνωση συγκεντρώνεται γύρω ἀπ' αὐτό γιά τό ὅποιο ὑπάρχει καί πού ποτέ δέν εἶναι: «δρά μέ τρόπο ὥστε ἡ δραστηριότητά της νά εἶναι κοινωνική θεωρητικά καί πρακτικά, γιά νά εὐνοήσει πρωτοβουλίες καί προτάσεις πού ἀποτελοῦν ἕνα ἐνιαῖο ὅλο» (4). Ἡ προλεταριακή ἐπανάσταση εἶναι συνώνυμη μέ τή βία ἐν ὄψει τῆς συλλογικῆς οἰκιοποίησης. Ἐπίσης εἶναι τό ξεπέρασμα κάθε ἰδεολογίας, αὐτοῦ τοῦ συμβόλου ἐξουσίας, τοῦ λόγου ὑπαρξῆς τοῦ πολιτικάντικου καί ἀριστεριστικου συναφιοῦ — τῶν σύγχρονων λακέδων τοῦ κεφαλαίου.

Ὅσα ἀκολουθοῦν ἀποτελοῦν μιά ἀπόδειξη, πάνω στή βάση συγκεκριμένων περιπτώσεων, τῶν πολλῶν διακυμάνσεων καί ἀνταγωνιστικῶν ἐξελίξεων τοῦ Κεφαλαίου στήν Ἑλλάδα γιά μιά ὀρισμένη περίοδο — πράγμα πού ὀδήγησε σέ μιά ἀμφισβήτηση, ὀραχτα πόσο μικρή, τῆς σχέσης δυνάμεων σέ μιά περιοχὴ ὅπου τό Κεφάλαιο, μέ τίς ἀντιφατικές του τάσεις, δημιούργησε καταστάσεις ἀκόμα πιό ἀντιφατικές, πού προῖόν τους εἶναι ἡ σημερινή «πραγματικότητα».

Λέγεται ὅτι ἡ διαμάχη τῆς Κύπρου κλόνησε τή στρατιωτική δικτατορία στήν Ἑλλάδα. Καί προστίθεται ὅτι τό κίνημα τῆς ἀπεργίας καί κατόπιν τῶν διαδηλώσεων τῶν φοιτητῶν στήν Ἀθήνα καί ἄλλου, τό Νοέμβρη τοῦ 1973, τράνταξε συθεμελα τή δομὴ τῆς στρατιωτικῆς δικτατορίας — ἐάν ὑπῆρχε τέτοια δομὴ — προτοῦ τῆς δώσει τή χαρακτηριστικὴ βολή ἢ διαμάχη τῆς Κύπρου. Πάντως χρειάζεται νά ξέρουμε ὅτι δέν ἦταν μόνο οἱ φοιτητῆς πού ἐκδηλώθηκαν τόσο βίαια τίς λίγες ἡμέρες πού ἡ Ἀθήνα θρῖστόκαν σέ «κατάσταση πολιορκίας». Θά προσπαθῶ νά ἀποσαφηνίσω τό ρόλο πού ἐπαιξε τό ἀθηναϊκό προλεταριάτο στόν ἀγῶνα ἐναντίον τοῦ κεφαλαίου, ἐναν ἀγῶνα πού ἦταν ὁ ριζοσπαστικώτερος στήν ἱστορία τοῦ ἐλληνικοῦ ἐργατικοῦ κινήματος (5). Αὐτό δέν ἀλλάζει τίποτα στό γεγονός ὅτι τό φοιτητικό κίνημα προσδιόρισε τὰ ὄρια του μέ βάση τή δημοκρατία καί τόν ἐθνικισμό καί ἐτσι συνέβαλε στήν ἴδια του τήν καταδίκη. Ἀπομακρύνθηκε ἀπό τό ἐπαναστατικό προλεταριάτο πού ἤθελε, μαζί μέ τόν ἀφανισμό τῆς δικτατορίας, νά υποσκάψει τούς καπιταλιστικούς θεσμούς, ὅπως ἔδειξε μέ τίς ἐπιθέσεις σέ τράπεζες, σούπερ-μάρκετ κλπ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΚΑΙ ΠΡΟΛΕΤΑΡΙΑΤΟ

Τό σύστημα τῆς μισθωτῆς ἐργασίας δέν εἶναι πιά μιά ἰδιομορφία τῶν «πλοῦσιων» χωρῶν. Εἶναι πανταχοῦ παρόν καί λειτουργεῖ μέ ὁλοένα ἐλαττωματικώτερο τρόπο. Τό κεφάλαιο εἶναι μιά διαδικασία ἀξιοποίησης καί, κατόπιν, ἀπαξίωσης (6): ἕνα σύστημα παραγωγῆς ἐμπορευμάτων πού δημιουργεῖ τήν οἰκονομία καί, ἀξεχώριστα ὑφασμένη μαζί της, τήν πάλιν τῶν τάξεων. Ὁ ἐργαζόμενος προλετάριος εἶναι ἕνα ἐμπόρευμα πού, ὅταν δέν σέβεται πιά τήν ἴδια του τή λογική — τόσο ἐπειδὴ τοῦ εἶναι μιά λογική ἐχθρική ὅσο καί ἐπειδὴ οἱ συνθήκες ὑπαρξῆς του γίνονται ἀνυπόφορες — τείνει νά αὐτοκαταστραφεῖ σάν

εμπόρευμα. Ο ίδιος ο νόμος της ανταλλαγής, που είναι ο νόμος της οικονομίας, ώθει τον προλετάριο να εξεγερθεί. «Ο προλετάριος είναι μία αξία που αρνείται τον εαυτό της σαν τέτοια, επειδή το σύστημα το βασισμένο στην αξία του αρνείται να υπάρξει σαν τέτοιος». Ωθώντας τον στην εξέγερση, το κεφάλαιο του επιτρέπει να έρθει σε επαφή με ανθρώπους της τάξης του και να συντριψει την εξασθενωτική του. Ταυτόχρονα, διαμορφώνει μία νέα κοινωνική σχέση. Πράγματι, ο αγώνας δημιουργεί νέες σχέσεις που είναι αναγκαστικά επιβλαβείς για την καπιταλιστική κοινωνία, εφόσον θέτουν υπό αμφισβήτηση τον προλετάριο σαν τέτοιο κι επομένως την κοινωνία στο σύνολό της. Αυτή η ταξική πάλη δεν ανάγει την κοινωνία στην οικονομία της. Κάθε άλλο. Οι γενικές και ειδικές συνθήκες των διαφόρων αγώνων που προμηνύονται, είναι εκείνες που θα καθορίσουν το τελικό αποτέλεσμα. Αυτή η μορφή εμφυλίου πολέμου, που εμπεριέχει το σπέρμα της άταξικής κοινωνίας, εξαρτάται τόσο από την ποιότητα του αγώνα όσο και από τον σκοπό του. Απομένει σε μάς να προσδιορίσουμε την αναμεταξύ τους σχέση. Όπως και νάχει το πράγμα, το κεφάλαιο αγωνίζεται ενάντια στο αποτέλεσμα της ίδιας του της εργασιακής διαδικασίας, αλλά δεν μπορεί να υπάρξει σχέση αίτιου και αιτιατού εκεί όπου η μαχητικότητα και το ταξικό πνεύμα του έργατη δεν είναι ούτε αίτια ούτε αποτέλεσμα του καπιταλιστικού συστήματος. Η αντικειμενική λογική, δηλαδή οι κύκλοι της αξιοποίησης και μετά της άταξίωσης, ή με δύο λόγια η κυκλοφορία του κεφαλαίου, που συστατικό της στοιχείο είναι η προλεταριακή δράση, αποτελεί την καπιταλιστική κοινωνία. Όμως αυτό δεν σημαίνει ότι η προλεταριακή δράση σταματάει στα σύνορα της καπιταλιστικής κοινωνίας. Κάθε άλλο· διαφορετικά δεν θα ήταν δυνατή μία ριζική επανάσταση. Έξ' άλλου, κάθε ανάλυση της τάσης προς μίαν άπαξιωση του κεφαλαίου, της καπιταλιστικής κρίσης, της πτώσης του ποσοστού κέρδους, είναι ταυτόχρονα λεπτομερής μελέτη του προλεταριάτου σαν τάξης σε κίνηση (7). Μολονότι το προτσέσσο παραγωγής καταναλωτικών αγαθών είναι ο στρατηγικός στόχος της επανάστασης, το κοινωνικό σώμα της είναι άλλο. Είναι η καταστροφή της ανταλλαγής και της μισθωτής εργασίας, και ταυτόχρονα της οικονομικής παραγωγής σαν διαχωρισμένης δραστηριότητας (8). Σε τελική ανάλυση, το προλεταριάτο είναι παρόν εκεί που υπάρχει ο καπιταλισμός (αν αποκαλείται κρατικός ή ιδιωτικός καπιταλισμός, ελάχιστη σημασία έχει για την πραγματική του ουσία)· είναι η κινητήρια δύναμη και το μόνο μέλλον για μία ριζική αλλαγή που θα μπορέσει να αγκαλιάσει όλες τις χώρες του κόσμου στο μέτρο που είναι μία από τις τάξεις που αναπτύσσεται περισσότερο σ' αυτό τον κόσμο (9). Οι καπιταλιστές αρνούνται να δούν τον αμείλικτο ανταγωνισμό και την παγκοσμιοποίηση της μισθωτής εργασίας σαν παράγοντες κρίσεων και ύφεσεων και δεν λαμβάνουν υπ' όψη τη συνακόλουθη ανθρώπινη μιζέρια. Η εμφάνιση του προλεταριάτου σαν τάξης σκεπτόμενης και δράσας γίνεται μία ιστορική αναγκαιότητα, εκφραζόμενη στην επανάσταση που αρνείται τις κοινωνικές τάξεις.

ΜΠΟΥΡΖΟΥΑΖΙΑ ΚΑΙ ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Η πολιτική αστάθεια στην Ελλάδα από τις αρχές του αιώνα οφείλεται στην ανικανότητα της ντόπιας αστικής τάξης να οργανώσει αποτελεσματικά ένα προτσέσσο εργασίας που να μπορεί να συνδεθεί και να φτάσει στο ίδιο επίπεδο με τον δυτικοευρωπαϊκό καπιταλισμό. Επίσης χρειάζεται να ξέρουμε, κι αυτό είναι ένα ουσιαστικό σημείο, ότι ο καπιταλισμός αναδύεται σε όρισμένες χώρες γρηγορώτερα απ' ότι σε άλλες, βρίσκει συνθήκες ευνοικώτερες σε όρισμένα μέρη, τα καταφέρνει εκεί καλύτερα και συνδυάζει έτσι ειδικά καπιταλιστικά συμφέροντα με συγκεκριμένες εθνικές ανάγκες. Ο διεθνής καταμερισμός των πολιτικών καθηκόντων και της εργασίας συνεπάγεται λοιπόν την εκμετάλλευση των φτωχότερων χωρών από τις πλουσιώτερες και τη συγκέντρωση του κεφαλαίου στις προηγμένες καπιταλιστικές χώρες. Και αντίθετα απ' ό,τι πολλοί θα ήθελαν να πιστέψουν, το προσωρινό χάσμα μεταξύ της αντικειμενικής πραγματικότητας και εκείνου που πολλοί σχολαστικοί κοινωνιολόγοι αποκαλούν χυδαία «ιδεολογικό έποικοδόμημα», είναι απλή όφθαλμαπάτη. Πρέπει να λάβουμε υπ' όψη μία διπλή αντίφαση: «Μολονότι ο εθνικισμός σαν ταξικό σύστημα σκέψης είναι ή κατ' έσοχον αστική ιδεολογία, μέσα στην ιστορία των καπιταλιστικών χωρών εκδηλώθηκε πάντα σαν ειδική κάθε φορά ιδεολογία μίας διαμορφωμένης μπουρζουαζίας κι ενός συγκεκριμένου Κράτους — μία ιδεολογία που νομιμοποιεί την εξουσία τους και δικαιολογεί την οικονομική πολιτική τους ενάντια στις άλλες μπουρζουαζίες και τα Κράτη τους, δηλαδή τις «εθνικές» αγορές τους, το έποικοδικτύο τους και τις σφαίρες έπιρροής τους, και ενάντια στο προλεταριάτο που βρίσκεται άμεσα κάτω από τον ζυγό της εκμετάλλευσης και κυριαρχίας τους, και αυτό συμβαίνει ανεξάρτητα από τις έσωτερικές αντιφάσεις της μπουρζουαζίας, άρα και ανεξάρτητα από τις διάφορες μορφές που μπορεί να πάρει αυτή η ιδεολογία μέσα σ' ένα δεδομένο Κράτος (10).

Οι πολυάριθμες πολιτικές και οικονομικές κρίσεις που συγκλόνισαν τη χώρα από το 1910 μέχρι τις μέρες μας, έδραϊώσαν τη διαρκή ήττα της ελληνικής εργατικής τάξης. Η ελληνική μπουρζουαζία ανέκαθεν ευχόταν — και μέχρι σήμερα κατόρθωσε — τη συντριβή των προλεταρίων· όπως ήταν λογικό, προώθησε τον φιλελευθερισμό της οικονομίας της αγοράς, όπου ο ιδιωτικός ανταγωνισμός μπορεί να αναπτυχθεί ανεμπόδιστα. Ένα από τα πολλαπλά έπακόλουθα της διαρκώς αυξανόμενης απομύζησης υπεραξίας είναι η όπισθοδρόμηση της παραδοσιακής γεωργίας, άρα και η αποκλειστικότητα του καπιταλιστικού τρόπου παραγωγής που κάνει άδυνατη μία επαναρροή πληθυσμού έξω από τα πλαίσια του. Από τη στιγμή της διαμόρφωσής του, το ελληνικό έθνικό κεφάλαιο έδρασε σε συνάρτηση με τη μη ανάπτυξη των παραγωγικών δυνάμεων για να θεμελιώσει τη διαδικασία αυτοαξιοποίησής του, κι αυτό αποκλείοντας από το παραγωγικό προτσέσσο μίαν αυξανόμενη μάζα αγροτών — δυνάμει προλεταρίων που δεν μπορούσε να συντηρήσει στο χάρω του. Αποτέλεσμά, ή μαζική μετανάστευση έλλήνων σε ζώνες που απορροφούν τους νέοφερμένους για να αυξήσουν και στη συνέχεια να κάνουν πλιό ανταγωνιστικά τα έμπορεύματά τους σε έθνική και διεθνή κλίμακα.

Πριν τον έρχομό της στρατιωτικής δικτατορίας σημειώθηκε μιά άναζωπύρωση των ταξικών αγώνων τό 1964-'65-'66. Μιά οτροφή «πρός τά άριστερά», έστω και σέ εκλογικό επίπεδο, δέν ήταν έπιθυμητή στην Ελλάδα όπου ο άντι-«κομμουνισμός» ήταν συνταγματικά κατοχυρωμένος. Η ελληνική μπουρζουαζία είχε έδραιώσει την ολοκληρωτική νίκη της στον έμφύλιο πόλεμο του 1946-49 χάρη στην κολοσσιαία βοήθεια των άμερικάνικων κεφαλαίων και στρατιωτικών συμβούλων, και διατηρούνταν στην έξουσία με την ύποστήριξη του άμερικάνου προστάτη της. Τά συμφέροντα της ελληνικής μπουρζουαζίας άντιστοιχούσαν ειδικώτερα με τά συμφέροντα των Ήνωμένων Πολιτειών, του έγγυητή του «έλευθερου κόσμου». «Πάντως ή έξωτερική πολιτική των Ήνωμένων Πολιτειών δέν καθορίζεται άποκλειστικά άπό ειδικά συμφέροντα. Καθορίζεται και άπό τον φόβο ότι μιά ένδεχόμενη συνέχιση της σύμπτυξης του «έλευθερου κόσμου» θά έχει σοβαρό οικονομικό άντίκτυπο στο έδαφός τους και θά έπιταχύνει την παρακμή της ιδιωτικής ιδιοκτησίας. Τό ζήτημα, λοιπόν, κατά πρώτο λόγο δέν είναι τόσο νά προστατευθούν περιουσίες ή νά διατηρηθούν έξωτερικές άγορές, όσο νά παρεμποδιστεί — και στην άνάγκη νά χτυπηθεί — κάθε κοινωνικό κίνημα και κάθε κυβέρνηση που σκοπεύουν νά πάρουν μέτρα τά όποια περιορίζουν ή καταργούν τον ιδιωτικό χαρακτήρα του κεφαλαίου» (11). Οι εκλογές που έπρόκειτο νά διεξαχθούν τον Μάη του 1967 θά οδηγούσαν άναμφίβολα σέ μιά μετατόπιση προς τά «άριστερά», σαν άποτέλεσμα της διένεξης του βασιλιά με τον Παπανδρέου και, κυρίως, της προλεταριακής άνάκαμψης που έκφράστηκε με τίς μεγάλες άπεργίες του '64-65. Έδώ πρέπει νά υπογραμμιστεί ότι τό ζήτημα ήταν πολύ περισσότερο νά δαμαστεί τό κίνημα των προλετάρων παρά ή άλαζονική προσωπικότητα ενός πολιτικού που τό 1944 άντιπροσώπευε την εξόριστη άστική κυβέρνηση. Στίς 21 του Απριλίη 1967 μιά στρατιωτική χούντα πήρε την έξουσία για νά θάλει τέλος στην άνησυχία των Ήνωμένων Πολιτειών και της ελληνικής μεγαλοαστικής τάξης. Η ταξική αντίδραση της ντόπιας μπουρζουαζίας σέ όποιαδήποτε διαρθρωτική μεταβολή — έστω και ελάχιστα πιθανή — που θά μπορούσε νά ένοχλήσει τό ιδιωτικό κεφάλαιο, ήταν γρήγορη και ριζικά άποτελεσματική. Έτσι, ή βαθειά διείσδυση των Ήνωμένων Πολιτειών στην Ελλάδα δέν είναι άπλώς θέμα έκμετάλλευσης και πλουτισμού· μεταμορφωμένη σέ στρατιωτικό πραξικόπημα, είναι τό μόνο μέσο που διαθέτει τό δυτικό μπλόκ για νά διαφυλάξει τό μέλλον του ιδιωτικού κεφαλαίου. Ταυτόχρονα, ή σχέση δυνάμεων μεταβάλλεται προς όφελος του ιδιωτικού καπιταλισμού και ή νοτιο-άνατολική πτέρυγα του ΝΑΤΟ ένισχύεται.

Όμως, παρά την υιοθέτηση του νεο-φιλελεύθερου μοντέλου άνάπτυξης, ή Ελλάδα της χούντας πήγαινε άπό τό κακό στο χειρότερο. Τό κεφάλαιο, τό διψασμένο για κέρδη και συσσώρευση, συνάντησε άξεπέραστα προβλήματα. Κι αυτό γιατί, σέ έθνική κλίμακα, ή παραγωγή για τή σπατάλη — ένα χαρακτηριστικό γνώρισμα της περιόδου '67-74 με τή μορφή μη παραγωγικών επενδύσεων, ξεφρενης κατανάλωσης ειδών πολυτελείας κλπ. — δέν κάνει τίποτε άλλο παρά νά έπιδεινώνει τίς δυσκολίες της άνάπτυξης. Η άύξανόμενη άπαξίωση του έθνικου κεφαλαίου άποξένωσε την άστική τάξη άπό τους στρατιωτικούς, που έχοντας χάσει κάθε ύποστήριξη και βρισκόμενοι σέ διαρκώς μεγαλύτερη άπομόνωση θά έπιχειρήσουν τό κυπριακό «πειράμα», ένα τελευταίο χαρτί άπελπισίας. Όσοι ήταν περιττοί, άν όχι ένοχλητικοί για τή συσσώρευση του κεφαλαίου, άποδιώχτηκαν με την ίδια εύκολία που έφτά χρόνια πριν είχαν πάρει την έξουσία. Πράγματι, μέσα στα πλαίσια της ήμπεριαλιστικής προοπτικής των μεγάλων καπιταλιστικών δυνάμεων, όταν ο ιδεολογικός και στρατιωτικός άγώνας άντιτάσσεται στο νόμο της συσσώρευσης όλα τά μέσα είναι άποδεκτά για νά διορθωθεί ή κατάσταση. «Η μόνη έλλειψη άπό την όποια ύποφέρει τό κεφάλαιο, είναι ή έλλειψη κέρδους».

Η ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

Οι καπιταλιστικές χώρες, που καλύπτουν συνολικά ένα πολύ μικρό μέρος του κόσμου, βλέπουν τό μέλλον τους νά έξαρτάται όχι τόσο άπό μιά έντατικοποίηση του άνταγωνισμού όσο άπό μιά διεύρυνση της βάσης επέκτασης του κεφαλαίου. Οι άνάγκες επέκτασης των μεγάλων έπιχειρήσεων άπαιτούν την κεφαλαιοποίηση ενός διαρκώς μεγαλύτερου μέρους του κόσμου. Έτσι οι Ήνωμένες Πολιτείες, για νά σγαματήσουν την κάμψη της παραγωγής ιδιωτικού κεφαλαίου στη μητρόπολη, έπρεπε νά την ένισχύσουν στο έξωτερικό.

Η έντατικοποίηση του άνταγωνισμού και ή διεύρυνση της βάσης επέκτασης του κεφαλαίου προς την Ελλάδα δημιουργούν νέες συνθήκες έκμετάλλευσης, που δέν μπορούν νά συνυπάρξουν με μιά διαχείριση του Κράτους με τρόπο που νά περιορίζει την άνάπτυξη αυτού του κεφαλαίου. Με άλλα λόγια, εάν τά κέρδη δέν αύξηθούν οι έθνικές έπιχειρήσεις κινδυνεύουν νά βυθιστούν μέσα στην ίδια τους την άγορά σέ μιά άποτελμάτωση — όπως πράγματι συνέβη στην Ελλάδα — που θά κάνει άναπόφευκτη την προσπάθεια σταθεροποίησης της κοινωνικής ζωής μέσω μιάς μη αυτοδύναμης παραγωγής που στηρίζεται άπό ένα ισχυρό Κράτος. Για την ελληνική μπουρζουαζία, όσο περισσότερα κέρδη άποφέρει ή οικονομία της τόσο περισσότερα κεφάλαια προσελκύει και τόσο αύξάνεται ή άποδοτικότητα της. Άλλά στην πραγματικότητα ή άνταγωνιστικότητα των λιγώτερο παραγωγικών χωρών μειώνεται και ή άποδοτικότητά τους τό ίδιο. Στο μέτρο που χειρότερευε ή κατάσταση, ή αντίθεση της μπουρζουαζίας προς τή στρατιωτική χούντα έντεινόταν. Άποτέλεσμα, ή υπόσχεση εκλογών και έπιστροφής στον κοινοβουλευτισμό — που θά έπέτρεπε νά βρεθεί μιά διέξοδος για τό κεφάλαιο — με τον Μαρκεζίνη, του όποιου ή καριέρα έπρόκειτο νά πάρει τέλος με τό δεύτερο στρατιωτικό πραξικόπημα, μιά έβδομάδα μετά τή σφαγή του Πολυτεχνείου. Η πορεία προς τον κοινοβουλευτικό φιλελευθερισμό διακόπηκε μέχρι τον Αύγουστο του 1974, όποτε τό μόνο φάρμακο για την έξασθένηση του καπιταλισμού στην Ελλάδα ήταν ή μεταβίβαση της έξουσίας στον Καραμανλή· κι αυτός ένήργησε με τρόπο ώστε ή Δεξιά, νικήτρια των εκλογών του Νοέμβρη του 1974, νά μπορέσει νά άποπειραθεί την πλήρη ένσωμάτωση του ελληνικού έθνικου καπιταλισμού στο παγκόσμιο καπιταλιστικό σύστημα και ταυτόχρονα νά άνοίξει νέες προοπτικές

για τα βορειοαμερικάνικα και δυτικοευρωπαϊκά κεφάλαια. Τα πρώτα βήματα προς την ενοποίηση και συνάμα τον εκουγχρονισμό του ελληνικού καπιταλισμού ήδη γίνονται.

Δέν θα πρέπει πάντως να ξεχνάμε ότι δέν συνέβησαν τα πάντα με τόσο άπλο τρόπο, στο μέτρο που η κίνηση του κεφαλαίου έμπεριέχει μέσα της τις ίδιες τις αντιφάσεις της. Αν και θέλει τον εκουγχρονισμό του, το σταθερό κεφάλαιο άδυνατεί να εκουγχρονιστεί αν και θέλει να ένταχθει στην παγκόσμια ιδιωτική καπιταλιστική οικονομία, βρίσκει το δρόμο κλεισμένο, γιατί τα έπακόλουθα της αστάθειας της άξιας σε παγκόσμιο επίπεδο οδηγούν άλλοτε στην ένσωμάτωση και άλλοτε στον άποκλεισμό όρισμένων περιοχών του κόσμου από το νόμο της αξιοποίησης. Ο καπιταλισμός, αν και εύχεται τον δυσκολοπραγματοποίητο εκουγχρονισμό του ελληνικού έθνικου κεφαλαίου, ώθει τμηματικά κινήματα προς τη σφαγή απ' την άλλη μεριά, άρνείται αυτό τον εκουγχρονισμό για λόγους στρατηγικής φύσης. Γιό πάνω είδαμε πώς τελικά άποδέχθηκε τον εκουγχρονισμό για να έδραώσει τη θέση του στον κόσμο.

Τά γεγονότα του πολυτεχνείου έχουν τις άπαρχές τους σ' αυτή την άνάγκη εκουγχρονισμού. Οι αντιφάσεις είναι έδώ τεράστιες, αλλά προκύπτουν από μιά όφθαλμοφανή πραγματικότητα. Σύμφωνα με τα αίτήματα των φοιτητών, το ζήτημα ήταν να έγκαθιδρυθεί ένα σύστημα λαϊκής δημοκρατίας (λαοκρατίας) ή, στο μέτρο που αυτό δέν ήταν δυνατό, ένα σύστημα φιλελεύθερης δημοκρατίας. Πράγματι, εκείνο που ζητούσαν αυτοί οι «έπαναστάτες» (Sic!) ήταν να όργανωθεί ένας νέος χώρος της πανεπιστημιακής ιδεολογίας, μέσα στα δημοκρατικά πλαίσια, για να μπορέσουν να κάνουν τις σπουδές που ήθελαν. Οι βλέψεις τους ήταν ίδιες με τις βλέψεις του κεφαλαίου και, φυσικά, δέν μπορούσαν όχι μόνο να άποδεχτούν, αλλά ούτε να άνεχθούν μέσα στα πλαίσιά τους μιά έξεγερση που ήταν δυνατό να λάβει χώρα παράλληλα με αυτά τα σκιρτήματα των μελλοντικών στελεχών. Αυτό και έγινε. Ένώ οι φοιτητές περιφερόντουσαν στα άμφιθέατρα φλυαρώντας, με την ελληνική σημαία επικεφαλής, το άθηναικό προλεταριάτο κατέβαινε στον δρόμο, όχι για να ζητήσει την επάνοδο της αστικής δημοκρατίας αλλά για να ύποσκάψει τα θεμέλια της καπιταλιστικής κοινωνίας: καταστροφή τραπεζών, σούπερ - μάρκετ, διαφημιστικών πανών, σηματοδοτών... Ένώ το προλεταριάτο ετοιμαζόταν για τον έμφυλιο πόλεμο, οι φοιτητές άνοιγαν το πουκάμισο για να περάσει ένα τεθωρακισμένο πάνω από το σώμα τους. Και, κάτι άκόμα χειρότερο, προσπάθησαν να παρεκτρέψουν και κατόπιν να χειραγωγήσουν το παθητικό μά άποτελεσματικό σύστημα άμυνας του προλεταριάτου ενάντια στη δικτατορία, για να το περιορίσουν σε «άγώνες» δημοκρατικού, φιλελεύθερου και στη συνέχεια έθνικου περιεχομένου. Μήπως άλλωστε δέν διαχώρισαν τη θέση τους από τις άνηλεείς επιθέσεις εναντίον των τραπεζών, των καταστημάτων και των δημοσίων κτιρίων; Η άνάπτυξη της προλεταριακής πάλης χαρακτηρίζεται από το έμπρακτο ξεπέρασμα της δημοκρατίας, του φιλελευθερισμού και του έθνικισμού, που δέν είναι παρά οι πιό σύγχρονες και πιό επώδυνες έκδηλώσεις του κεφαλαίου. Έστι, η «ψευδής κριτική της ιεραρχικοποίησης του χώρου ξανσάδηγει στη διαρρυθμηση του καπιταλιστικού χώρου». Η ιδεολογική μάσκα του άγώνα των φοιτητών ξεσκεπάστηκε από την πρακτική της επαναστατικής βίας του προλεταριάτου. Το κίνημα του Νοέμβρη του '73 έμπεριέχει την ίδια του την κριτική και άπομυθοποιεί τον ρόλο των φοιτητών σαν «έπαναστατικής κινήτριας δύναμης». Η άποψη αυτή δέν έχει ούτε σπέρμα άλήθειας. Όταν η δικτατορία δυσχεραίνει την κυκλοφορία του κεφαλαίου, άρα και την άπομύζηση ιδιοποιησιμης ύπεραξιας, οι φοιτητές θελησαν να συντριψουν αυτό το σύστημα για να άπελευθερώσουν επιτέλους την άξια που θα μπορέσει να άντιταχθει στην άπαξίωση, και έπομένως να έκφράσει την πρόοδο της κοινωνικής παραγωγικότητας της έργασιας (12). Το κίνημα του Νοέμβρη του '73 είναι η πολιτική άναπαράσταση του προλεταριάτου σαν κεφαλαίου· αυτό το ίδιο κίνημα είναι η πολιτική άναπαράσταση του προλεταριάτου στην Ελλάδα. Η πραγμάτωση του προλεταριάτου είναι συνώνυμη της κατάργησής του.

Ο ΔΙΕΘΝΗΣ ΚΑΤΑΜΕΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ Η ΚΥΠΡΟΣ

Τό κίνημα του Νοέμβρη του '73, όπως και άλλα μαζικά κινήματα, είναι ένα φαινόμενο με δύο άνταγωνιστικούς πόλους, προϊόντα μιάς και της αυτής κατάστασης, η όποια δέν βελτιώθηκε μεταξύ του Νοέμβρη του '73 και του Ιουλίου του '74, και γι' αυτό το ελληνικό κεφάλαιο, που είχε ήδη εισέλθει σε μιά κρίση μετασχηματισμού ώθησε την στρατιωτική έξουσία των Άθηνών προς την Κυπριακή περιπέτεια. Έτσι, η όξυνση των ταξικών άνταγωνισμών μέσα σ' ένα δεδομένο Κράτος δέν μπορεί να θρει άλλη διεξοδο παρά μόνο στα πλαίσια μιάς έθνικιστικής πολιτικής, από τη φύση της επέκτατικής. Το θύμα ήταν η Κύπρος. Η Ελλάδα έπρεπε να άντλήσει μιά ήρεμια που είχε χάσει από πολύ καιρό. Η καταστροφή παραμόνευε, στο μέτρο που ένας πόλεμος με την Τουρκία ήταν ανέφικτος απ' το ίδιο το γεγονός της άνάπτυξης της ταξικής πάλης στην Ελλάδα. Αυτό το ίδιο προλεταριάτο που παρακολούθησε τη σφαγή των φοιτητών το Νοέμβρη του '73 και στη συνέχεια επιτέθηκε εναντίον των θεμελιωδών θεσμών του καπιταλισμού, έχοντας συνειδητοποιηθεί απ' αυτό το γεγονός, δέν θα πάει να παίξει τον ίδιο ρόλο του θυσιασμένου, να γίνει κρέας για τα κανόνια και να άποδείξει έτσι για μιά άκόμα φορά την ήττα του άπέναντι στο κεφάλαιο. Η προλεταριακή άνάκαμψη όντως πραγματοποιήθηκε.

Η άλλαγή της κυβέρνησης — από στρατιωτική σε πολιτική — δέν σημαίνει καθόλου ότι μεταβάλλεται η έθνικη πολιτική της μπουρζουαζιας. « Η έθνικη ιδεολογία άνταποκρινόταν σε μιά διπλή φροντίδα, στην άντιμετώπιση του διεθνούς άνταγωνισμού και της ταξικής πάλης. Οι πραγματικότητες αυτές κάθε άλλο παρά έξαφανίστηκαν. Άλλά τα δεδομένα της πρώτης (του διεθνούς άνταγωνισμού) μεταβλήθηκαν μέχρι του σημείου να μής της επιτρέπουν πιά να παίξει τον ρόλο που της έπιφυλλασσόταν απ' αυτή την άποψη: άπό φανταστική σύνθεση μιάς πραγματικής αντίφασης, τεινει να γίνει φανταστική αντίφαση μιάς πραγματικής σύνθεσης. Το μόνο που δέν άλλαξε σ' όλη αυτή την ιστορία είναι η πάλη των τάξεων. Έτσι η έθνικη ιδεολογία πρόκειται να τοποθετηθεί σε σχέση με αυτή τη νέα προβληματική» (13).

Η Ελλάδα δέν ήταν — ούτε άλλωστε είναι μέχρι τώρα — ικανή να αναλώσει τις δυνάμεις της σ' έναν

πολεμο έναντιόν όποιοιδήποτε, κι' αυτό έξαιτίας τής άρνησης του προλεταριάτου νά συνεργασθεί. Αυτό βέβαια δέν άναιρεί τό γεγονός ότι, μετά τήν έκδίωξη τών στρατιωτικών άπό τήν έξουσία, ή ελληνική οίκονομία έπρόκειτο νά άρχίσει τή μεγάλη πορεία τής κατάκτησης τής άξίας.

Παρ' όλα αυτά έκείνο πού θρικόταν στήν ήμερησία διάταξη στήν Ελλάδα τό καλοκαίρι τού '74 — και έξακολουθεί πάντα νά θρικόται — ήταν ή ύπεράσπιση τής έθνικής κληρονομιάς τού ελληνικού κεφαλαίου και ό έλεγχος πού αυτό άσκή πάνω στά μέσα παραγωγής· πράγμα πού σήμαινε τή διατήρηση τού νέου στάτους κβό τής πολιτικής, κοινωνικής και οίκονομικής σχέσης δυνάμεων. Ταυτόχρονα, ό διεθνής καταμερισμός τής έργασίας δίνει ένα νέο ρόλο στήν Κύπρο, όπου σημειώνεται μιά ανάκαμψη τού κυπριώτικου έθνικιστικού πνευματος πού ήταν άκόμα διστακτικό πριν τό πραξικόπημα τής Ε.Ο.Κ.Α. Ένώ άπ' τή μιά μεριά έντείνει τήν αντίθεση τών ελλήνων πρós τούς Τούρκους, ή έθνική αυτοδιάθεση τού νησιού θά ένισχύσει τήν οίκονομική και πολιτική έξάρτηση άπό τόν ιδιωτικό καπιταλισμό, και στή συγκεκριμένη περίπτωση άπό τις Ήνωμένες Πολιτείες και τή Δυτική Εύρώπη. Άν ληφθεί ύπ' όψη ή άδυναμία τής ντόπιας μπουρζουαζίας και ή ολοκληρωτική έξάρτηση τής εήμερίας τού νησιού άπό τή Μ. Βρεταννία, είναι φανερό ότι ή διεκδίκηση μιάς ουδετερόφιλης δημοκρατίας, κι' έπομένως ή ρήξη τών δεσμών με τήν Ελλάδα και τό Ν.Α.Τ.Ο. (κάτι πού οι Ήνωμένες Πολιτείες δέν έπέτρεπαν), οδηγούσε σέ μιά άμεση στρατιωτική επέμβαση. Αυτό πραγματοποιήθηκε, αλλά άποδυνάμωσε τή θέση τών πρωτοστατών πολιτικά, άν και όχι στρατιωτικά. Όταν ή Ελλάδα φάνηκε άνίκανη νά εκπληρώσει τό έγχείρημα, ό τουρκικός στρατός άποθιβάστηκε κι' έπραξε τό καθήκον του σαν μέλος τού Ν.Α.Τ.Ο.

Η αντίθεση τού έλληνα στόν τουρκο δέν είναι παρά ένας τρόπος νά συγκαλυφθεί ή πάλη τών τάξεων και νά επιβραδυνθεί ό άγώνας γιά τήν προλεταριακή επανάσταση. Κι' άκόμα χειρότερα: οι έθνικισμοί καταστρέφουν τά έργατικά κινήματα άποκλειόντάς τα άπό τό παραγωγικό προτσέσο γιά νά τά έξολοθρυσουν στά πεδία τής καπιταλιστικής σφαγής. Η αντίθεση πρós τόν ιμπεριαλισμό συμβαδίζει με τήν αντίθεση πρós τόν έθνικισμό έφόσον ό άγώνας τού προλεταριάτου ύποχρεώνεται νά καταστρέψει αυτό τό ίδιο τό προλεταριάτο σαν τάξη τής ανταλλαγής, κι' αυτό θά πραγματοποιηθεί σ' ολοκληρο τόν κόσμο — με τό γενικευμένο και ολοκληρωτικά άνατρεπτικό κίνημα έναντιόν τού καπιταλισμού — ή δέν θά πραγματοποιηθεί ποτέ.

Στρασβούργο, 17 Άπριλη 1975

(1) Βλέπε τά «Χειρόγραφα τού 1844» τού Κάρλ Μάρξ. Έκδοση: «Διεθνής Βιβλιοθήκη».

(2) Alain Le Guyader: «Ή διαλεκτική τής Έθνικής Ίδεολογίας». «Ταυρε Βρετοαν», Νο 2, Δεκέμβρης 1971.

(3) Βλέπε σχετικά: «La Bande a Baader», (Ή φράζια κόκκινος στρατός), και ειδικώτερα τό κείμενο τού Emile Marensin. Έκδοση: «Διεθνής Βιβλιοθήκη», Ίανουάριος '76.

(4) Βλέπε τις στρατιωτικές θεωρίες τού Ένγκελς στά «Έργα» τών Μάρξ-Ένγκελς, Dietz Verlag, Άνατολικό Βερολίνο.

(5) Η συνωμοσία σιωπής γύρω άπ' αυτό τό γεγονός είναι εκπληκτική. Και ύπάρχουν σοβαροί λόγοι. Αυτό τό γεγονός τό τόσο σημαντικό γιά τήν ιστορία τού κινήματος τού '73 τό γνώρισα πλήρως χάρη σέ όρισμένους συντρόφους πού πήραν μέρος στο κίνημα. Λυπάμαι πού δέν ήμουνα σέ θέση νά τό ξέρω όταν πρωτοέγραφα τό κείμενο. Η άπουσία μου στο έξωτερικό όπωσδήποτε συνέβαλε σ' αυτή τή σοβαρή έλλειψη.

(5) Βλέπε Μάρξ: «Grundrisse der Kritik der politischen ökonomie», Dietz, Verlag, Άνατολικό Βερολίνο 1974; σελ. 550, και «Κεφάλαιο», βιβλίο III, στα «Έργα», τόμ. 25, σελ. 251-278.

(7) Βλέπε «Κεφάλαιο», βιβλίο III, στα «Έργα», τόμ. 25, σελ. 884.

(8) Βλέπε Μάρξ: «Μισθός, τιμή και κέρδος».

(9) Βλέπε Simon Rubak: «Ή έργατική τάξη θρικόται σέ διαρκή επέκταση», εκδ. Spartacus, Παρίσι.

(10) Alain Le Guyader: «Ή διαλεκτική τής Έθνικής Ίδεολογίας».

(11) Paul Mattick: «Μαρξ και Κέυνς, τά όρια τής μικτής οίκονομίας», εκδ. Gallimard, Παρίσι 1972, σελ. 323.

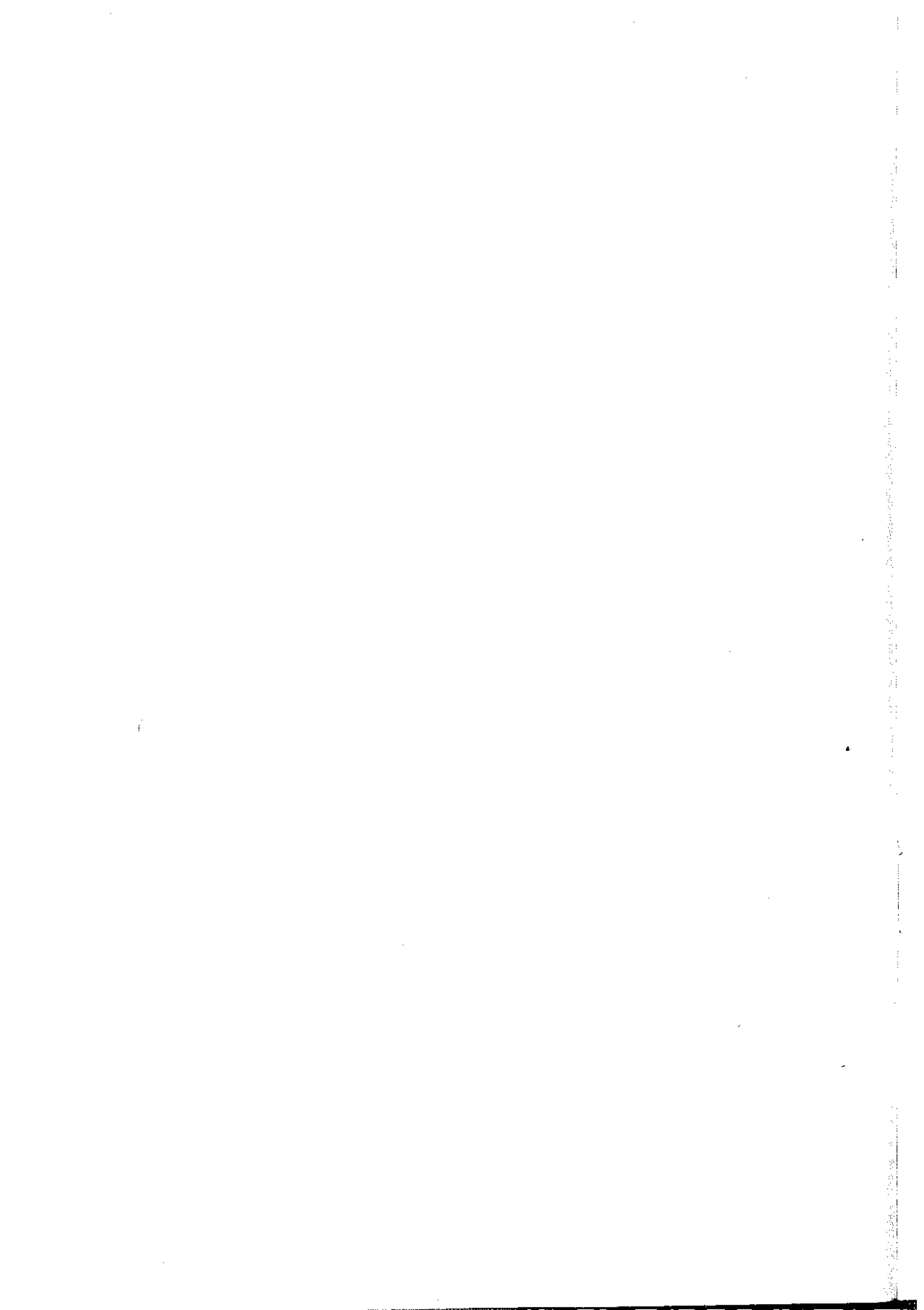
(12) Βλέπε Μάρξ: «Grundrisse...», σελ. 347-351.

(13) Alain Le Guyader: «Ή διαλεκτική τής Έθνικής Ίδεολογίας».

ΚΕΦΑΛΑΙΟ, ΠΡΟΛΕΤΑΡΙΑΤΟ ΚΑΙ ΙΔΕΟΛΟΓΙΑ

ΚΕΙΜΕΝΟ ΕΝΟΣ ΣΥΝΤΡΟΦΟΥ

Τό κείμενο πού ακολουθεῖ γράφτηκε τόν Μάρτη τοῦ 1975, σάν ἀποτέλεσμα τῆς συζήτησης πού προκάλεσε ἡ "Ἀνάπτυξη τοῦ Κεφαλαίου στήν Ἑλλάδα". Πρόθεσή μου ἦταν νά μὴν ἐγκλωβιστῶ στή "θεωρητική ρουτίνα τῶν ἀπαντήσεων καί ἀνταπαντήσεων", ἐφόσον εἶναι πιά γνωστό ὅτι οἱ δι-αδικασίες αὐτές ἀρμόζουν στούς μνησιῆρες τοῦ κορυφαίου τῶν ἰδεολογι-κῶν ἱερατειῶν. Γι' αὐτό ἀκριβῶς θεωρήθηκε σάν ἄσκοπος βυζαντινισμός ἡ ἐξαντλητική κριτική τοῦ προηγουμένου κειμένου καί ἡ πολεμική ἐ-ναντίον λέξεων. Μὲ ἀφορμή τήν "Ἀνάπτυξη τοῦ Κεφαλαίου στήν Ἑλλά-δα" θέλησα νά διατυπώσω θ ε τ ι κ ἄ - ἄν καί ὅπωςδήποτε συνοπτικά - μιὰ σειρά ἀπόψεων πάνω σέ δύο σημαντικά θέματα. Τό πρῶτο ἀφοροῦσε τή γενική θεώρηση τοῦ συγγραφέα καί τοποθετήθηκε πάνω στήν εὐρύτερη βά-ση τῆς ἀπόπειρας "ἐπανοικειοποίησης" τῆς μαρξικῆς θεωρίας ἀπό μέ-ρους τῶν ἀντιεξουσιαστῶν. Τό ρεῦμα αὐτό ἔχει κυρίως ἀναπτυχθεῖ στό ἐξωτερικό, ἀλλά ἀφορᾷ ἄ μ ε σ α ὅλα τά ἐπαναστατικά στοιχεῖα πού ἀ-ναζητοῦν ἐρείσματα στή μαρξική θεωρία γιά νά τά πετάξουν στά μούτρα τῶν γραφειοκρατῶν ἐκπορνευτῶν της, γιά νά κατανοήσουν τήν ἴδια τους τήν πρακτική καί νά ξεπεράσουν τόν "μαρξισμό-λενινισμό". Τά προβλή-ματα πού θίγονται ἔχουν κεφαλαϊώδη σημασία· τό ζήτημα ἄν ἡ κριτική τοῦ συγκεκριμένου κειμένου εἶναι ἀρκετά θεμελιωμένη, εἶναι δευτερευ-ον. Τό ἄλλο θέμα στό ὅποιο ἀναφέρθηκα εἶναι ἡ ἐξέγερση τοῦ Νοέμβρη. Ἡ ἄποψη πού περιεχόταν ἀρχικά στήν "Ἀνάπτυξη τοῦ Κεφαλαίου στήν Ἑλλάδα" σχετικά μέ τήν ἐξέγερση τοῦ Νοέμβρη διαφοροποιήθηκε στήν τελική μορφή τοῦ κειμένου, κι ἐπομένως ἡ κριτική ἀναιρεῖται ἀπό μό-νη της. Ἐπειδή ὅμως δέν ἐνδιέφερε τόσο ἡ συγκεκριμένη κριτική ὅσο ἡ θετική διατύπωση ὀρισμένων γενικώτερων ἀπόψεων, τό κείμενο - κριτική θεωρήθηκε καλό νά δημοσιευτεῖ χωρίς καμμιά ἀλλαγὴ. Μοναδική μεταβο-λή εἶναι ἡ παράλειψη μιᾶς παραγράφου πού δέν περιεῖχε θετική ἐπι-χειρηματολογία, ἀλλά περιοριζόταν σέ μιὰ ἐπιγραμματική κριτική τῶν ἀ-πόψεων τοῦ συγγραφέα γιά τήν ἐγκαθύδρυση, τήν ἀποτυχία καί τήν κα-τάρρευση τοῦ στρατιωτικοῦ καθεστώτος. Ὁ ἀναγνώστης θά πρέπει νά ἔ-χει ὑπ' ὄψη του ὅτι οἱ συγκεκριμένες ἀναφορές στήν "Ἀνάπτυξη τοῦ Κε-φαλαίου στήν Ἑλλάδα" ἄ φ ο ρ ο ῦ ν τ ἦ ν ἀ ρ χ ι κ ἦ ἢ μ ο ρ φ ἦ τοῦ κειμένου καί μπορεῖ νά μὴν ἰσχύουν γιά τήν τελική του μορφή. Ἐ-πομένως, τό μόνο πού παραμένει ἀκέραιο εἶναι τό θ ε τ ι κ ὀ περιεχό-μενο τοῦ κειμένου-"κριτικῆς".

Ἡ μαρξιστική θεωρία, παρ' ὅλες τίς ἀντιφάσεις της, δέν εἶχε ἀρχικά τήν ἐκχυδαῖσμένη μορφή πού πῆρε ἀργότερα, ὅταν πιά μεταβλήθηκε σέ πρώτη ὕλη μιᾶς ἰδεολογίας. Ὁ Μάρξ ἀναγνώρισε στό ἱστορικό γίγνεσθαι τὰ δικαιώματά του καί ἔδωσε τήν πρέπουσα προσοχή στήν οἰκονομία, σέ μιᾶ ἐποχή ὅπου ἡ ἱστορία ἦταν κατ' ἔξοχήν ο ἰ κ ο ν ο μ ι κ ῆ ἱ σ τ ο ρ ῖ α ὅταν δηλαδή ἡ ἀνοδος τῆς μπουρζουαζίας στήν ἐξουσία ἐπισημοποίησε τήν αὐτονόμηση τῆς οἰκονομίας ἀπό τήν κοινωνία καί τήν ἀνήγαγε σέ μοχλό τῆς ἱστορικής ἐξέλιξης. Ἡ θεωρία τῆς ἱστορίας ἔτεινε, ὅμως νά μεταμορφωθεῖ σέ ἰ δ ε ο λ ο γ ῖ α τῆς ἱστορίας, ὅταν ἡ ἀλήθεια πού ἴσχυε στό σύνολό της μόνο σέ μιᾶ ὀρισμένη ἱστορική περίοδο ἐφαρμόστηκε ἀναδρομικά γιά τήν κατανόηση τοῦ παρελθόντος καί προεκτάθηκε στό μέλλον σάν κλειδί τῆς μεταγενέστερης ἱστορικής ἐξέλιξης. Ἡ ἀντίληψη μιᾶς λίγο ὡς πολύ εὐθύγραμμης διαδοχῆς τῶν τρόπων παραγωγῆς, ὅπου ἡ ο ἰ κ ο ν ο μ ῖ α ἐ μ π ε ρ ῖ ε χ ε ἰ μ ἔ σ α τ η ς τ ῆ ν ἰ σ τ ο ρ ῖ α, ἦταν ἓνα ρῆγμα ἀπ' ὅπου εἰσχώρησε ὁ ἰδεολογικός ἐκφυλισμός τῆς μαρξικῆς θεωρίας. Ἡ προσπάθεια ἐπανοικειοποίησης τῆς μαρξικῆς θεωρίας πού σημειώθηκε πρόσφατα στό ἐξωτερικό μέσα στό χῶρο τοῦ ἀντιεξουσιαστικοῦ ρεύματος-καί χαρακτηρίζει καί τόν συγγραφέα τῆς "Ἀνάπτυξης τοῦ Κεφαλαίου στήν Ἑλλάδα"-κληρονομεῖ ἐξαρχῆς αὐτή τήν ἀντίφαση καί συχνά φτάνει στό μεταίχμιο ἐνός μηχανιστικοῦ οἰκονομισμού.

Στό σημεῖο αὐτό θά ἔπρεπε πάντως νά γίνει μιᾶ διευκρίνηση. Ὁ "οἰκονομισμός" στόν ὁποῖο ἀναφερθήκαμε πιο πάνω, δέν ἔχει καμμία σχέση μέ τόν οἰκονομισμό τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ἢ "μαρξιστικῆς-λενινιστικῆς" ἰδεολογίας. Σ' αὐτή τήν τελευταία περίπτωση, ἡ ἀφομοίωση τῆς μαρξικῆς θεωρίας ἀπό τό κεφάλαιο (κρατικό εἶτε ἰδιωτικό) καί τούς λακέδες του, δέν μπόρεσε νά πραγματοποιηθεῖ χωρίς τόν μερικό ἀκρωτηριασμό της. Ὅταν ὁ "Εὐγγελος γράφει στόν "Ἀντι-Ντύριγκ" ὅτι "οὔτε ἡ μετατροπή σέ μετοχικές ἐταιρίες, οὔτε ἡ μετατροπή σέ κρατική ἰδιοκτησία δέν ἀφαιρεῖ ἀπό τίς παραγωγικές δυνάμεις τήν ἰδιότητα τοῦ Κεφαλαίου" ὅταν ὁ Μάρξ γράφει στό "Μισθωτή Ἔργασία καί Κεφάλαιο" ὅτι "τό κεφάλαιο καί ἡ μισθωτή ἐργασία εἶναι δύο πλευρές μιᾶς καί τῆς αὐτῆς σχέσης" ἢ ἀκόμα ὅταν ὁ Μάρξ γράφει στό "Ἀξία, Τιμή καί Κέρδος" ὅτι ἡ ἐργατική τάξη "ἀντί τό σ υ ν τ η ρ η τ ῖ κ ὸ σ ὦ ν θ η μ α Ἐνα δίκαιο μεροκάματο γιά μιᾶ δίκαιη ἐργάσιμη μέρα" θά πρέπει νά γράφει στή σημαία της τό ἐ π α ν α σ τ α τ ῖ κ ὸ σ ὦ ν θ η μ α Ἐκτάργηση τῆς μισθωτῆς ἐργασίας"-τότε τό μόνο πού μένει στούς γραφειοκράτες εἶναι νά ἀπευθυνθοῦν στήν ἀστυνομία τους. Μέσα στά πλαίσια τῆς "μαρξιστικῆς-λενινιστικῆς" ἰδεολογίας, τό κεφάλαιο παύει νά εἶναι κοινωνική σχέση καί γίνεται ἄψυχο ἀντικείμενο. Ὁ οἰκονομισμός της συνίσταται στήν ἀφαίρεση τοῦ ἀνθρώπου ἀπό τήν ἱστορία, (μέ τήν ἐξαίρεση τῆς ἐκάστοτε πεφωτισμένης πρωτοπορίας) στήν παθητική θεώρηση τῆς κίνησης τῆς οἰκονομίας σάν κίνησης ἄψυχων δυνάμεων-ἄρα, σέ τελική ἀνάλυση, στήν τερατωδέστερη μέχρι τώρα ἐξύμνηση τῆς ἀλλοτρίωσης, πού μετατρέπεται σέ ὕλική δύναμη γιά τή διαιώνισή της.

Ἀντίθετα, στήν προσπάθεια ἐπανοικειοποίησης τῆς μαρξικῆς θεωρίας ἀπό μέρος τῶν ἀντιεξουσιαστῶν, παίρνεται σάν βάση ὅ,τι καλύτερο ἔχει αὐτή νά προσφέρει: ἡ διαυγῆς ἀντίληψη γιά τούς μηχανισμούς κίνησης τῆς καπιταλιστικῆς οἰκονομίας, ἡ ρητή ἀναγνώριση τοῦ κεφαλαίου σάν κοινωνικῆς σχέσης (μισθωτή ἐργασία), ἡ διαπίστωση ὅτι ἡ νίκη τοῦ προλεταριάτου ἰσοδυναμεῖ μέ τήν κατάργησή του. ("Ὅταν νικάει τό προλεταριάτο δέν γίνεται μ' αὐτή τή νίκη του καθόλου ἡ ἀπόλυτη πλευρά τῆς κοινωνίας, γιατί νικάει μόνο ἐφόσον ἀναιρεῖ τόν ἑαυτό του καί τό ἀντίθετό του... Δέν μπορεῖ νά λυτρωθεῖ δίχως νά καταστρέψει τούς ὄρους τῆς ὑπαρξῆς του... Ἐέρουν-οἱ κομμουνιστές ἐργάτες-ὅτι ἡ ἰδιοκτησία, τό κεφάλαιο, τό χρῆμα, ἡ μισθωτή ἐργασία καί τὰ παρόμοια δέν εἶναι ἰδεατά φαντάσματα, ἀλλά πολύ πραγματικά, πολύ ἀντικειμενικά παράγωγα τῆς ἀλλοτρίωσής τους, πού μόνο μέ πρακτικό, ἐντελῶς ἀντικειμενικό τρόπο πρέπει νά καταργηθοῦν γιά νά γίνει ὁ ἀνθρώπος, ...". Μάρξ, "Γερμανική Ἰδεολογία"). Ἐτσι, τό κεφάλαιο δέν εἶναι πιά ἄψυχο ἀντικείμενο ἡ κίνησή του ἐμπεριέχει τήν ἐξέλιξη τῶν κοινωνικῶν τάξεων, ἡ πορεία τῆς οἰκονομίας παύει νά εἶναι ἀποκλειστικά ζήτημα στατιστικῆς. Ἐάν ὅμως ὑποστηριχθεῖ ὅτι ἡ ἀντικειμενική λογική τοῦ κεφαλαίου ὁδηγεῖ στήν "ἱστορική ἀναγκαιότητα" τῆς κατάργη-

σής του, εάν υποστηριχθεί ότι η πορεία της οίκονομίας αποτελεί από μόνη της έγγυηση για τό ξεπέρασμά της μέσα στην άταξική κοινωνία, εάν τό επαναστατικό γίνεσθαι άναχθεί στην πορεία της οίκονομίας (καί συχνά διαγράφεται κάτι τέτοιο), τότε ξεπέφτουμε σ' ένα είδος βελτιωμένου οίκονομισμού. Κι αυτό παρ' όλο πού η κίνηση του κεφαλαίου είναι άναμφισβήτητα αντίφατική καί έμπεριέχει τό σπέρμα της καταστροφής της: "Η νίκη της αυτόνομης οίκονομίας πρέπει νά ναι συνάμα κι ο χαμός της. Οί δυνάμεις πού άπελευθέρωσε καταλύουν τήν ο ί κ ο ν ο μ ι κ ή ά ν α γ κ α ι ό τ η τ α πού ήταν η άτράνταχτη βάση τών παλιών κοινωνιών." Όταν τήν άντικαθιστά μέ τήν άναγκαιότητα της διαρκούς οίκονομικής ανάπτυξης, δέν μπορεί παρά νά άντικαθιστά τήν ικανοποίηση τών πρωταρχικών άνθρώπινων άναγκών, μερικά άναγνωρισμένων, μέ μιά άτέλειωτη κατασκευή ψευτο-άναγκών πού σέ τελευταία άνάλυση καταλήγουν στή μοναδική ψευτο-άνάγκη της διατήρησης της έξουσίας της" (Γιού Ντεμπόρ, "Η Κοινωνία του θανάτου"). Η πορεία της οίκονομίας μπορεί λοιπόν νά οδηγεί προς τήν άρνησή της, αλλά "η επαναστατική πρακτική είναι η μόνη αλήθεια αυτής της άρνησης" (Γιού Ντεμπόρ). Η κίνηση του κεφαλαίου έμπεριέχει τόν άνθρωπο, αλλά τόν έμπεριέχει σάν άντικείμενο, σάν κοινωνικό ρόλο η επαναστατική πρακτική πηγάζει βασικά από τό άλλο είναι του, τό άνεπίσημο κι άπωθημένο, από τόν άνθρωπο-φορέα έπιθυμιών, πού μόνο άρνητικά καί ένμέρει έμπεριέχεται στην κίνηση του κεφαλαίου κι έπομένως δέν μπορεί νά προκαθοριστεί άπ' αυτήν.

Η τάση προς τόν οίκονομισμό απέχει πολύ άπ' τό νά χαρακτηρίζει στό σύνολό της τήν άπόπειρα επανοικειοποίησης της μαρξικής θεωρίας. Μάλιστα, ο συγγραφέας της "Ανάπτυξης του Κεφαλαίου στην Ελλάδα" φαίνεται νά έχει σαφή συνείδηση του προβλήματος καί νά άπορρίπτει τή μηχανιστική αντίληψη: "Αυτή η ταξική πάλη δέν άνάγει τήν κοινωνία στην οίκονομία της. Κάθε άλλο. Οί γενικές καί είδικές συνθήκες τών διαφόρων άγώνων πού προημύονται, είναι έκείνες πού θά καθορίσουν τό τελικό άποτέλεσμα". Η συνέχεια όμως διαψεύδει τήν έλπίδα ότι παρέκαμψε τήν πατρογονική αντίφαση της μαρξικής θεωρίας. Η "προλεταριακή δράση" χαρακτηρίζεται σάν συστατικό στοιχείο του "κύκλου της άξιοποίησης καί μετά της άπαξίωσης του κεφαλαίου, καί καταλήγουμε σέ μιά άκραία διακήρυξη οίκονομιστικού πιστεύω: "Κάθε άνάλυση της τάσης προς μιά άπαξίωση του κεφαλαίου, της καπιταλιστικής κρίσης, της πτώσης του ποσοστού κέρδους, είναι ταυτόχρονα λεπτομερής μελέτη του προλεταριάτου σάν τάξης σέ κίνηση, άρα καί της επανάστασης". Έδώ η επανάσταση έμπεριέχεται στό σύνολό της μέσα στην κίνηση του κεφαλαίου, μέ άλλα λόγια, σέ πλήρη αντίθεση προς τήν άρχική διαβεβαίωση, η ταξική πάλη "άνάγει τήν κοινωνία στην οίκονομία της". Καί άν αυτό συνδυαστεί μέ τήν άποψη ότι "η έμφάνιση του προλεταριάτου σάν τάξης σκεπτόμενης καί δράσας γίνεται μιά ιστορική άναγκαιότητα", άντιλαμβανόμαστε ότι η πορεία της ιστορίας είναι στό έξής τό κεφάλαιο πού τρώει τίς σάρκες του βαδίζοντας σταθερά προς τήν αυτοκτονία.

Τό κρίσιμο σημείο της μετάβασης προς τόν οίκονομισμό καί τόν ντετερμινισμό τοποθετείται, για αυτό τό ρεύμα, στή διπλή φύση του προλεταριάτου. Τό προλεταριάτο είναι άπ' τή μιά μεριά η άλλη όψη του κεφαλαίου, λειτουργώντας σύμφωνα μέ τή μαρξική όρολογία σάν "μεταβλητό κεφάλαιο" πού παράγει ύπεραξία. Άπ' αυτή τήν άποψη είναι συστατικό στοιχείο της κίνησης του κεφαλαίου η δράση του είναι άφομοιωμένη άπό τή λογική του κεφαλαίου καί άποσκοπεύει στή βελτίωση της θέσης του προλεταριάτου σάν τέτοιου κάτω άπ' τόν ήλιο του έμπορεύματος καί της μισθωτής έργασίας (μεγαλύτερο μερίδιο στό κοινωνικό προϊόν, βελτίωση τών συνθηκών έπιβίωσης καί έργασίας). Άπ' τήν άλλη μεριά τό προλεταριάτο, σάν τάξη της επανάστασης, είναι η τάξη πού οί συνθήκες ύπαρξης της συνοφίζουν όλη τήν άθλιότητα καί τή φρίκη της καπιταλιστικής κοινωνίας καί για αυτό τείνει νά στραφεί έναντίον τους, στρεφόμενο έτσι έναντίον της ύπάρχουσας κοινωνίας στό σύνολό της. Άπ' αυτή τήν άποψη η επαναστατική πρακτική του προλεταριάτου δέν έμπεριέχεται στην κίνηση του κεφαλαίου, γιατί άκριβώς στρέφεται έναντίον τών ίδιων τών άναλοίωτων θεμελιών αυτής της κίνησης καί όχι έναντίον τών συγκεκρι-

μένων αποτελεσμάτων της-αυτά απλώς μπορούν να τείνουν προς την επίταχυνση ή την ανάσχεση της συγκρότησης του προλεταριάτου σε τάξη της επανάστασης, να προμηθεύσουν ένδεχομένως τη σταγόνα που κάνει το ποτήρι να ξεχειλίσει, δέν μπορούν όμως ποτέ να καταλύσουν το προλεταριάτο, δηλαδή το ίδιο το κεφάλαιο. Η διάκριση των δύο όψεων του προλεταριάτου γίνεται φυσικά στην πραγματικότητα μέ πολύ μεγαλύτερη δυσκολία απ' ό,τι στη θεωρητική ανάλυση, γιατί συνυπάρχουν μέσα στις ίδιες ζωντανές υπάρξεις και στην ίδια τάξη. Το αντιφατικό είναι του προλεταριάτου κάνει μερικές φορές αδύνατο ένα σαφή διαχωρισμό μεταξύ της δράσης της άφομοιωμένης στο κεφάλαιο και της δράσης που τείνει στην άρνηση της ίδιας της προλεταριακής συνθήκης. "Αλλωστε στην πορεία της δράσης μπορεί, μέσα στα ίδια άτομα, να βγούν στην επιφάνεια άλλες τάσεις, έπιθυμίες ή αναστολές που μεταβάλλουν το αρχικά αναγνωρισμένο περιεχόμενό της. Η γέφυρα ανάμεσα στις δύο όχθες δέν είναι κομμένη κι από μιά ακόμα άποψη: η αίσθηση της διαρκούς στέρησης των έμπορευμάτων-που είναι αναγκαία για να βαδίζει ο πλανήτης στο ρυθμό της εργασίας και καλλιεργείται συστηματικά μέ την ατέλειωτη κατασκευή επίπλαστων αναγκών-και η διαπίστωση για τή ματαιότητα της προσπάθειας ξεπεράσμάτος της, κάνει τον προλετάριο να δει ότι τελικά έκεινο που του στερούν είναι ή ίδια ή ζωή, ένω ή στέρηση της ζωής και της απόλαυσης ώθει τά άτομα, που βλέπουν ότι είναι ανήμπορα να τήν ξεπεράσουν από μόνα τους, στην επίζητηση του φανταστικού αντίσταθμίματος της έμπορευματικής εύτυχίας. Δέν αρνούμαστε λοιπόν τή μερική αλήθεια της άποψης ότι "ο ίδιος ο νόμος της ανταλλαγής, που είναι νόμος της οίκονομίας, ώθει τον προλετάριο να έξεγερθεί", αλλά πιστεύουμε ότι ή περίφημη διαλεκτική παθαίνει έμπλοκή όταν υποστηρίζεται ότι "ο προλετάριος είναι μιά άξία που άρνεϊται τον έαυτό της σαν τέτοια έπειδή τό σύστημα τό βασισμένο στην άξία του άρνεϊται να υπάρξει σαν τέτοιος". Τό προλεταριάτο έπαναστατεί όχι έπειδή τό "σύστημα τό βασισμένο στην άξία" του άρνεϊται να υπάρξει σαν τέτοιο, αλλά έπειδή τό ίδιο άρνεϊται να παρατείνει τό σκάνδαλο της ύπαρξής του.

"Όταν περνιέται τό κατώφλι του οίκονομισμού και του ντετερμινισμού, αρχίζει ή αντίστροφη μέτρηση της ιδεολογικοποίησης της έπαναστατικής θεωρίας. Μέ καθυστέρηση πάνω από έναν αιώνα βλέπουμε συχνά να έπαναλαμβάνεται στην τωρινή άπόπειρα έπανοικειοποίησης της μαρξικής θεωρίας ή ίδια όπισθοδρόμηση που σημειώθηκε στη μαρξική θεωρία όταν ακόμα ζούσε ο Μάρξ. Η διαπίστωση των αντιφάσεων της καπιταλιστικής κοινωνίας οδηγεί στην προσπάθεια της συστηματικής διερεύνησής τους, που τείνει να δανειστεί έπιστημονικές μεθόδους και τρόπους έκθεσης. Σάν άποτέλεσμα, καταλήγουμε σ' ένα κλειστό σύστημα που τείνει να συμπεριλάβει τό σύνολο της ζωντανής πραγματικότητας. Για τή συνείδηση, ή πραγματικότητα δέν είναι πιά οι ρέουσες σχέσεις, αλλά τό σχηματικό σύστημα που ύπάρχει μέσα σ' αυτήν και που προμηθεύει όλες τις μεταβλητές και τους άγνώστους των μηχανισμών της ιστορικής εξέλιξης. Όταν έχει πιά γίνει τό άποφασιστικό βήμα, ή πληρέστερη κατανόηση της πραγματικότητας παρουσιάζεται σαν ζήτημα παρέρα έπεξεργασίας των δεδομένων βάσεων του συστήματος. Σέ μιά δεύτερη φάση, μπορούμε να καταλήξουμε σ' ένα διάλογο ειδικών της αυτοτροφοδοτούμενης ιδεολογικής γνώσης. Καί φυσικά, όταν όλα τά γεγονότα και οι καταστάσεις τείνουν να έρμηνευτούν μέ βάση τό δεδομένο σύστημα, ή ιδεολογικοποίηση έχει σαν άμεση συνέπεια τήν άνεπαρκεία της ανάλυσης και της έρμηνείας, τή σχηματική και συνοπτική αντιμετώπιση της πραγματικότητας, τήν παράκαμψη της διερεύνησης πραγματικών στοιχείων.

"Όσον άφορά τήν εξέγερση του Νοέμβρη, ή αντίληψη του συγγραφέα προσκολλάται σε μιά μόνο όψη των γεγονότων: "Τά γεγονότα του Πολυτεχνείου έχουν τις άπαρχές τους σ' αυτή τήν ανάγκη έκσυγχρονισμού... Αυτό που οι φοιτητές και τό κεφάλαιο ήθελαν τό Νοέμβρη του 1973, πραγματοποιήθηκε τον Αύγουστο του 1974. Έτσι ο ριζοσπαστισμός αυτοκτονίας των φοιτητών ήταν πράγματι άντεπαναστατικός, μιά από τις έκδηλώσεις των συμφερόντων του κεφαλαίου... Τό κίνημα του Νοέμβρη του 1973 είναι ή πολιτική άναπαράσταση του προλεταριάτου σαν κεφαλαίου...". Τό έργο της διεξοδικής ανάλυσης και τεκμηρίωσης της έκτίμησής μας για

τήν εξέγερση τοῦ Νοέμβρη εἶναι κάτι πού θά ἐκπληρωθεῖ στό μέλλον μ' ἓνα ἄλλο κείμενο· ἐδῶ, στόν ἀφορισμό τοῦ συγγραφέα θά ἀντιπαραθέσουμε ἀναγκαστικά ἓναν ἄλλο ἀφορισμό. Πρέπει κατ' ἀρχάς νά ὑπογραμμιστεῖ ὅτι ἤδη μέσα στόν χῶρο τοῦ κατειλημμένου Πολυτεχνείου, πρὶν ἀκόμα ἀπό τήν εξέγερση, ὑπῆρχαν τὰ ἐμπρακτά σπέρματα/τοῦ δημοκρατικοῦ-φιλελεύθερου χαρακτήρα τοῦ κινήματος: ἡ Ἐργατική Συνέλευση διατήρησε μιά ἀντικαπιταλιστική προοπτική, ὀδηγούμενη ἔτσι σέ σύγκρουση μ' αὐτόν τόν χαρακτήρα τοῦ κινήματος πού ἐνσαρκωνόταν στή φοιτητική ἡγεσία καί στίς πολιτικές δυνάμεις· ἀρκετά άτομα ἐδειχναν ἀπό τήν ἀρχή ριζοσπαστικές διαθέσεις· ἀλλά κι ἡ ἴδια ἡ συνειδητή ἐπέμβαση τῶν "ἀναρχικῶν"

1709 ξεπεράσει-αὐτοῦ

✱ Μέσα στά πλαίσια μιᾶς σημείωσης θά προσπαθήσουμε νά σκιαγραφήσουμε συνοπτικά τή δράση τῶν "ἀναρχικῶν". Ἡ ὁμάδα αὐτή, χωρὶς νά ἀποτελεῖ τυπική ὀργάνωση, λειτούργησε ὀργανωμένα στά γεγονότα τοῦ Νοέμβρη, ὅπως ἐπίσης καί σέ μιά σειρά ἄλλων δραστηριοτήτων. Στούς κόλπους τῆς περιλαμβανόταν καί ὁ σύντροφος πού γράφει αὐτές τίς γραμμές. Θά περιοριστοῦμε στήν ἐπέμβασή της, χωρὶς αὐτό νά σημαίνει ὅτι ἄλλοι "ἀναρχικοὶ" δέν λειτούργησαν μεμονωμένα μέσα καί ἔξω ἀπό τό Πολυτεχνεῖο.

Ἦδη τήν Τετάρτη τό ἀπόγευμα ἡ ὁμάδα αὐτή τῶν συντρόφων χρησιμοποιώντας σπρέυ καί ξεκολλόντας ἀπό τὰ τρόλλεϋ πού περνοῦσαν ἀπό τήν Πατησίων τὰ διαφημιστικά, ἔγραφαν (ὅπως ἐπίσης καί στό ἐσωτερικό τοῦ Πολυτεχνείου) ἀρκετές δεκάδες συνθήματα.

Ἡ προβολή τῶν συνθημάτων ἀπό τὰ κρατικά μέσα ἐνημέρωσης (τηλεόραση) μέ σκοπό νά ἐπισείσουν τόν ἐφιάλτη τῆς κοινωνικῆς ἀνατροπῆς ὀδήγησε σέ ἀ ν τ ῖ θ ε τ α ἀπό τὰ προσμενόμενα ἀποτελέσματα, στό μέτρο πού αὐτά σ υ ν τ ἔ λ ε σ α ν σέ μιά ριζοσπαστικοποίηση καί σέ μιά ἀπαρχή ξεπεράσματος τῆς ψευδοῦς ἀντίθεσης Δημοκρατίας - Δικτατορίας. Ἀναφέρουμε ὀρισμένα ἀπό τὰ συνθήματα: "Κοινωνική Ἐπανάσταση", "Κράτος = καταστολή", "Κάτω τό Κεφάλαιο", "Κάτω τό Κράτος", "Κάτω ὁ Στρατός", "Μάης 1968", "Γενική Ἐξέγερση", "Κάτω ἡ μισθωτή ἐργασία", "Τό προλεταριάτο εἶναι νεκροθάφτης τῆς μισθωτῆς ἐργασίας", "Τό προλεταριάτο στό δρόμο", "Ἐργατικά Συμβούλια", "Οἱ ἐργάτες δέν ἔχουν πατρίδα", "Οἱ πατριῶτες εἶναι μαλάκες", "Κάτω ἡ Ἐξουσία".

Ἡ πανικόβλητη ἀπόκριση τῶν λακέδων τοῦ Κράτους καί τοῦ Κεφαλαίου στήν ἀγέρωχη ἐπιβεβαίωση τῶν στόχων τῆς Κοινωνικῆς Ἐπανάστασης, ἀποκρυσταλλώθηκε γιά πρώτη φορά στήν παράνομη "Πανσπουδαστική" (Νο 8-Γενάρης-Φλεβάρης 1974).

Καταγγέλλουμε τή προσχεδιασμένη εἰσβολή στό χῶρο τοῦ Πολυτεχνείου τή Τετάρτη, 14 τοῦ Νοέμβρη, 350 περίπου ὀργανωμένων πραχτόρων τῆς ΚΥΠ, σύμφωνα μέ τό προβοκατορικό σχέδιο τῶν Ρουφογάλη-Καραγιαννόπουλου, μέ βάση τίς ἐντολές τοῦ παραμερισμένου τώρα τῆς πρωτοδικτάτορα Παπαδόπουλου καί τῆς ἀμερικανικῆς CIA, μέ σκοπό νά προβάλουν μέ κάθε μέσο τραμπουκισμοῦ καί προβοκάτσιας γελοῦα καί ἀναρχικά συνθήματα καί συνθήματα πού δέν ἐκφράζανε τή στιγμή καί τίς συγκεκριμένες δυνάμεις. Γιά νά μπορέσουν ἔτσι ν' ἀπομονώσουν τό κίνημα μας καί τήν ἐκδήλωσή μας τοῦ Πολυτεχνείου ἀπό τό σύνολο τοῦ λαοῦ καί τῆς νεολαίας. Γιά νά μπορέσουν παραπέρα, κατασκευάζοντας (καί μέ τή βοήθεια τῶν χουντικῶν μέσων ἐνημέρωσης) τήν εἰκόνα μιᾶς μεμονομένης ἐξτρεμιστικῆς ἐπαναστατικο-ἀναρχικῆς ἐξέγερσης πού δέν ἔχει τή συμπαράσταση τοῦ λαοῦ, νά ξαναχρησιμοποιήσουν τό χιλιοτριμμένο πρόσχημα τοῦ ἐπαπειλούμενου κοινωνικοῦ καθεστώτος".

Καί γιά νά τό ἐμφανίσουν ὅτι: "δέν ἦταν παρά οἱ ἔξαλλες μηδενιστικές ἐνέργειες ἀμετανόητων ἀναρχικῶν στασιαστῶν καταστροφῶν".

Παρακάτω μᾶς διαβεβαιώνει ὅτι: "τά συνθήματά μας: Ψωμί-Παιδεία-Ἐλευθερία, 20% γιά τή Παιδεία, Κάτω ἡ χούντα, Ἐξω οἱ ἀμερικάνοι, Ἐργάτες Ἀγρότες Φοιτητές, Ὅλοι Ἐνωμένοι, Λαϊκή κυριαρχία, Ἐθνική Ἀνεξαρτησία ἐπνίξαν τίς ψευτοεπαναστατικές κραυγές τῆς ΚΥΠ καί τῶν χαφιέδων τῆς πού αἰφνιδιαστικά εἶχαν προβάλει μέ πανώ καί μέ τήν τραμπούκικη κατάληψη δύο μεγαφῶνων, συνθήματα ὅπως: Κάτω τό Κράτος, Κάτω ἡ Ἐξουσία Μάης τοῦ '68, καί εἶχαν πρωτοστατήσει σέ κάποιες ἀνεδαφικές ἐκκλήσεις γιά ἄμεση λαϊκή ἐπανάσταση καί ἄμεση γενική ἀπεργία".

Ἡ ἐξοικείωση μέ τή λέξη "χαφιές" τῶν συντακτῶν τοῦ παραπάνω κειμένου δέν εἶναι καθόλου τυχαία. Πηγάζει ἀπό τή φύση τοῦ ἐπαγγέλματός τους. Ἦδη σήμερα, εἶναι ἑμισθοὶ χαφιέδες τῆς μπρεζνιεφικῆς γραφειοκρατίας καί αὔριο, ἐπίδοξοι αὐθεντικοὶ χαφιέδες τῆς "σοσιαλιστικῆς" Ἀσφάλειας κάποιες ἐλληνικῆς "Λαϊκῆς Δημοκρατίας". Ἀλλά γιά νά μήν τοῦς ἀδικήσουμε θά πρέπει νά ποῦμε ὅτι θά εἶναι χαφιέδες καί Ἀσφαλίτες ἀλλιώτικοι ἀπ' τοὺς ἄλλους. Πράγματι, πάνω ἀπό τὰ ἀναρχικά τους γραφεῖα, μέσα στίς φυλακές καί τὰ ψυχιατρεῖα τους μέσα στά στρατόπεδα συγκέντρωσης καί μέσα στά ἐργοστασιακά τους κάτεργα... πάνω στά πιλήκια καί τά γαλόνια τους θά ὑπάρχουν σφυροδρέπανα,

(χωρίς φυσικά να αναιρεί από μόνη της την επιχειρηματολογία του συγγραφέα) υπογράμμισε τον ιστορικά πεπαλαιωμένο χαρακτήρα της αντίθεσης δημοκρατίας-στρατιωτικού καθεστώτος. "Ο αγώνας για ένα θεσμικό φιλελευθερισμό" και η αντίθεση δημοκρατίας-στρατιωτικού καθεστώτος ένυπηρχαν βέβαια στα γεγονότα, όμως τα πράγματα έδειξαν ότι η αντίθεση αυτή δεν μπορεί να οδηγηθεί μέχρι τις έσχατες λογικές της συνέπειες γιατί εκείνο που ένώνει τους δυό πόλους της είναι ισχυρότερο από εκείνο που τους φέρνει σε σύγκρουση (όπως σωστά υποστηρίζεται στο κείμενο "Η Πάλη των Τάξεων στην Ελλάδα" του Bulletin Communiste και αποδεικνύεται εκ των υστέρων από τη διαδικασία της μεταπολίτευσης).

και όχι "αντιδραστικά" έμβλήματα.

Η λάσπη όσο πρόστυχη κι αν είναι δεν μας σοκάρει. Είναι η προσφιλής μέθοδος όλων των λακέδων του κεφαλαίου και του κράτους. Δεν θά πρέπει λοιπόν, όλα τα παραπάνω να έκληφθοῦν σαν διαμαρτυρία έναντίον των λασπολόγων. Η λογική της Διαμαρτυρίας έντάσσεται μέσα στη λογική του Μαρτυρολογίου-λογική προσφιλής στην έλληνική άριστερά του κεφαλαίου και όχι στην κοινωνική επανάσταση.

Ένα ακόμη δείγμα των μεθόδων τους-τό υπενθυμίζουμε για όσους θέλουν να έχουν άδύνατη μνήμη-μās δώσανε και στην περσίπωση του παραπάνω κειμένου, που τό παρουσιάσανε σαν ανακοίνωση της Συντονιστικής Επιτροπής του Πολυτεχνείου για να δεχθοῦν λίγο αργότερα μία διάφευση υπογραμμένη από 17 μέλη της Σ.Ε. που μεταδόθηκε τό τέλη του 'Απριλίου του '74 από τη "Νιούτσε Βέλλε": "...Δέν λάβαμε μέρος στη σύνταξη ή υπογραφή καμιάς παρόμοιας ανακοίνωσης, και φυσικά ούτε της παραπάνω... Η έκκληση του όνόματος της Σ.Ε. για την κάλυψη και προβολή όρισμένων γνωμών και θέσεων, ανεξάρτητα απ'τήν οποιαδήποτε κριτική που θά μπορούσε ν'άσκήσει κανείς για τό περιεχόμενό τους είναι τουλάχιστον απαράδεκτη..."

Ανάλογη στάση με τό ΚΚΕ(έξ.) υιοθέτησε ό Γενικός Γραμματέας του ΚΚΕ(έσ.) Μ. Δρακόπουλος δηλώνοντας ότι: "Σκοτεινές δυνάμεις εργάζονται για να έμπυδίσουν την επάνοδο στη δημοκρατική όμαλότητα και όργανώνουν προκλήσεις για να δικαιολογήσουν την έπιβολή στρατοκρατικών μέτρων."

Αργότερα ή άρχική θέση άποσιωπήθηκε και έμφανίστηκε διαφοροποιημένη έπίσημα στο "Σχέδιο θέσεων του γραφείου της Κ.Ε. του ΚΚΕ(έσ.) που δημοσιεύτηκε στο "Ριζοσπάστη Μαχητή"(Νο 65-Μάρτης 1974): "Μέσα στα γεγονότα έπεκράτησε για ένα όρισμένο διάστημα σύγχυση από τά λαθεμένα συνθήματα που έρριξε μια μικρή μειοψηφία από στοιχεία διαφόρων άριστεριστικών τάσεων-συνθήματα σεκταριστικά και λαθεμένα (κοινωνική επανάσταση-κάτω τό κεφάλαιο-κάτω ή έξουσία) και δεσμεύτηκε ύστερα στο σύνθημα 'τώρα ή ποτέ'..."

Την Τετάρτη τό βράδυ γύρω στις 11, οί σύντροφοι αυτού(μαζί με λίγους άλλους), ώθούμενοι από την ανάγκη της δημιουργίας ενός πόλου συσπέρωσης έξω από τις άξιοθρήνητες φοιτητικές συνελεύσεις που είναι από παράδοση τόποι χειραγώγησης, πολιτικής μανούβρας και έκτόνωσης των όποιοιδήποτε ανατρεπτικών διαθέσεων, πήραν την πρωτοβουλία για μια συνέλευση των εργαζομένων και γενικώτερα των μή-φοιτητών που βρισκόντουσαν στο χώρο του Πολυτεχνείου. Αφού βρήκανε μια αΐθουσα στο κτίριο Γκίνη και φτιάξανε τό ήλεκτρικό και τό μικρόφωνο, άρχισαν να καλοῦν τους εργαζομένους να πάρουν μέρος στη συνέλευση.

Στό διάστημα αυτό συνέβη τό άκόλουθο άξιολογημένο περιστατικό: οί σύντροφοι αυτού, μαζί με μερικά άκόμα εργατόπαιδα άγνωστα μέχρι τότε, πήγαν στο κτίριο της Αρχιτεκτονικής και κ α τ α σ χ ε σ α ν από τους φοιτητές έναν από τους τρεις πολυγράφους τους για να τον θέσουν στην ύπηρεσία της συνέλευσης των εργαζομένων. Μερικοί φοιτητές(στελέχη των Κ.Κ.), άντιλαμβάνόμενοι ότι κάτι τέτοιο θά σήμαινε την άμφισβήτηση του μονοπωλίου της έκφρασης, έφεραν άντιρρήσεις. Μετά από μερικές "άπρεπεις" χειροδικίες και βλέποντας ότι οί "έξτρεμιστές" δεν ήταν διατεθειμένοι να τό συζητήσουν και πολύ μαζί τους, υποχώρησαν. (Αυτό ήταν νοητό την Τετάρτη, όχι όμως και την Παρασκευή όταν τό μονοπάλλο της έκφρασης, που τότε άντιπροσωπευόταν από τό ραδιοφωνικό σταθμό του Πολυτεχνείου, περιφρουρούνταν από πολυάριθμα έ π α γ γ ε λ μ α τ ι κ ά - δηλ. έμμισθα - στελέχη.) Ο πολύγραφος αυτός στη συνέχεια έγκαταλείφθηκε λόγω τεχνικής άδυναμίας να λειτουργήσει(δέν κατορθώθηκε να βρεθοῦν μεμβράνες, μελάνι, χαρτί και γραφομηχανή). Μετά τη μεταπολίτευση ένα ήγετικό στέλεχος του "Ρήγα Φεραίου" έπρόκειτο να δηλώσει κατά τη διάρκεια των κρατικών ανακρίσεων ότι "ά γ ν ω σ τ ο ι προβοκάτορες" έπιχείρησαν να πάρουν έναν πολύγραφο αλλά "άπωθήθηκαν"(sic!)... και ζήτη-

Μέσα από τή ρωγή πού δημιούργησε ή επίθετική διαμαρτυρία τών φοιτη-
τών στην καθημερινή ομαλότητα τής καταστολής, είσχώρησε ή ταξική βία
του προλεταριάτου. Μέσα στην εξέγερση πού ξέσπασε τήν Παρασκευή, μιá
εξέγερση χωρίς αίτήματα, οί προλετάριοι τής Αθήνας επίδόθηκαν σέ μιá
έμπρακτη κριτική τής έξουσιαστικής έμπορευματικής κοινωνίας (έπιθέ-
σεις σέ δημόσια κτίρια, έμπρησμός τραπεζών, καταστροφή σηματοδοτών, αυ-
τοκινήτων καί σοUPER-μάριετ, κ.τ.λ.). Πάντως, στην περίπτωση αυτή, τό
πνεύμα καταστροφής (νά καταστρέψουμε ό,τι προλάβουμε) ήταν ή άλλη όψη
του ούσιαστικά άμυντικου χαρακτήρα τής εξέγερσης:
τό προλεταριάτο δέν μπόρεσε (ή δέν πρόλαβε) νά δημιουργήσει ταξικά όρ-

σε από τό Δημοκρατικό Κράτος νά τούς ανακαλύψει καί νά τούς τιμωρήσει! Κι όμως αυ-
τό τό μαρξιστικό κάθαρμα γνώριζε πολύ καλά καί ό νομαστικά δύο τουλάχιστον
συντρόφους.

Κατά τίς 1 μετά τά μεσάνυχτα μέσα στην αΐθουσα Γκύνη είχαν μαζευτεί 300 περί-
που άτομα. Πρώτος πήρε τό λόγο ένας σύντροφος ό όποός ζήτησε νά μή θεσπιστεί κανέ-
να προεδρείο για νά "διευθύνει" τή Συνέλευση, καί υποστήριξε ότι ό καθένας θά πρέπει
νά έχει υπευθυνότητα καί νά γνωρίζει ότι πρέπει νά είναι σύντομος καί νά δίνει τό
λόγο σέ κάποιον άλλο. Αφού αυτά έγιναν άποδεκτά, συνέχισε πάνω στην άυτονομία του
ταξικού άγώνα καί τής ίδιαις τής Συνέλευσης, ή όποία δέν εκπροσωπεί παρά μόνο τόν έ-
αυτό της αλλά καί δέν δέχεται νά εκπροσωπηθεί από κανέναν άλλο.

Γράφει σχετικά ή "Έργατική Πάλη" (Ν° 15-23 Νοεμβρίου 1974): "Τό πρώτο πρόβλημα
πού ύπήρχε άφορούσε τή διευθύνη τής συζήτησης. Έγιναν πολλές προτάσεις για πρόεδ-
ρο ή προεδρείο τής συνέλευσης όπως έπίσης καί ή πρόταση νά μήν ύπάρξει κανενός εί-
δους προέδρευση πού έγινε καί υποστηρίχτηκε από τούς άναρχικούς καί άναρχίζοντες. Τό
θέμα δημιουργήσε άρκετή σύγχυση καί όλόκληρη ή συζήτηση έγινε κάτω άπ' τή διευθύνη
διαφόρων άγωνιστών πού πρωτοβουλιακά προσπαθούσαν νά βάλουν κάποια τάξη στή συζήτη-
ση καί πολλές φορές ή συνέλευση κατέφευγε στή γενική ψηφοφορία για ν' άποφασιστεί αν
κάποιος θά έπρεπε νά συνεχίσει ή νά του άφαιρεθεί ό λόγος."

Καί συνεχίζει παρακάτω: "Η τάση πού έκφραζαν οί "άντιεξουσιαστές" καί οί άναρ-
χικοί δούλεφε συνειδητά για νά άποτρέψει κάθε όργανωμένη προσπάθεια τόσο μέσα στην
ΐδια τήν συνέλευση όσο καί στα καθήκοντα για τήν κινητοποίηση πού έβαζε αυτή στον έ-
αυτό της. Οί όμιλητές της επέμεναν πάρα πολύ σέ ΐδεατά σχήματα για τή μελλοντική
κοινωνία επαναλαμβάνοντας πολλές φορές διάφορες θέσεις του Γκυ ντέ Μπόρ άπ' τό "Κοι-
νωνία καί θεάματα" καί τήν ΐδανική κοινωνία όπου δέν θά ύπάρχει καμιά έξουσία. Θε-
ωρούσαν ότι αυτά τά πράγματα ήταν άμεσα εφαρμόσιμα καί γι' αυτό άντιτάσσονταν σέ κά-
θε ΐεράρχηση καί όργάνωση μέσα στή συνέλευση. Η στάση αυτής τής τάσης προκάλεσε έ-
πίσης σοβαρή καθυστέρηση καί σύγχυση μέσα στή συνέλευση."

Μετά από άδιόκοπες συζητήσεις, καί φυσικά διαφωνίες, μιās νύχτας έγινε σαφές ότι
όλοι ή σχεδόν όλοι όσοι μετεΐχαν στή Συνέλευση ήταν σύμφωνοι μέ τό άντικαπιταλιστι-
κό περιεχόμενο του άγώνα (άνεξάρτητα άπό τή διάσταση πού του έδινε ό καθένας) καί ά-
ποφασίστηκε νά βγει μιá διακήρυξη καί νά μοιραστεί τό πρωί σέ εργοστάσια καί σέ χώ-
ρους όπου μαζεύονται εργαζόμενοι.

Πάνω στό θέμα τής διακήρυξης πρέπει νά υπογραμμίσουμε μιá π λ α σ τ ο γ ρ α —
φύα πού ύπάρχει στό κείμενο τών "Αωνύμων". Σάν γνήσιοι καί άδίστακτοι άριστε-
τιστές, μās διαβεβαιώνουν ότι ή Συνέλευση ψήφισε μιá διακήρυξη ή όποία μάλιστα
έκτυπήθηκε. Αλλά ή διακήρυξη, έτσι τουλάχιστον όπως μās τή δίνουν εκ τών ύστέρων ύ-
πάρχει μόνο στό κεφάλι τους, καί, δυστυχώς γι' αυτούς έκτυπήθηκε μονάχα μερικούς μήνες
μετά τό Νοέμβρη καί στό έξωτερικό.

Πιο κοντά στην άλήθεια βρίσκεται τό βιβλίο ενός τροτσκιστή μέ τίτλο: "Τά Νοεμ-
βριανά στό φως του μαρξισμού" καί πού είναι τό μοναδικό-άπ' όλα όσα έχουν δημοσιευ-
τεί-πού άναφέρει-φυσικά έτσι όπως τό κατάλαβαίνει-τό γεγονός στή σελίδα 25-6 μέ υπό-
τίτλο πολύ χαρακτηριστικό: "Η δ ι α κ ή ρ υ ξ η π ο ύ δ έ ν ε γ ι ν ε".

"...Μέ σύντομη έπεξεργασία παρουσιάστηκαν δύο σχέδια διακήρυξης. Τό πρώτο- πού
έμφανίστηκε σαν τροτσκιστικό-καθόριζε τό σοσιαλιστικό προσανατολισμό του κινήματος,
άπευθύνονταν πρós τούς εργάτες, ζητούσε τή δημιουργία έπιτροπών παντού, έθετε ζήτημα
γενικής άπεργίας στην πάλη κατά τής δικτατορίας. Κατέληγε στην άνάγκη δημιουργίας έ-
παναστατικού κόμματος. Ώς ένα βαθμό, έξέφραζε τό γενικό προσανατολισμό του Τροτσκι-
σμού. Άνολοκλήρωτο. Αλλά δέν έθετε ζήτημα έξουσίας. Τό άλλο, έξέφραζε τίς άπόψεις
των άναρχικών. Μέ μερικές παραλλαγές, προσανατολιζόνταν στή σοσιαλιστική λύση. Ζητού-
σε τήν έπέμβαση τής εργατικής τάξης καί τήν κατάληψη των εργοστασίων. Έθετε έπίσης

γανα πού θά έβαζαν σέ πράξη τή θανατική καταδίκη τής ύπάρχουσας κοινωνίας, κι έτσι δέν κατόρθωσε νά δημιουργήσει τήν "κατάσταση πού κάνει αδύνατη κάθε όπισθοδρόμηση".

Η αντίληψη του συγγραφέα ότι η εξέγερση του Νοέμβρη ήταν ένα καθαρά φοιτητικό κίνημα δέν έχει απολύτως κανένα στήριγμα στα πραγματικά γεγονότα, αλλά ανταποκρίνεται στην εικόνα πού προμήθευσε η διαδικασία τής επαναφομοίωσης μετά τήν μεταπολίτευση. Όπως πάντα, προηγείται η καταστολή και ακολουθεί η απόπειρα επαναφομοίωσης. Αυτό στηρίχτηκε αρχικά στον διαχωρισμό τής φοιτητικής εκδήλωσης από τήν εξέγερση και στην απόρριψη τής τελευταίας. Για τό καθεστώς των Παπα-

ζήτημα γενικής απεργίας και δημιουργίας συμβουλών πού θά πάλευαν για τά ζητήματα των μαζών. Αλλά καθώς ήταν αυτή η τάση υποταγμένη στο άθόρητο του κινήματος και αντιεξουσιαστική αρνιόταν τήν αναγκαιότητα τής κατάληψης τής εξουσίας."

Όσον αφορά τήν πρώτη διακήρυξη, αυτή αποδίδεται σωστά αν και απουσιάζει η έμφαση πού δόθηκε στην οίκοδόμηση του "ΝΕΟΥ" επαναστατικού κόμματος. Σχετικά με τή δεύτερη αρκεί νά αναφέρουμε αυτούσια τήν κατάληξή της η οποία και συνοψίζει τή θεώρηση των συντρόφων μας: "3.- Η αυτόνομη συνέλευση των εργαζομένων πού βρίσκονται στο χώρο του Πολυτεχνείου καλεί τους εργαζόμενους νά καταλάβουν τους χώρους παραγωγής και νά δημιουργήσουν εργοστασιακές και απεργιακές επιτροπές με άπώτερο σκοπό τή δημιουργία εργατικών συμβουλών. Τό μίνιμουμ πρόγραμμα των εργατικών συμβουλών είναι η καταστροφή τής μισθωτής εργασίας, του κράτους, του έμπορεύματος και τής πολιτικής."

Πάντως τό έρώτημα παραμένει. Γιατί δέν έγινε η διακήρυξη; Η απάντηση έχει δύο σκέλη. Πρώτον, η "τροτσκιστική" διακήρυξη δέν μπορούσε με κανένα τρόπο νά συγκεντρώσει τήν πλειοψηφία παρ'όλο πού επαγγελματικά στελέχη του Κόμματος-κι αυτό είναι τρομερά απολαυστικό-σήκωναν τό χέρι υπερψηφίζοντας τή δημιουργία του ν ε ο υ επαναστατικού κόμματος.

Αυτή τήν αδυναμία της όμολογούν με όδύνη οι Μαρξιστές Λενινιστές του Ε.Κ.Κ.Ε. στη μνημειώδη μπροσούρα τους "Νά σηκώσουμε ψηλά τή σημαία του Νοέμβρη" στη σελίδα 29: "Η όλη συγκέντρωση έντοπιστηκε στη συζήτηση γύρω από τό: "τί νά κάνουμε για νά οργανωθούμε" στους χώρους εργασίας όσχετα με τήν κατάληψη. Φαίνεται ότι οι αναρχικοί κατέβασαν ότι είχαν και δέν είχαν (5-6 άτομα) και μπόρεσαν νά αποπροσανατολίσουν για πολλή ώρα τή συζήτηση. Η ύπεροπτική τους στάση και όλες οι άνοησίες πού άραδιάσανε τους έκαναν από τήν αρχή αντιπαθητικούς στην συγκέντρωση. Στη συζήτηση γύρω από μία διακήρυξη εργατών, πού θά τυπωνόταν στον πολύγραφο του Πολυτεχνείου, ενώ υπήρχαν έπιμονες προτάσεις για νά εκφραστεί η ανάγκη οίκοδόμησης ενός Έπαναστατικού Κόμματος, μπόρεσαν οι αναρχικοί με τις ύστερίες τους ν' αποπροσανατολίσουν τή συζήτηση, και τό ζήτημα παραμερίστηκε στη διακήρυξη, ενώ στην συζήτηση έρχόταν συνέχεια."

Δεύτερον, η συνέλευση δέν μπόρεσε νά ολοκληρωθεί έξαιτίας τής ό ρ γ α ν ω μ έ ν η ς προσπάθειας των κομματικών νά τήν σπάσουν. Τό αποκορύφωμα αυτής τής προσπάθειας σημειώθηκε τήν Πέμπτη τό πρωί, με τήν είσβολή καμιάς είκοσαριάς κομματικών φοιτητών. Από τά όσα είπαν είχαμε σημειώσει επί τόπου τήν αντιπροσωπευτική και αξιολογημένη φράση: "Εμεις δέν κρατάμε φυτάρι και κασμά αλλά μολύβι. Αν θέλετε νά κάνετε κατάληψη νά πάτε στην Έργατική Έστία". Υποστήριξαν ότι οι εργάτες δέν έχουν καμιά δουλειά στο Πολυτεχνείο, ότι ο χώρος ανήκει στους φοιτητές και ότι δέν μπορεί νά προβάλλονται εργατικά συνθήματα όπως τό "Κάτω τό Κεφάλαιο". Τό αποτέλεσμα ήταν η δημιουργία σύγχυσης απογοήτευσης και άηδίας. Πολλοί εργάτες απαντούσαν με ένα "άει γαμηθείτε ρε μαλάκες", και έφευγαν. Βέβαια η επέμβαση των κομματικών λακέδων δέν θά μπορούσε νά φέρει από μόνη της κανένα αποτέλεσμα. Αλλά πραγματοποιήθηκε σέ μία στιγμή πού η συνέλευση έτσι κι άλλως πλησίαζε στο τέλος της έξαιτίας τής κούρασης από τήν όλονύχτια άγρύπνια και, πράγμα ακόμα σημαντικώτερο, έπειδή οι περισσότεροι εργάτες έφευγαν σιγά-σιγά για νά πάνε στη δουλειά τους.

Η τακτική αυτή των κομματικών ακολουθήθηκε και τις επόμενες ημέρες με κατάληψη νά μήν επιτρέπουν στους εργάτες πού δέν έχουν φυσικά φοιτητική ταυτότητα νά μπουν στο Πολυτεχνείο, προβάλλοντας τό πρόσχημα ότι έμποδίζουν τήν είσοδο ασφαλυνών (ενώ είναι γνωστό σέ όλους πώς κάθε ασφαλής μπορεί νά έχει πλουσιώτατη συλλογή φοιτητικών ταυτοτήτων). Η πραγματικότητα είναι ότι ήθελαν πάση θυσία νά διαφυλαχτεί η σύνθεση μέσα στο Πολυτεχνείο. Πράγμα πού ήταν αδύνατο νά κατορθωθεί, κι αυτό αποδεικνύεται άτράνταχτα από τόν αριθμό των εργατών πού συνελήφθησαν (475 εργάτες έναντι 317 φοιτητών) αν και είχαν περισσότερους λόγους από ένα φοιτητή νά μή συμβεί μέσα στο Πολυτεχνείο.

δόπουλου-Μαρκεζίνη τό ζήτημα ήταν νά μήν καταστραφεῖ ἡ δυνατότητα τῆς ἐξέλιξης πρὸς τόν κοινοβουλευτισμό μετά τήν ἀνάπαυλα τοῦ στρατιωτικοῦ νόμου: ἔτσι, τό φοιτητικό κίνημα διεκδικήσεων ἦταν κάτι τελείως σωστό καί ἀποδεικτό, πού ὁμως τό ἐκμεταλλεύτηκαν οἱ "ἐξτρεμιστές", τά "στοιχεῖα τῆς Διεθνούς Ἀναρχίας", γιά νά δημιουργήσουν "ἔκτροπα". Ἐπισημειώνοντας μ' αὐτό τόν τρόπο τόν ἐφιάλτη τῆς κοινωνικῆς ἀνατροπῆς, ἡ κυβέρνηση ἔκλεινε τό μάτι στίς πολιτικές δυνάμεις, πού σχεδόν στό σύνολό τους ἔβλεπαν στόν κοινοβουλευτισμό τῶν Μαρκεζίνη - Παπαδόπουλου τήν πολυπόθητη ἐγγύηση τῆς ἐπιβίωσής τους καί τήν εὐκαιρία τῆς ἐπαναφορᾶς τους σέ ἐνεργό ὑπηρεσία. Κι αὐτές δέν παρέλειψαν νά διαδο-

-----

"Ἐνα ἀκόμη ἐπεισόδιο πού εἶναι ἐνδεικτικό τῆς συνωμοσίας σωπῆς πάνω στή συνέλευση τῶν ἐργαζομένων, ἀποκαλύπτει τό ἐπίπεδο τῆς ἀνεπτυγμένης συνεύδησης τῶν κομματικῶν στελεχῶν στήν κ α τ α σ τ ρ ο φ ῆ κ á θ ε τ ε κ μ η ρ ῖ ο υ τῆς ἐπαναστατικῆς ἱστορίας. Ὅλη τῆ διάρκεια τῆς νύχτας τῆς Τετάρτης ἕνας ἀρχιτέκτονας-ὄπως μάθαμε ἀργότερα-μαγνητοφωνοῦσε ὅσα λεγόντουσαν μέσα στή συνέλευση. Γιά κακή του τύχη ὁμως τόν ἀντιληφθήκανε τά ἐπαγγελματικά στελέχη πού εἶχαν ἔρθει μέ σκοπό νά διαλύσουν τήν συνέλευση. Μέσα σέ διάστημα δευτερολέπτων ἀφοῦ ἔπεσαν πάνω του τοῦ πῆραν τήν ταινία καί τήν κ α τ έ σ τ ρ ε ψ α ν έ π ί τ ό π ο υ. "Ἐλεγαν ὅτι ἴσως εἶναι τῆς Ἀσφάλειας καί ὅτι ἡ ταινία θά μπορούσε νά χρησιμοποιηθεῖ ἐναντίον τους... Ἐἶναι ἀλήθεια πῶς τότε ἡ ομάδα τῶν συντρόφων μας "μπερδεύτηκε" καί ὅταν κατάλαβε τί συνέβαινε ἦταν ἀργά. "Ἡ ταινία εἶχε ἤδη καταστραφεῖ. Μονάχα ἐκ τῶν ὑστέρων καταλάβαμε τί ἀξία θά εἶχε ἐκείνη ἡ μαγνητοταινία γιά τό ἐπαναστατικό κίνημα. Σημειώνουμε παρενθετικά πῶς μέσα στά πλαίσια τῆς ἕδρας ἐπιχείρησης ἐπαναφομοίωσης καί καταστροφῆς κάθε τεκμηρίου, πραγματοποιήθηκε ἡ λογοκρισία καί τό "κόψιμο" ὅλων τῶν πανώ μέ τά συνθήματα πού ἀναφέρθηκαν κίό πάνω ἀπό τήν ταινία πού προβλήθηκε στήν Ἑλλάδα μετά τήν μεταπολίτευση-τήν ἕδρα ταινία πού εἶχε ἐπανειλημμένα προβληθεῖ στό Παρίσι καί ἀργότερα στή Γερμανία χωρῆς λογοκρισία.

Τό πρωινό τῆς Πέμπτης ὁ χώρος τοῦ Πολυτεχνεῖου εἶχε οὐσιαστικά ἐκκενωθεῖ ἀπό τοὺς ἐργάτες. Τό βράδυ μέ πρωτοβουλία αὐτῆ τῆ φορά τῶν ἀριστεριστῶν, καί μέ τήν ἀνοχή τῆς Συντονιστικῆς Ἐπιτροπῆς τῶν φοιτητῶν ξαναστήθηκε ἡ ἐργατική συνέλευση στήν ἕδρα αἰθουσα τοῦ κυρίου Γκίνη. Ὅμως ὁ χαρακτήρας τῆς εἶχε ἀλλάξει ριζικά. Στή θέση τῆς μή-διευθυνόμενης συνέλευσης τῆς Τετάρτης, ὅπου οἱ ἐργάτες συζητοῦσαν ἐλεύθερα τά πάντα, χωρῆς νά εἶναι ὀπαδοποιημένοι, δημιουργήθηκε ἕνα κοινοβούλιο τῆς Ἀριστερᾶς μέ τίς παρατάξεις του, τοὺς προκαθορισμένους ψηφοφόρους του καί τό σμῆνος τῶν ἐπίδοξων ἡγετῶν του. (Ἡ ποιότητα τῆς συνέλευσης εἶχε πέσει μέχρι τοῦ σημείου πού ἕνας μαρξιστής διανοούμενος μπόρεσε νά δηλώσει καμαρωτά ὅτι εἶναι κι αὐτός ἐργαζόμενος, καί κατὰ συνέπεια ἔχει δικαίωμα συμμετοχῆς ἐφόσον "σάν διανοούμενος π α ρ á γ ε ι ε ἔ ρ γ α τ ι κ ῆ ἰ δ ε ο λ ο γ ῖ α").

Ἐπισημειώνοντας τό πρῶτ τῆς Παρασκευῆς, μετά ἀπό ψηφοφορία ἐκλέχτηκε μιὰ ἐπιτροπή "ἐργατικῆς κινήσεως" μέ καθῆκον νά φύγει ἀπό τό Πολυτεχνεῖο καί νά πάει στήν πλατεῖα Κοτζιά καί σ' ἄλλους χώρους ὅπου μαζεύονταν ἐργάτες μέ σκοπό νά τοὺς προτρέψει νά κατέβουν σέ ἀπεργία. Μετά ἀπ' αὐτό ἡ συνέλευση διαλύθηκε γιά νά ξαναρχίσει τό βράδυ τῆς Παρασκευῆς, ὅπως καί ἔγινε μόνο πού αὐτῆ τῆ φορά διάρκεσε μόνις 2-3 ὥρες, ἴσαμε τῆ στιγμή πού ἄρχισαν νά πέφτουν τά πρῶτα δακρυγόνα μέσα στό Πολυτεχνεῖο. Σέ ὅλο τό διάστημα τῆς Παρασκευῆς ἡ ἐπιτροπή, πού δ έ ν π ῆ γ ε π ο υ - θ ε ν á, φρόντισε σέ ἀρμονική συμβίωση μέ τῆ "Συντονιστική" νά ἐκδίδει στό ὄνομα τῆς συνέλευσης προκηρύξεις πού π ο τ έ δ έ ν συζητήθηκαν ἀπ' αὐτήν, μέ συνθήματα ὅπως: "50% αὔξηση", "κάτω ὁ τιμάρθμος" κ.τ.λ. Μετά τά γεγονότα μέσω τῶν ἐφημερίδων μάθαμε ὅτι ἡ συνέλευση ἀντιπροσωπεύτηκε στή "Συντονιστική" μέ δύο ἀντιπροσώπους (μέσα σέ δεκάδες φοιτητῶν ἀντιπροσώπων). Ἡρέπει νά σημειωθεῖ ὅτι ἡ συνέλευση οὔτε εἶδε, οὔτε ἄκουσε, οὔτε ἐνέκρινε κάτι τέτοιο. Ἄς προσθεθεῖ ἐπίσης ὅτι τήν Παρασκευῆ τῶ μεσημέρι σέ στιγμή πού δέν λειτουργοῦσε ἡ συνέλευση, δύο μαρξιστές τῆς Ἐπιτροπῆς ἔσκιαν ἕνα πανώ πού εἶχαν ἀναρτήσει οἱ σύντροφοί μας μέ τό σύνθημα "Ἐργατικά Συμβούλια".

Τό Σάββατο καί τήν Κυριακή ἡ ομάδα τῶν συντρόφων μας συμμετεῖχε στά ἔκτροπα στά ὅποια ἐπιδόθηκαν κυρίως οἱ νεαροὶ ἐργάτες.

Θά ἦταν παράλειψη ἂν, κλείνοντας αὐτῆ τῆ σημείωση, δέν ἀναφέραμε ὅτι ἡ ομάδα τῶν συντρόφων μας θεώρησε ἐ κ τ ῶ ν ὑ σ τ έ ρ ω ν ὅτι ἔτρεφε φευδαισθήσεις τό ἀπόγευμα τῆς Παρασκευῆς σχετικά μέ τίς δυνατότητες μετασχηματισμοῦ τῆς συνέλευσης τῶν ἐργαζομένων σέ αὐθεντικό ταξικό ὄργανο. Ἐκεῖνο πού θά μπορούσε νά κάνει, ὅπως εἶχε τότε διατυπωθεῖ ἀπό ἕνα σύντροφο, ἦταν νά προτρέψει στή δημιουργία ἐπὶ τόπου ἑνός

σουν την άποψη ότι η εξέγερση όφειλόταν στη δράση προβοκατόρων της σκληροπυρηνικής φράξιας της στρατιωτικής χούντας, με σκοπό να φράξει τό δρόμο προς τόν κοινοβουλευτισμό. Η άποτυχία αυτής της προπαγάνδας όδήγησε στο πρωτοφανές κενό της κρατικής ιδεολογίας, πού παρατηρείται στην περίοδο τών Γκιζίκη-Ίωαννίδη:τά γεγονότα του Νοέμβρη άπλούστατα άγνοοϋνται, σάν να μήν είχαν συμβεί ποτέ. Αύτή η αντιμετώπιση δέν έκανε τίποτε άλλο παρά να ύπογραμμίζει τόν καθαρό προσωπινό χαρακτήρα αύτου του καθεστώτος, έφόσον η έπαναφομοίωση τών γεγονότων του Νοέμβρη ήταν θέμα ζωτικής σημασίας για τό σύστημα. Η μεταπολίτευση έδωσε την εύκαιρία στους συνδυασμένους μηχανισμούς του Κράτους και του Κεφαλαίου να έξαπολύσουν μιά πολύπλευρη επίχειρηση έπαναφομοίωσης, με τό πλούσιο ρεπερτόριο πού αρμόζει σ' ένα δημοκρατικό υπερέθεμα: τό μενού περιλάμβανε από λουλούδια, δάκρυα, ποιηματάκια για τά "ήρωικά παιδιά" και δημοσιογραφικές καμπάνιες μέχρι παρελάσεις και λαμπάδες. Μέσα στην άντεστραμμένη πραγματικότητα της άντιχουντικής ιδεολογίας, η Δημοκρατία βρίσκει την φανταστική της αντίθεση στη Δικτατορία, και η εξέλιξη της έλληνικής πραγματικότητας δέν είναι παρά η πάλη ανάμεσά τους, ανάμεσα στο άπόλυτο καλό και τό άπόλυτο κακό. Η εξέγερση του Νοέμβρη μετατρέπεται έκ τών ύστέρων σε δημοκρατικό άγώνα τών φοιτητών (και ένδεχομένως μερικών άλλων ανθρώπων) για να πραγματοποιηθεί ό,τι πραγματοποιήθηκε τόν Ίούλιο του 1974· η ίδια η εξέγερση άγνοείται και, όταν η μνήμη άρνεϊται να συναινέσει στην παθητική κατανάλωση ενός άμεσα βιωμένου παρελθόντος, αναμασώνται όλίγα περί "προβοκατόρων". Μέσα στο θέαμα, τό μόνο πού έπιτρέπεται να ύπάρχει είναι η πανδημοκρατική "έποποιία τών παιδιών του Πολυτεχνείου". Η εξέγερση του Νοέμβρη έκανε τούς κατόχους και έπίδοξους κατόχους της έξουσας να τ ρ έ μ ο υ ν . Οι προλετάριοι πού ξεχύθηκαν στους δρόμους της Αθήνας άψηφώντας όλες τις κομματικές έπιταγές, πού έπιτέθηκαν στα ύπουργεία, πού έκαψαν τράπεζες, πού έστησαν όδοφράγματα, έκαναν την κοινωνική άνατροπή μόνιμο έφιάλτη τών έξουσιαστών. Έι αυτοί, για να ξεοκίσουν τόν έφιάλτη, καταφεύγουν ασύστολα στο ψέμμα και την παραποίηση. Οι ίδιοι άνθρωποι πού τόση άνακούφιση έννοιωσαν τότε με την καταστολή της εξέγερσης, τώρα δέν ντρέπονται να ανακαλύψουν ότι η εξέγερση δέν ήταν παρά μιά φοιτητική έκδήλωση με άπώτερο σκοπό τις μεθαιριανές έκλογές και την επαγγελματική τους άποκατάσταση! Και καμώνονται πώς ξεχνούν τις βρωμιές πού είχαν ξεράσει ένάντια στην έπαναστατική τροπή πού πολύ γρήγορα πήραν τά γεγονότα" (άπόσπασμα από προκήρυξη της "Ομάδας Έξτρεμιστών" πού μοιράστηκε στις 15 του Νοέμβρη 1974). Η λαθεμένη αντίληψη του συγγραφέα-πού τό Νοέμβρη του '73 βρισκόταν στη Γαλλία-σχετικά με τόν δΐθεν φοιτητικό χαρακτήρα της εξέγερσης, δέν κάνει τίποτε άλλο παρά να άποδεικνύει την έπιστημονική όργάνωση του ψέμματος και της παραποίησης ("ένημέρωσης") σε διεθνή κλίμακα. Όπως και να χει όμως τό πράγμα, η συγκρότηση του προλεταριάτου σε τάξη της συνείδησης περνάει μέσα από την πάλη για την έπανοικειοποίηση της ιστορικής μνήμης.

Καταλήγοντας, ό συγγραφέας κάνει μιά τοποθέτηση της έπαναστατικής θεωρίας και ύποστηρίζει, πολύ σωστά, ότι "η ύποκειμενικότητα πού διαπλάθεται ιστορικά μέσα στην άντικειμενική πρακτική της ανθρωπότητας άποτελεί άναμφισβήτητα τό ίδιο τό θεμέλιο κάθε έπαναστατικής θεωρίας". Πράγματι, η έπαναστατική θεωρία δέν είναι θέμα γνώσης άποκομμένης από την πρακτική, δέν μπορεί δηλαδή να άποδεχτεί τόν κυρίαρχο διαχωρισμό μεταξύ γνώσης και πράξης-έναν διαχωρισμό βασισμένο στην άυτόνομια πού δίνει η άλλοτρίωση στα άντικείμενα και πού μετατρέπει τούς ανθρώπους σε παθητικούς θεατές της κίνησής τους, άρα και της ίδιας τους της ζωής. Στην περίπτωση αύτή η έπαναστατική θεωρία τοποθετείται στο έδαφος της ύπάρχουσας κοινωνίας και, άκολουθώντας την ά-

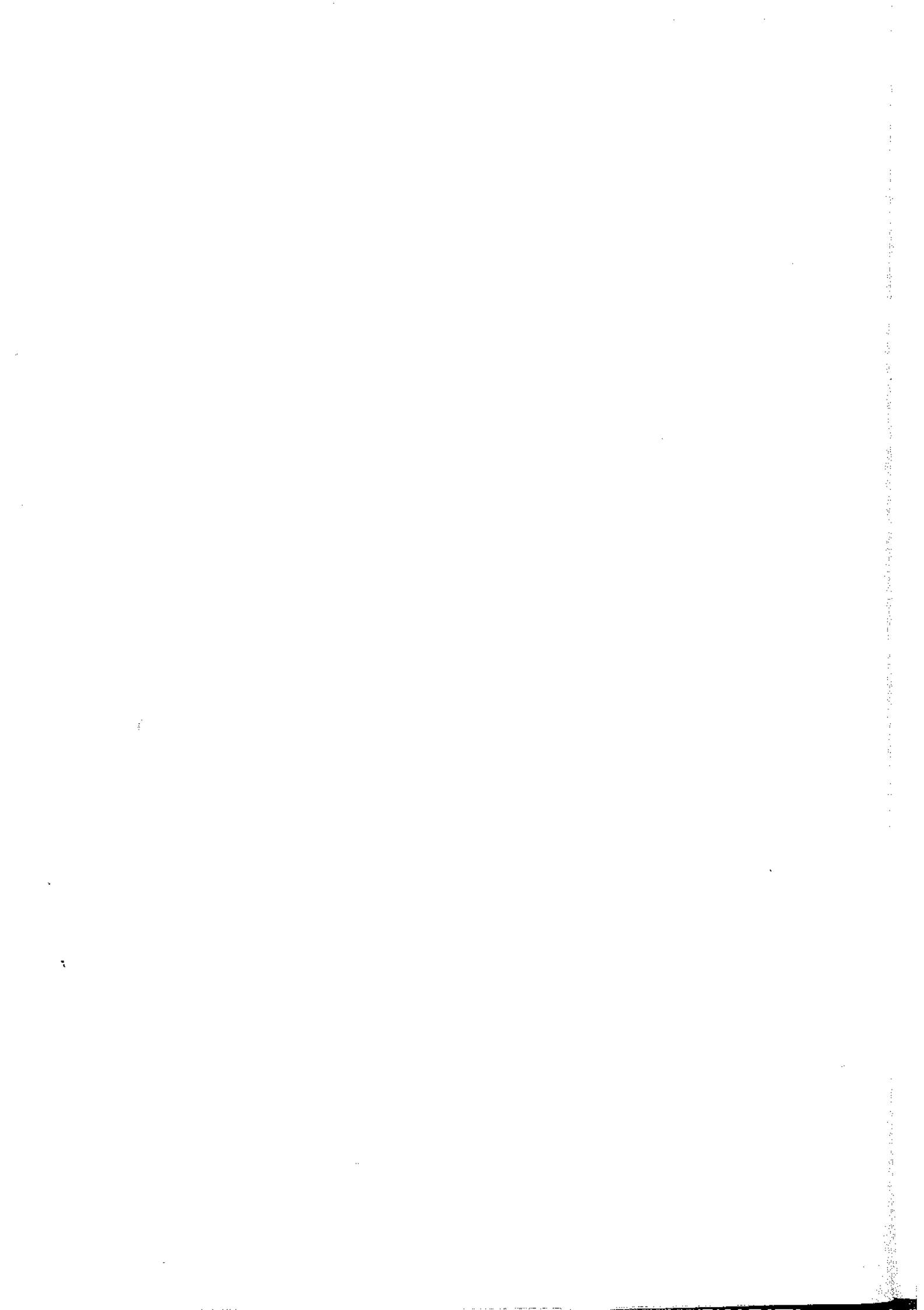
κύκλου μερικών δεκάδων εργαζομένων-πράγμα αρκετά εύκολο εκείνη τή στιγμή-για να καταλάβει τό κτίριο της Γ.Σ.Ε.Ε. πού βρίσκεται επί της Πατησίων μερικές εκατοντάδες μέτρα πέρα από τό Πολυτεχνείο, και αν αυτό δέν ήταν έφικτό να τό κάψει.

δυσώπητη λογική της ιδεολογικοποίησης, είναι καταδικασμένη να εκφυλιστεί από τμηματική αλήθεια σε γενικευμένο ψέμμα. Η ριζική κριτική της υπάρχουσας κοινωνίας είναι ζωτική προσωπική ανάγκη για τα άτομα που έχουν στερηθεί τη ζωή και την απόλαυση μέσα στον κόσμο της εξουσίας και του εμπορεύματος, του κεφαλαίου και της εργασίας, των αντικειμενοποιημένων διανθρώπινων σχέσεων και της επικοινωνίας της μεσολαβημένης από τους μηχανισμούς της εξουσίας, μέσα στον κόσμο της γενικευμένης καταπίεσης και παθητικότητας, της αλλοτρίωσης και της καταστολής των πιο στοιχειωδών ανθρώπινων αναγκών. Αυτό άκριβως πιστεύουμε ότι παραγνωρίζει σε μεγάλο βαθμό ο συγγραφέας όταν τείνει πολλές φορές να αποδεχτεί τη μετατροπή της επαναστατικής θεωρίας σε παθητική θεώρηση της αντικειμενικής πορείας των πραγμάτων, σε επιστημονική γνώση μιας αντικειμενικότητας που ανάγεται σε Βασιλέα των Βασιλέων εφόσον εμπεριέχει κάθε υποκειμενικότητα. "Όμως, "συγκεκριμενοποιώντας τη διαπίστωση ότι τό προλεταριάτο είναι επαναστατικό ή δέν είναι τίποτα, πρέπει να αντιληφθούμε ότι η κοινωνική ανατροπή είναι άμεσα βιωνόμενη προσωπική ανάγκη ή δέν είναι τίποτα" (από τις θέσεις ενός συντρόφου πάνω στο "όργανωτικό ζήτημα"). Διαφορετικά, για να χρησιμοποιήσουμε τά λόγια του ίδιου του Μάρξ ("Είσαγωγή στην Κριτική της Χεγκελιανής Φιλοσοφίας του Δικαίου"), η κριτική τείνει να μετατραπεί από "ένκέφαλος του πάθους" σε "πάθος του έγκεφάλου".

ΣΚΕΨΕΙΣ ΠΑΝΩ
ΣΤΗΝ ΕΞΕΓΕΡΣΗ
ΤΟΥ ΝΟΕΜΒΡΗ

ΚΕΙΜΕΝΟ ΕΝΟΣ ΣΥΝΤΡΟΦΟΥ

Τό Πολυτεχνείο συνοφύζει τήν κριτική τής ταξικής πάλης πού δέν συνέλαβε τόν έ-
αυτό της. Τό έργο καταφεύγει στην κριτική τής ιδέας για νά τήν τροφοδοτήσει μέ μιάν
έλπίδα-ύπόστασης. Σέ πλήρη άδυναμία νά έχει ένα πρόσωπο-ή ταξική πάλη-κατοχυρώνεται
μέ άπρόσωπες χειρονομίες έδω καί τριάντα χρόνια στην Ελλάδα έπιζητώντας στην έρημη-
τική καί τυφλή βούλησή της μιá θέση πού νά αναγνωρίζει τή συνείδηση καί από τήν ό-
ποία βολонταριστικές καί έξτρεμιστικές όμαδοϋλες άντλοϋν τή βεβαιότητα τής θεωρίας
πού διαρκώς τείνει νά καταστειλ ιδεολογία.

Η έκπόρνευση "έν τῷ γίνεσθαι" καί η συναφής έκπορνευμένη έκδοχή τοϋ συμβάν-
τος καθίσταται δυνατή καθώς δέν τής άντιτάσσεται μιá "καθαρή" καί συνεπής έμφαση.

Τό γεγονός πώς σπάστηκε η Τράπεζα τής όδοϋ Άχαρνών δέν μπορεί νά άντιταχθει
στην έπίσημη άντιδικτατορική έκδοχή,σάν τεκμήριο ένός άλλου νοήματος πού καθαρά το-
ποθέτησε τόν έαυτό του στό πεδίο τής άναμέτρησης. Τό άντίθετο θά σήμαινε μιá γραφει-
οκρατική βολонταριστική σύλληψη τοϋ Νοέμβρη,καθώς θά τοϋ άποδιδόταν η έτσι κι άλλως
ένυπάρχουσα δυναμική σάν η μορφή τής πραγματικότητάς του καί τοϋτο σημαίνει τήν ύ-
ποκατάσταση τοϋ συλλογικοϋ έγώ από τό δυναμικό έγώ μιās άντικαπιταλιστικής συνειδη-
τής μειοψηφίας. Τό πρόβλημα δέν τίθεται σάν διάσταση τών δυό "έγώ",άλλά σάν ό ζητού-
μενος χρόνος όπου τό συλλογικό έγώ ύφώνεται στό έπίπεδο τής συνείδησής του καί κα-
θιστά τή θεωρία ζωή καί τό όνειρο πράξη. Δηλαδή η ιστορική στιγμή πού η πραγματο-
ποίηση τής δράσης είναι πλήρης καί καταστρέφοντας τίς άντινομίες καταστρέφει κι αυ-
τή τή βασική θεωρία-πράξη,άφου πραγματοποιει τόν πλήρη έαυτό της πού η θεωρία τείνει
διαρκώς καί άνεπιτυχώς νά άποκαλύψει. Η άποκάλυψη τοϋ πραγματικοϋ είναι η πραγμα-
τοποίησή του καί κάθε θεωρητική περιγραφή,δέν έχει παρά νά προσιονύζει,στην καλύτε-
ρη περίπτωση πολύ άχνά,στή χειρότερη νά έπιχειρει τήν θέσμευσή του σέ άδρά ιδεολο-
γικά σχήματα. Νά άποδοθει στόν Νοέμβρη μιá δυναμική πού άπατελ σταθερές μορφές έκ-
φρασης για νά τροφοδοτήσει τήν οϋτοπία σάν δυνατότητα,θά ήταν σάν νά τήν έκλαμβάνα-
με για όριο τοϋ μή πραγματικοϋ καί έτσι νά έπιμέναμε νά πραγματοποιηθει στή θεωρία.
Άλλά αυτό δέν είναι παρά η έγκατάλειψη τής επανάστασης μέ επαναστατική ρητορική καί
φευτοεπαναστατική διαδικασία. Αυτό είναι η καπιταλιστική λειτουργικότητα τών έννοι-
ών,έδω ύπάρχουν για νά άναιροϋν καί νά συσκοτίζουν τό ίδιο τό νόημά τους. (Η έλευ-
θερία άποτελει τήν έμμονη πειθώ όλων τών έπιχειρημάτων τής καταστολής.)

Η βασική διαδικασία τής καπιταλιστικής στρατηγικής βρύσκειται στην εκπόρνευση
τοϋ "φύσει έν άποστολή" δρώντος νοήματος. (Δηλαδή στην αυτοεπίδοσή του,στη μεταφορά
τής λειτουργικότητας καί τών συναφειών τοϋ όντος στό σύστημα τών ανθρώπινων άντιλή-
ψεων.) Τό πράγμα νά μήν άποδίδεται στόν έαυτό του. Αύτός είναι ό κίνδυνος πού έλλο-
χεύει στην έπιδίωξη τών επαναστατικών συλλήψεων. Μιá από τίς συνισταμένες διαμεγε-
θύνεται έπιβάλλεται καί κατοχυρώνει σέ μιá ιστορική έμφαση τήν μονοδιάστατη έκδοχή
τοϋ συμβάντος. Η προαγωγή τής αναπηρίας στό φανταστικό βασίλειο τής ιστορίας είναι
πιá γεγονός. Μεγαλωμένη αύτή η στρατηγική στό άγαπημένο πορνείο τής καπιταλιστικής
παραγωγής καταφέρει νά γίνεται η συνείδηση τοϋ ρεαλισμοϋ η ρεαλισμός πού προέβει
στις έξαγγελίες του. Δηλαδή διαρκής έπιλογή καί άπόρριψη,άκρωτηριασμός τοϋ όλου καί
ύποκατάστασή του από τό μέρος πού είναι δυνατόν νά πραγματοποιηθει μέ τά καπιταλισ-
τικά δεδομένα. Αυτό στό τέλος σημαίνει άριθμητική,ποσότητες καί συνακόλουθη καταγ-
γελία τής ποιότητας,πού θά άποτελοϋσε τήν ριζική κριτική τών καπιταλιστικών συσχε-
τισμών για άθεράπειτο καί παιδικό όνειρο τής άνθρωπότητας. Τώρα όμως πρόκειται για
έρωτική στιγμή για τό μεθυστικό όργιο τής φαντασίας πού ξεσκίζει όλους τούς καθορι-
σμούς καί έπιζητά στό βαθύ πυρήνα μή συνειδητών προθέσεων,αυτό πού όντως κατήγγει-
λε η πράξη,καταγγελία πού χωρίς νά είναι τό έργο τής πρόθεσης άφου αύτή άκόμη άπο-
δέχεται τόν κόσμο πού τήν καταγγέλει,έπιζητά στην άσυνείδητη έκρηξή της νά άπορρί-
ψει τό καπιταλιστικό "φαίνεσθαι",για νά συναντήσει τό δικό της "είναι",είναι η εκ-
ρηκτική βία πού στό συγκεκριμένο πρόσωπο τής καταπίεσης βλέπει τό γενικευμένο πρό-
σωπό της καί έπιζητά μέσα στό δημιουργικό έργο τής καταστροφής-άφου κάθε άλλη δημι-
ουργικότητα έχει άποκλεισθει-νά ξαναβρει τή στιγμή πού τό συλλογικό έγώ,ξεπερνώντας
τούς κατακερματισμούς του δημιουργει τό πεδίο,πού κάθε ένοποίηση είναι δυνατή. Τώρα
πώς κάθε δράση είναι δυνατό νά επανακτηθει η νά έγκλωβισθει,άπό καιρό τό ξέρουμε.

Η ίδια η όρθολογικοποίηση κι ό έκσυγχρονισμός τοϋ καπιταλισμοϋ προέρχονται από
κρίσεις όπου οι βαθιές άντιθέσεις φαίνονται νά θύγουν τήν ύπόσταση τοϋ συστήματος
καί δέν κάνουν παρά νά αναλώνονται σέ διαρκή επανατοποθέτηση τοϋ ίδιου προβλήματος.
Νά μεταφερθει ό αγώνας τών "νεκροθαφτών" του μέσα στις άντιθέσεις καί στή λογική τοϋ
συστήματος είναι ύπόθεση από τήν όποία,μόνο οι νεκροθάφτες βγαίνουν χαμένοι καθώς τό
πτώμα πού περιμένουν διαρκώς φρεσκάρεται καί άνανεώνεται χάρη στη δική τους δράση.Η
άντίφαση λειτουργει για νά ματαιώσει τά όνειρα τοϋ Προλεταριάτου καί τά έξοδα τής

χαμένης αποστολής βαραίνουν τής πλάτες του.

Δέν είναι πιά ή χωρίς νόημα δραστηριότητα αλλά τό νόημα πού έπιζητᾶ μιᾶ δράση, ἀπό τήν όποία τίποτα νά μήν είναι έκπορνεύσιμο. 'Αλλά αὐτή ή στάση είναι ή πλήρως ἀναζητήσιμη, γιατί έπιζητᾶ τήν ἀποκάλυψη στή θεωρία, ἀποκάλυψη πού γίνεται δυνατή μόνο μέσα στό έπαναστατικό έργο. 'Ο έγκλωβισμός τής καταστροφής σ' αὐτό πού ήταν καταστρέψιμο καί πού έπρεπε νά καταστραφεῖ, προσγειώνει τόν Καπιταλισμό στό πραγματικά του προβλήματα. Τό διπλό παίχνιδι τοῦ Προλεταριάτου-ρεφορμιστικό, έπαναστατικό-είναι πού κάνει δυνατό νά παύζει ό Καπιταλισμός σέ όλα τά ταμπλώ. Κι αὐτό γιατί πρέπει νά ὀλοκληρωθεῖ στή μιᾶ του ὑπόσταση, τήν έπαναστατική γιά νά ἀναλάβει τό σύνολο τής εὐθύνης γιά τήν κοινωνία. 'Η ρεφορμιστική στάση σημαίνει τήν ἀναγνώριση σέ κάποιον ἄλλο ὅτι μπορεῖ καί πρέπει νά δώσει τή λύση. Δέν είναι παρά ή πύση γιά κάποια λύση. 'Ετσι ὁ Καπιταλισμός μπορεῖ νά παύζει μέ τά πρόσωπά του καί νά προβάλλει τό ζητούμενο κάθε φορά.

Αὐτό πού συνέβη τό Νοέμβρη τοῦ 1973, ήταν ή συλλογική έκπόρνευση τής βούλησης. 'Εκπορνεύεται ή Καπιταλιστική θέληση, έγκαταλείπεται ὁ Παπαδόπουλος καί στή συνέχεια έμπορνεύεται ή θέληση τής ἀνατροπής, έπιβάλλεται ὁ Καραμανλῆς. 'Αλλά ὁ Καπιταλιστικός έλιγμός ήταν γιά νά έγκλωβίσει τήν ἀνατροπή, γιατί ή διαρκής βία ὑποσκάπτει τόν εαυτό της καί τά ὄπλα μιᾶ στιγμή αὐτοαναιροῦνται. 'Η πόρνη ἀπλώνει τά χέρια σ' ὅλους τούς έραστές κι ὁ Παπαδόπουλος γυμνή οὐσία πέρα ἀπό τής διαδικασίες, παραμερίζεται γιά χάρη τῶν διαδικασιῶν, πού έπιβάλλονται στήν οὐσία καί πού είναι δυνατές νά έσωτερικεύσουν τή βία στους έν δυνάμει ἀνατροπέις. 'Ο Γκιζζκης παραχωρεῖ στόν χωρίς ὄπλα Γκιζζική τήν έξουσία ὅταν τά ὄπλα καθίστανται περιττά, καθώς έξοπλίζονται μεγάλα τμήματα τοῦ λαοῦ. Τά ὄπλα πλέον χρειάζονται μιᾶ ἀπατηλή έπιχειρηματολογία γιά νά κατοχυρώσουν τή βία ἐναντίον αὐτῶν πού τά κρατοῦν. 'Ο δρόμος είναι ἀνοιχτός στό συνετό διοικητικό Πατριάρχη πού έπισυνάπτει στή στοργική δεξιά ἀγκαλιά του ὅλες τής οὐσιαστικές ἀντιθέσεις.

'Η ἱστορία τοῦ 'Ελληνικοῦ Κεφαλαίου, είναι ή ἱστορία τῶν "ένδόξων περιπετειῶν" γιά τήν ἔθνική του ὀλοκλήρωση. Μέσα σέ πλήρη ἀδυναμία, νά δώσει σύγχρονη Καπιταλιστική συγκρότηση στήν κοινωνία, παρέμενε ὁ παρίας τοῦ εὐρωπαϊκοῦ κεφαλαίου καί παρέδινε τό κράτος του, στή διεθνή τοκογλυφία. Καταλάβαινε θαυμάσια πώς ή ἑδαφική επέκταση τής κυριαρχίας του, θά τοῦ προσέδιδε τεράστια δύναμη, ἀφοῦ ἀδυνατοῦσε γιά μιᾶ ἀνάπτυξη κἀθετη, καί καθώς είχε ἀνδρωθεῖ στό εμπόριο καί οἱ "ἀλύτρωτοι ἀδελφοί" ἔλέγχαν τά λιμάνια τής περιοχῆς του. 'Αδυνατοῦσε νά πραγματοποιήσει τήν ἀποστολή του, ἀφοῦ ὁ σκοπός του γινόταν προϋπόθεση. "Έπρεπε νά συγκροτήσει ἕνα σύγχρονο στρατό γιά νά έπικταθεῖ στό τέλος νά ἀναπτυχθεῖ καί έπρεπε νά είναι ἀνεπτυγμένος γιά νά συγκροτήσει τό στρατό, τό μέσον τοῦ σκοποῦ. "Ετσι θά δεῖ τής έπιθυμίες του νά πραγματοποιοῦνται, ὄχι ἀπό τήν αὐτόνομη δράση του, ἀλλά ἀπό διεθνεῖς συγκυρίες, ὅπου τό ταλέντο καί ή ὀξυδερκεια τοῦ 'Ελευθερίου Βενιζέλου τοῦ χάρισαν τόν τίτλο τοῦ ἑθνάρχη. Διδάσκει νά προσαρμόζει τή βούλησή του στους ἀνέμους πού κυριαρχοῦν στή διεθνή πολιτική σκηνή καί προσαρμόζεται χαμαιλεοντικά στό καινούργια δεδομένα. Καθώς μάλιστα ή Βούληση τοῦ Καπιταλισμοῦ τείνει νά ὑπερπηδήσει τής ἔθνικές διαφορές καί νά καταστει ἑνιαία, τοῦ χρειάζεται τώρα ὅσο καμιά ἄλλη φορά νά καταθέσει σαφή τή δική του πρόταση στό παγκόσμιο καπιταλιστικό στρατηγείο, γιά νά τής προσδώσει τή δυνατότητα νά λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν στή διαμόρφωση τής ἑνιαίας Βούλησης. Είναι αὐτό πού οἱ πολιτικοί ὀνομάζουν ἀφελῶς ἔθνική ἀνεξαρτησία.

'Ο Χαρίλαος Τρικούπης πού πρῶτος κατάλαβε τή σημασία τῶν σταθερῶν πολιτικῶν θεσμῶν ή τής σταθερῆς φόρμας κάτω ἀπό τήν όποία συγκροτεῖται ή πολιτική βούληση τής ἑξουσίας, κατάλαβε επίσης πολύ καλά ὅτι θά ήταν τό κράτος ὁ σημαντικώτερος παράγοντας στή σώρευση τοῦ κεφαλαίου. Αὐτό ὅμως σήμαινε πώς τή νύφη τήν πλήρωναν οἱ φηφοφόροι καί στίς ἐπόμενες ἐκλογές καταψηφίστηκε ὄχι γιατί οἱ ἀντίπαλοί του εἶχαν κάποιο πρόγραμμα, ἀλλά γιατί τό κύριο μοτίβο τής προεκλογικῆς ἐκστρατείας ή καταγγελία τοῦ Τρικούπη σάν "φορομπήχτη" βρῆκε πρόσφορο ἔδαφος. Τά γεφύρια καί οἱ δρόμοι του ἔμειναν ἀτελείωτα. 'Η θυσία τοῦ παρόντος γιά τό μέλλον δέν είναι δυνατή μέ κοινοβουλευτικά μέσα παρά μέ στυγερή τρομοκρατία, ὅταν στό ἐξαθλιωμένο παρῶν ζητεῖται νά προστεθεῖ ἐξαθλίωση.

Τά ἀνάκτορα, οἱ τσιφλικάδες, τά τζάνια καί οἱ ἔμποροι καταφέρνουν νά συντριβοῦν στόν πόλεμο τοῦ 1897 κι ἔτσι έπισυνάπτουν στους ἴδιους τούς μύθους τους, τό κατακρευοργημένο πτώμα τής ἑθνικῆς ἀλαζονείας μέ τήν όποία ἀνταλλάσσονται τά πραγματικά προβλήματα.

Σάν συνέπεια τής ἥττας παραχωροῦν στό Δ.Ο.Ε. τήν "ἔθνική" ὀικονομία. 'Ο Πατριωτισμός ή ή ἰδεολογία τής ἑθνικῆς ὀλοκλήρωσης τοῦ κεφαλαίου συγκλονίζει τό ἐπίλεκτο σῶμα πού προετοιμάζονταν γι' αὐτή τήν ἀποστολή. 'Εδῶ ή Μεγάλη ἰδέα ἀναζητᾶ τήν αἰτία

της συντριβής και έπιζητά να περισώσει τους μύθους. 'Ο "φλογερός πατριωτισμός" καταλαβαίνει ότι χρειάζεται πνοή για να σώσει το τέλμα της κατεστημένης αποδιοργάνωσης. Το κίνημα του 1909 φέρνει στη σκηνή τον 'Ελευθέριο Βενιζέλο που δίνει μια συνέπεια στην άστική πολιτική βούληση και θεμελιώνει τους όξυτατους ανταγωνισμούς φιλελευθέρων-Παλατιού.

Τό σύνθημα του Βενιζέλου αναθεωρητική-άπάντηση στο Συντακτική-Βουλή παραμένει τό αίτημα της φιλελευθέρης πολιτικής φράξιας ως τήν εποχή της 'Ενώσεως Κέντρου. 'Η άριστερά φράξια των φιλελευθέρων που έπί μισό αιώνα φλερτάρει μέ τήν σοσιαλδημοκρατία άποκτά πολιτικό βάρος κάθε φορά που οί ανταγωνισμοί μέ τά άνάκτορα φτάνουν σε πλήρη ρήξη.

Αυτό οί ανταγωνισμοί φιλελευθέρων-Παλατιού είναι ή δεύτερη περιπέτεια της άστικής τάξης που συνοψίζεται στην έκφραση Πολιτειακό. 'Αλλά έμφανίζεται κάτω από τό πρίσμα των "έθνικων περιπετειών". Τό πρόβλημα είναι:ποιός προωθεύ τά έθνικά συμφέροντα:αυτό είναι που γίνεται κόμπλεξ και άναφορά του πολιτικού κόσμου.

Τό 1922 οί φιλελευθέροι περνούν από τήν καταγγελία στην πράξη για να επανέλθει ο Βασιλιάς χάρη και σ'έναν πρώην φιλελεύθερο και να θεμελιώσει τήν έξουσία του στο στρατό μέ τήν εύκαιρία του άποτυχόντος κινήματος της Δημοκρατικής 'Αμυνας τό 1935.

Μέ τους πολέμους του 1912,τή συμμετοχή στον Α'παγκόσμιο πόλεμο τή συμμετοχή στο Β'παγκόσμιο πόλεμο πραγματοποιείται τό έθνικό σχέδιο άν εξαίρουμε τή Β. 'Ηπειρο για τήν όποία λόγω διεθνών συγκυριών δεν μπορεί να γίνει λόγος και τήν Κύπρο που άποτελει τό "έθνικό" πρόβλημα της τελευταίας 20ετίας.

Τό ένα εκατομμύριο προσφύγων επαναφέρει τή συναιτισμένη άστική τάξη στα έρωτερικά της προβλήματα. Χρειάζεται ένας προγραμματισμός κάποια κρατική παρέμβαση άν δεν θέλει να δεύ τό σύστημά της να τινάζεται στον άέρα από τύς χιλιάδες έξαθλιωμένων και άστεγων που περισφύγγουν από τά πρόστια τύς πόλεις και που θά ήταν καλύτερα για'αυτήν να είχαν σφαγεύ από τόν Κεμάλ.

Οί πρόσφυγες θά εμπλακούν στο έθνικό και στο Πολιτειακό και θά γίνουν ή έκλογική πελατεία των φιλελευθέρων ενώ άργότερα θά περάσουν μέ τήν "έθνική αντίσταση" στο Κ.Κ.Ε. 'Η ταξική κάλη φαίνεται ύποτυπώδης για να δώσει πολιτικό βάρος στα γεγονότα άν εξαίρουμε λίγες πόλεις και τήν εξέγερση της Θεσλονίκης τό 1936 στην καταστολή της όποιας εύγενώς συμμετείχε τό Κ.Κ.Ε.

'Η εργατική τάξη στήριζε τύς κοινοβουλευτικές φιλοδοξίες του Κ.Κ.Ε. και της ήταν άδιανόητο λόγω και της αριθμητικής της δύναμης να θέσει τήν πληρότητα της ταξικής της άποψης. 'Ετσι οί κύριες αντιθέσεις που επικρατούν στην πολιτική σκηνή έμπεριέχονται στα έθνικά και πολιτειακά προβλήματα. Σ'αυτό τό κόλπο θά εμπλακούν και οί κρατικοκαπιταλιστές άφου και ή σταλινική σύλληψη ήταν εύεπήφορη σ'αυτή τήν έμπλοκή.

'Η άδυναμία της άστικής τάξης να έμφανίσει ένα πρόγραμμα οικονομικής ανάπτυξης άπέναντι στους κρατικοκαπιταλιστές τά χρόνια του έμφυλλίου τήν αναγκάζει να μεταφέρει τό καιχνύδι της στα αγαπημένα έθνικά θέματα. Τώρα είναι τό Μακεδονικό. 'Η άριστερά δέχεται τό γάντι και οί άποδειξείς Πατριωτισμού και προδοσιών επισωρεύονται κι από τύς δυό πλευρές.

'Ο έμφύλιος πόλεμος παράγει τήν άγαστή συνεργασία φιλελευθέρων-Δεξιάς και έμβαθύνει τήν σχέση τους μέ τό 'Αμερικάνικο κεφάλαιο,σχέση που του λοιπού θά κυριαρχεί στις οικονομικές και πολιτικές έξελύξεις.

'Η ανεπάρκεια της άστικής τάξης στους βιομηχανικούς τομείς τήν βολεύει κάτω από τύς φτερούγες του στρατού τόν όπολον τ'άνάκτορα εκκαθαρίζουν μέ τήν εύκαιρία του έμφυλλίου πολέμου χωρίς ν'αντιληφθούν ότι ταυτόχρονα άνούγουν τήν πύλη στο 'Αμερικάνικο πνεύμα που όντως άπιθυμεύ μια ένιαία βούληση. 'Ο Βιομηχανικός έκσυγχρονισμός της 'Ελλάδας άπαλούσε από τήν άστική τάξη μεγάλη σώρευση ύψηλό ποσοστό παγίου κεφαλαίου που μαζί μέ τήν έλλειψη τεχνολογικής κουλτούρας και ιστορίας δημιουργούσε άβεβαιότητες για τό βιώσιμο των προϊόντων. 'Ετσι αυτή προτιμούσε τύς αρχαϊκές μορφές όργάνωσης και έκμετάλλευσης-άγρια καταλήστευση της εργατικής τάξης και όχι άνοδος της παραγωγικότητας-που σήμαινε τή διαρκή σταθερότητα του έπιπέδου ζωής των εργατών στα έπίπεδα του ύποσιτισμού και που τύς χρειαζόταν για τή συντηρητική βεβαίότητά της ένα άστυνομικό κράτος και μετά τόν έμφύλιο πόλεμο έπιπρόσθετη ξένη έγγύηση.

'Ο άγριος μεταπολεμικός αντικομμουνισμός προωθεύ και ολοκληρώνει τήν ιδέα του άστυνομικού κράτους. 'Η έξάρτηση των ανακτόρων και της Δεξιάς από έξωτερικές έγγυήσεις στο μέτρο που δεν εκφράζει τήν γενική έξάρτηση του άστικού κόσμου είναι ή προσκόλληση στις αρχαϊκές δομές της έλληνικής κοινωνίας.

'Η όκταετής διακυβέρνηση του Καραμανλή είναι μια διαρκής πάλη άνάμεσα στην άναγκασιότητα εκσυγχρονισμού του έλληνικού κεφαλαίου και στην συντηρητική και άστυνομική του παράδοση. 'Ο εκσυγχρονισμός σημαίνει προγραμματισμό κρατική παρέμβαση και συναφώς έξαγγέλει τήν μεταφορά της πολιτικής έξουσίας από τήν αρχαϊκή βούληση του

έλληνικού Παλατιού στους πιονιέρους της οικονομικής ανοικοδόμησης. Ο Καραμανλής, ένας "δυναμικός" και πετυχημένος ύπουργός Δημοσίων Έργων συγκρούεται με τὰ "Ανάκτορα κυρίως πάνω στο θέμα του στρατού γιατί είναι αδιανόγη ή διακυβέρνηση της χώρας χωρίς τον έλεγχο ή την συναφή θέληση των ενόπλων δυνάμεων. Όταν αποπέμπεται, η Δεξιά θά παλαύσει μεταξύ έκσυγχρονισμού και ανακτόρων και έτσι θά τήν βρεῖ ή Δικτατορία.

Οί φιλελεύθεροι θά συγκρουσθούν άλλη μιὰ φορά με τὰ "Ανάκτορα" όπου απέναντι στην άλαστονεία της δύναμης θά επίδειξουν τήν ασθενική και μετριοπαθή φύση τους. Τά δειλά βήματα έκσυγχρονισμού του Γ. Παπανδρέου έκλαμβάνονται για επανάσταση από τό κατεστημένο πλέγμα που βλέπει κύρια στην επένδυση ξένων κεφαλαίων τς δυνατότητες οικονομικής ανάπτυξης. Η άριστερά με μικροαστική εμφάνιση και προσωπεῖο καλεύει να της ξεχάσουν τό παρελθόν και επίζητᾶ τήν αναγνώριση των έθνικων της υπηρεσιών. Τό έργο του Κ. Καραμανλή μ' όλα τὰ οικονομικά σκάνδαλα καθώς και ή συνέχεια του Γ. Παπανδρέου, οί επενδύσεις ξένων και έλληνικων κεφαλαίων φαίνεται να έχουν ανεβάσει αίσθητά τό βιοτικό επίπεδο κι αυτό γίνεται φανερό ακόμη και στην άγροτική τάξη.

Η σύγκρουση Ένώσεως Κέντρου, Ανακτόρων με σενάριο που αναφέρεται σε στρατιωτικά θέματα έκφυλίζει κάθε έννοια κοινοβουλευτισμού και φορτίζει τήν ατμόσφαιρα με ύποψιες πολιτειακού. Αυτό όμως σημαίνει δυναμικές λύσεις. Οί ύποψιες δυναμικων λύσεων γίνονται έκαιρετικές καθώς είναι γνωστή ή διαφορετική θέση των ΗΠΑ στο Κυπριακό από αυτή του Γ. Παπανδρέου και καθώς επίσης είναι έξίσου γνωστή ή σημαντική έκπυροσή τους στον έλληνικό στρατό στην Κ.Υ.Π. και σε αρκετά μεγάλη μερίδα του οικονομικού και πολιτικού κόσμου. Οί συνταγματάρχες για τό μόνο που έκπλήσσουν είναι οί βωθμοί τους αφού κάθε τόσο αναφέρονταν όνόματα στρατηγών σαν έκδόξων δικτατόρων.

Η συντήρηση επίζητεῖ τήν μεγαλοπρέπεια του μύθου ή τό μύθο της μεγαλοπρέπειας. Έτσι τὰ "Ανάκτορα" έκκολπώνονται τή μεγάλη ιδέα και αντιπροσωπεύουν ή έκφράζουν τς μεγάλες ιδέες του έθνους. Στο τέλος γίνονται τό έκπικεντρο των Έλληνικων μύθων ή συνάφεια της ιστορικότητας του έλληνισμού όπου κάθε έκιδανύκωση κάθε άλλοτρίωση του συγκεκριμένου θά βρεῖ καθώς είναι χωρίς περιεχόμενο τον έαυτό της στη φόρμα και στο πνεῦμα της φυσίας υπέρ του άπειρου σκοπού. Η άγροτική τάξη ίκανή να αντικαταστήσει τή στέρψη με τήν υπηρεσία του μεγαλείου και ευεπήφορη στο αιώλιο και άμετάβλητο των στόχων καθώς οί εικόνες που τς παραδίδονται είναι αυτές που παραδίδει αποτελεί τήν σπονδυλική στήλη της γοητείας των ανακτόρων.

Η θητεία της στο Ε.Α.Μ. είναι ή αντικατάσταση του έθνικου μεγαλείου με τό Σοσιαλιστικό μεγαλεῖο που άφ' ενός είναι πιο ρεαλιστικό απέναντι στα συγκεκριμένα προβλήματα, άφ' έτέρου υπερέβαλλει σε άποστολή και σε νοήματα. Η μυστικιστική και χριστιανική, μεσαιωνική σύλληψη του Σοσιαλισμού από τήν άγροτική τάξη δέν ήταν ξένα από τὰ μαρξιστικά μοτίβα.

Ο έκσυγχρονισμός άπαιτεῖ τή συντριβή του μύθου προς χάριν της επιστήμης και του μύθου της λογικής. Ο έκσυγχρονισμός γίνεται ιδεολογία καθιερώνοντας τήν πραγματιστική στάση και συνεπιφέρει στις άντιλήψεις του τήν ανάγκη της διαρκούς κίνησης. Η ιδέα του έκσυγχρονισμού είναι ό διαρκής έκσυγχρονισμός της ιδέας στην παραγωγή σημαίνει συνεχή επαναστατικότητα της τεχνολογίας. Ο έκσυγχρονισμός μεταβάλλεται στο άγχος του. Οί φιλελεύθεροι γοητεύονται από τήν επιστήμη και στηρίζουν τς έκπίδες τους έκεί για τό μέλλον του έλληνικού καπιταλισμού. Τά εκπαιδευτικά μέτρα του Παπανδρέου είναι τό συγκεκριμένο χαμόγελο αίσιοδοξίας του κεφαλαίου και ή άπήχησή τους στο φοιτητικό κίνημα είναι άπήχηση του έλληνισμού σαν κεφαλαίου που πρέπει να έκσυγχρονιστεῖ σ' αυτούς που θά αποτελέσουν τή βασική ύλη του έκσυγχρονισμού.

Τό προλεταρικό αῖτημα συνοφύζεται στο να μεταφέρει τς ευθύνες του ρεφορμισμού στο κεφάλαιο δηλαδή έκπικερτεῖ να δώσει συνείδηση των συμφερόντων της στην αστική τάξη. Η διαδικασία ανταποκρίνεται στις προσδοκίες ενός μετανιωμένου Μαρξισμού που έκπικερτεῖ να άπαλλαγεί από τό προπατορικό άμάρτημα της ταξικής του κακίας. Τό αῖτημα του έκσυγχρονισμού υλοθετεῖται από τήν άριστερά, μεταβάλλεται σε καθολική έννοια προόδου όταν ή πρόσδος άμφισβητεῖται σαν έννοια. Οί κρατικοκαπιταλιστές άσκοῦν κριτική στην άδυναμία του έλληνικού καπιταλισμού να είναι σύγχρονος καπιταλισμός και με έσοχατο όμπορτουισμό περιφρονοῦν τήν ίδια τήν επιστημονική τους έκήγηση προς χάριν του πολιτικού κυνισμού έκπικεντώντας πως αυτή ή άδυναμία όφείλεται στη σχέση με τό ξένο κεφάλαιο ή στην αντιπατριωτική στάση αυτών που από τή θέση τους στην παραγωγή προορίζονται για πατριώτες.

Ο Μαρξισμός-αυτός που κυκλοφορεῖ στην άγορά-γραφειοκρατική και κρατικοκαπιταλιστική ιδεολογία καθολικός και συστηματικός ανταποκρίνεται στο αῖτημα του έκσυγχρονισμού, όταν ό έκσυγχρονισμός άδυνατεῖ να είναι πλήρης-με τήν έννοια της πλήρους έκκατάστασης στον έαυτό του. Και βρίσκει στα χρόνια της Δικτατορίας άπήχηση στη "χρυσή νεολαία" του έθνους. Τό έλληνικό κεφάλαιο έκκαθιστᾶ τήν ιδεολογική του έξουσία στο έθνος καθώς αυτό όφείλει να του αναγνωρίσει τς άδυναμίες και να άποκαλύψει στον

εαυτό του πώς δέν υπάρχει πρόοδος χωρίς την πρόοδο του κεφαλαίου. "Όλοι τώρα θα φροντίζουν για αυτό. Οι άστοι οι πολιτικοί οι στρατιωτικοί οι παπάδες οι φοιτητές οι εργάτες οι κομμουνιστές. "Όλοι προσπαθούν να του μεταδώσουν τη βούληση να είναι έθνικό τή στιγμή που αυτό δέν μπορεί να υπάρξει παρά σαν διεθνές και ένιατο. Αυτό κινδυνευθετ τή νύχτα στις 17 του Νοέμβρη και θα σπείρει ένστικτώδεια τόν τρόπο στο διευθύνον στρώμα.

Ο έκσυγχρονισμός στο στρατό έπιτελεεται κάτω από τό άγρυπνο βλέμμα και τή φροντίδα του πιο σύγχρονου καπιταλισμού. Η έγκατάσταση της άμερικάνικης έπιρροής στο στρατό θα του μεταδώσει τή βούληση για δράση όταν από τή μια άνδρώνεται μ'ένα ήλιθο άντικομμουνισμό και μέ τις πιο σύγχρονες μεθόδους κυνισμού και μηδενισμού. Σιγά σιγά ή απόσταση από τά αρχαϊκά συντηρητικά και έκφυλισμένα ανάκτορα θα βαθύνει και αυτά δέν θα έχουν να στηριχθούν παρά στους τελετουργικούς βαθμούς. Μέ τή συνείδηση του ότι συνέτριψε τους κομμουνιστές και μέ τή συνείδηση της χρεωκοπίας και του τέλους του κοινοβουλίου έπιθυμεί να μεταδώσει στην κοινωνία τήν ισχυρή άντικομμουνιστική βούληση της δράσης και του έργου. Οι συνταγματάρχες πρέπει να λάβουν υπ' όψη τήν άμερικανική δύναμη όπως κάθε δύναμη. Βρίσκουν απήχηση στο στρατό γιατί εκφράζουν τή διάθεση έκσυγχρονισμού του έλληνικού κράτους. Τά είδικά συμφέροντα συνταγματάρχων, άμερικανών, άνακτόρων, του βιομηχανικού και έφοπλιστικού κόσμου συμπιπτουν τή νύχτα της 21ης Απρίλη για να διαχωριστούν έμφανώς άργότερα.

Η ιστορία του Έλληνικού Κεφαλαίου είναι ή ιστορία που άναζητά τή βούληση που θα γράψει τό έργο. Έθνικά και πολιτικά της προσφέρουν τήν εύκαιρία για θεαματικά έπη έξω από τό βασικό της πρόβλημα και καταφέρνει διαρκώς να έκλαμβάνει τήν φόρμα για περιεχόμενο. Η ουσία βρίσκεται στο ότι έπετέλεσε τή βασική της άποστολή ενώ φρόντιζε να τήν άποκρύψει ή έπιμελώς να τήν άγνοεί. "Όταν μετέφερε στο έθνος αυτό που έθεσε για πρόβλημά της έπειδή άδυνατούσε να άντιμετωπίσει τό πραγματικό πρόβλημα κατάφερε να έπιστρατεύσει τό έθνος στη λύση του βασικού της προβλήματος στο όποιο μοιραία έβλεπε τόν έφιάλη της ταξικής πάλης. Τώρα μπορεί να παίζει σε χίλια ταμπλώ. Δέν κινδυνεύει ούτε από δεξιά ούτε από άριστερά παρά στο χώρο των μύθων όταν ή όπως είναι ήλιθια να μήν άντιλαμβάνεται ούτε τήν πραγματική της φύση.

Τό πολιτικό θέαμα που έγκατέστησε πάνω από μισό αιώνα λειτουργεί άνανεωμένο χάρη στην έπίπονη προσπάθεια των συνταγματάρχων που μετέβαλαν τό έκπορευμένο κοινοβούλιο σε ιερό θεσμό και που του μετέδωσαν τή σύνεση και τό έργο. Διαρκώς θα φιθυρίζει στον πολιτικό κόσμο πώς αν δέν τά καταφέρει, αν δέν έπιδεύσει μετριοπάθεια και ένότητα πιο πίσω έλλοχεύει ό στρατός έτοιμος να σώσει τό έθνος.

Η Δικτατορία έθεσε υπό συνολική κριτική τό πολιτικό καρναβάλι όταν τό ένοποίησε κάτω από τά πόδια της και κατέστησε προφανές σαν θέαμα αυτό που μέσω του Κοινοβουλίου άντιλαμβάνόταν τόν εαυτό του για άνυπέβλητη ουσία.

Άριστερά και δεξιά άφου έσوران τό λαό άγεληδόν στη σφαγή για να διαρρηθμίσουν αυτό που σαν χώρος και χρόνος είχε διαρρηθμιστετ από τόν κυνισμό του Στάλιν και του Τσώρτσιλ και άφου έπαιξαν ένα παιγμένο παιγνίδι άνυπέβλητων δολοφονιών και βλακειάς μετέφεραν τή φενάκη της άντίθεσης στο Κοινοβούλιο όπου ή Δεξιά διαρκώς έπιβεβαίωνε τό άποτέλεσμα του παιγνιδιού. Τήν ιστορία τήν πλήρωνε ό λαός και άντιλαμβάνόταν ότι πληρώνει τήν ιστορία του μέσω των πρωταγωνιστών του. Οι Συνταγματάρχες κατέδειξαν στον πολιτικό κόσμο τό βαθύ περιεχόμενό του. Να μήν είναι δηλαδή τύποτε. Κάτω από τό σχιζοφρενές βλέμμα του Παπαδόπουλου ή ένότητα του πολιτικού κόσμου άνθίζει, έπιμένοντας να τήν εκλάβουμε σαν έθνική ένότητα για να καταστειτ τό πών.

Τά άντιστασιακά συμφωνητικά καταγράφουν με έπιμέλεια τή φιλόδοξη δυσπιστία και τόν υπέρτατο μεσαλλόδοξο κυνηγισμό αυτών που έξασκούνται χρόνια στο να υποκρίνονται πώς δέν άντιλαμβάνονται αυτό που είναι.

"Όλη ή κουρασμένη και κουραστική ένότητα των ήγετων με τό σύγουρο χαμόγελο του έργου θα πρέπει να τοποθετηθετ στο μουσειο κοινωνοφελούς βλακειάς όταν ή προλεταριακή βία άποκαλύψει στον εαυτό της τήν άθλιότητα που έν όνόματί της άσκεταται έπαγγελματικά.

Η νύχτα της 17ης του Νοέμβρη κουρελιάζοντας κάθε έννοια συμφωνητικού απέδειξε πώς ή μόνη ένότητα που είναι δυνατή είναι ή πρακτική κριτική της κοινωνικής μεζέρας του κοινού έξευτελισμού της κοινωνικής δυστυχίας.

Η ένότητα αυτή είναι αυθόρμητη έκρηξη και υπογράφεται μόνο από τά έργα στους δρόμους από τά πειστήρια που άφήνει ή δημιουργική καταστροφή όταν προνοεί να σπείρει θάρρος και τρόπο. Οι συμφωνίες των καπεταναίων της πολιτικής στηρίζουν στην εύλογη άντίληψη όσον άφορά τό λαό, ότι πρόκειται για ένα κοπάδι που αν του σφυρίζουν οι άρχηγού του στο δεξί ή άριστερό αυτί θα κινήθετ άνάλογα.

Ο Άνδρέας Παπανδρέου, αυτή ή έπίσημη φρενιασμένη άρλοϋμπα της πολιτικής σκηνης, χρόνια διαμαρτύρονταν και άπογοπεύονταν από τή στάση του λαού.

Ἡ ἐνοποίηση τοῦ Πολιτικοῦ κόσμου ἀπεδεικνυε τή λατρεία του στό ρεαλισμό καί τήν ἐκπληκτική ἔλλειψη φαντασίας. Ἀφοῦ πίστεψε σ' ὄλους τοὺς μάγους, Εὐρώπης καί Ἀμερικῆς, ἄρχισε νά τοὺς καταγγέλλει χωρίς νά ἀντιλαμβάνεται ὅτι ἀπευθυνόταν στή διεθνή πολιτική βάζοντας τό θέμα στήν ἐπαγγελματική ἀλληλεγγύη καί κατέδειχνε τήν ἴδια τήν ἔλλειψη συνάφειας αὐτοῦ τοῦ ἐπαγγέλματος πού τό ἔργο του ἔγινε πιά ἡ ὀρθολογικοποίηση τοῦ κυνισμοῦ.

Τά διάφορα Π.Α.Μ., Π.Α.Κ., Δημοκρατικές Ἀμυνες κλπ., χωρίς τή συμμετοχή τοῦ κόσμου εἶχαν ἐκφυλιστεῖ στό νά ὑπάρχουν γιά τό κύρος τῆς Ἑθνικῆς Ἀσφάλειας καί τῆς Ε.Σ.Α.

Ἡ ἐκπληξη τῶν συνταγματάρχων μπροστά στήν ἐνότητα τοῦ πολιτικοῦ κόσμου ἦταν ἡ ἀπορία τους γιά τό ἀνύπαρκτο τῶν διαχωρισμῶν πού αὐτοῦ θεωροῦσαν σάν τήν πεμπτουσία τῆς ἑλληνικῆς πολιτικῆς. Οἱ νεάντεριαλ τῶν βασιλιστηρίων μέ γνήσια ἡλιθιότητα φροντίζουν νά θέσουν τό πρόβλημά τους σέ ταξική βάση χωρίς νά ἀντιλαμβάνονται ὅτι ἀκριβῶς δέν εἶναι γιά τήν ἐθνοῦσα τάξη ἡ ὥρα τῶν διαχωρισμῶν. Αὐτή χρειάζεται ὅλα τά τέκνα τῆς στόν Ἔβρο. Καί στό τέλος τό πετρέλαιο ἀξίζει πιά πολύ ἀπό τήμισαλλοδοξία ἢ τό θεοφυλογιαννάκο. Ἡ ἐνοποίηση τοῦ πολιτικοῦ κόσμου ἐνεῖχε τό κίνδυνο νά τιναχτοῦν οἱ ἀσφαλιστικῆς δικλίδες στόν ἀέρα. Ὁ Καραμανλῆς μέ ἀφέλεια πού ἐκπλήσσει σέ θράσος συνόφισε αὐτό πού κατάλαβε, ἢ τοῦ ἔδωσε νά καταλάβει, ὁ Παπαδόπουλος. Ὡρισε σάν καθῆκον τῆς ἀντιπολίτευσης τήν μετριοπαθῆ διαφωνία. Ὁ Παπαδόπουλος ἔχοντας κλείσει τόν κύκλο τῶν ἀνακτορικῶν περιπετειῶν πού περισσότερο ἀπ' ὅλα προέρχονταν ἀπό τό γεγονός πῶς ὁ βασιλιάς ἀντιλαμβάνονταν γιά πραγματικό του συμφέρον αὐτό πού δέν ἦταν παρά ἡ ἀλαζονεία τοῦ συμφέροντος, ἐπιχείρησε νά ἀνοῦξει ἐλεγχόμενα καί συντηρητικὰ τίς πύλες στόν πολιτικό κόσμο.

Ὁ τελευταῖος κατάφερε νά ὑπερβάλλει τή φύση του καί ἀρνήθηκε κάθε συμμετοχή στό παίγνιδι ἂν ἐξαιρέσουμε αὐτόν τό γέρο γελοῖο Ἴηλιοῦ πού φάνηκε νά προσαρμίζεται στήν προοπτική. Τό γεγονός πῶς μετά ἀπό ἕνα τέτοιο "πολιτικό ὄλσθημα" παραμένει ἀρχηγός κόμματος ἐξηγεῖ τήν ἐκτίμηση πού τρέφει στόν ἑαυτό του αὐτό τό κόμμα.

Ὁ Παπαδόπουλος ἐπιθυμώντας τήν ὀμαλή καί σταδιακή προσγείωση τῆς δικτατορίας καί ἔχοντας ἐξασφαλισμένη μόνο τήν διαφωνία τῶν πρώην συνεργατῶν του παρέδίκε τήν πρωτοπουργία στόν Μαρκεζίνη σάν δεῦγμα καλῆς θελήσεως στόν πολιτικό κόσμο. Ἡ ἀνικανότητα τῶν κομμάτων ἐπὶ μιᾷ 7ετίᾳ νά κάνουν αἰσθητή τήν παρουσία τους τοὺς χάρισε τήν ἀδιαλλαξία τῆς τελευταίας στιγμῆς. Θά καθύστατο πλήρως ἀνυπόληπτα ἂν ἔσπευδαν νά παρακολουθήσουν τίς μανοῦβρες τοῦ δικτάτορα. Στό κρίσιμο τριήμερο τοῦ Νοέμβρη ὅπου εἶχε προγραμματισθεῖ καί ἡ ὀμιλία τοῦ Μαρκεζίνη ὁ πολιτικός κόσμος βρέθηκε σέ τέτοιο χάλε πού μόνο δηλώσεις μπορούσε νά κάνει. Στήν οὐρά τῶν γεγονότων καταλάβαινε πῶς συμβαίνουν γιά νά δοξασθεῖ ἡ "δημοκρατία" του, τό Κοινοβούλιό του, δηλ. αὐτός ὁ μόνος ἀμέτοχος. Ἔτσι μέ τρελλή παρθενικότητα καί ἐκκορνευμένη ὑποκρισία μέ τόν ρεφορμισμό πού παύρνει γιά ἐπανάσταση γιά νά τόν πάρουν οἱ ἄλλοι γιά ἐπανάσταση χωρίς νά μεταρρυθμίζει οὔτε τά πρόσωπα οὔτε τή ρητορική του, στίς 17 τοῦ Νοέμβρη δέν θά εἶναι πουθενά. Δέν θά ἀναλάβει οὔτε τήν εὐθύνη τῶν γεγονότων γιά νά ζητήσει μέ τήν μεταπολίτευση τήν εὐθύνη τοῦ ἔθνους καταγγέλλοντας αὐτούς πού πυροδότησαν τίς μετριοπαθεῖς διαθέσεις στό Πολυτεχνεῖο σάν ἀνεύθυνους καί προβοκάτορες. Τώρα τό γεγονός πῶς τό κορνό ἀστινομεύεται στήν Ἑλλάδα ἐξηγεῖται μέ τό ὅτι ἔχει καταστεῖ ὁ κοινός τόπος ἐνός ἐπαγγέλματος πού ἐξαντλεῖται στό νά κατασκευάζει προσόντα ὑποκρισίας γιά τόν ἑαυτό του.

Ἀπό τήν κατάληψη τῆς Νομικῆς εἶχε φανεῖ ὅτι ἡ Δικτατορία στηρίζονταν πάνω σέ ἐκρηκτικῆς ὕλης. Ὁ λόγος τοῦ Παπαδόπουλου στούς πανεπιστημιακοὺς δασκάλους—"νά βάλω φωτιά στό κεφάλι"—χρησιμοποίησε γιά νά τρομοκρατήσει τήν παράσταση πού ἤδη τόν εἶχε τρομοκρατήσει. Ἡ κατάληψη τῆς Νομικῆς ἀποδεικνυε ὅτι ἦταν ἀρκετός ἕνας σπινθήρας γιά νά ἐκραγεῖ σέ χίλια κομμάτια ἡ τρομοκρατημένη ἀπάθεια τοῦ λαοῦ. Ἐπίσης κατεδεικνυε καί μιᾷ στρατηγική. Οἱ φοιτητές δροῦσαν στό δικό τους ἔδαφος καί συγκρούονταν στά δικά τους πεδία μέ τή δικτατορία. Τά ἀντιδικτατορικά συνθήματα προέρχονταν ἀπό μιᾷ ρεφορμιστικῆ κριτική τῆς πανεπιστημιακῆς ζωῆς. Αὐτό ὅμως δέν σήμαινε τίποτε ἰδιαίτερα. Ἡ κοινωνία ἦταν ἔτοιμη νά ἀσκήσει κριτική στό σύνολο τῆς Δικτατορίας.

Τό σκάνδαλο μιᾶς ἐξουσίας πού ἀμφισβητεῖται ἡ ἀποτελεσματικότητά της στό πανεπιστήμιο λειτουργεῖ σάν πυροδότης σέ πλατεῖα στρώματα. Αὐτή ἡ δυνατότητα τοῦ φοιτητικοῦ κινήματος νά θέσει σέ ἐνέργεια μιᾷ ἀλυσίδα ἀντιδράσεων τέτοιων διαστάσεων ἐπερνάει τήν πρόθεσή του πού ἀνδρώθηκε στή μυσταγωγία τῆς καθαρῆς προλεταριακῆς πρώτοπορίας. Ἡ ὑποτίμηση τῆς δυνατότητας καί τοῦ ρόλου του φαίνεται καθαρά στά γεγονότα τῆς Νομικῆς πού ἐγκαταλείπει τό κτίριο ὅταν ἀκριβῶς ἡ κίνηση τοῦ λαοῦ στούς δρόμους ἄρχισε νά παύρνει σοβαρές διαστάσεις. Τά γεγονότα στούς δρόμους τῆς Ἀθήνας τοῦ κατέδειξαν τή σημασία του, σημασία πού αἰσθανόνταν ἀνῆμπορο νά ἐπωμισθεῖ πρὸς τό παρόν.

Αφού συνθηκολογεί με την Δικτατορία έπιχειρεί με μιá δεύτερη κατάληψη τής Νομικής να προσδώσει στην τυχαιότητα των πράξεών του συνέπεια και πρόθεση. Αυτό όμως τό έχει αντιληφθεί νωρίτερα ή έξουσία και έκκενώνει αμείλικτα τή Νομική.

"Έτσι θά φτάσει στό κρίσιμο τριήμερο του Νοέμβρη που θά στηρίξει τή δράση του ανυποψίαστα σ' αυτό που σήμερα καταγγέλει στόν αυθορμητισμό και τή συλλογικότητα." Αν περιωθήθηκε μέσα στή θύελλα του τριημέρου ήταν άκριβώς γιατί λειτούργησε ή πρωτοβουλία και τό θάρρος αυτών που υπό άλλες συνθήκες είναι "καθοδηγητέοι".

Παράλληλος και σαφής κίνδυνος υπήρχε στην υπερεκτίμηση του ρόλου του φοιτητικού κινήματος. Νά πιστέψει δηλαδή πώς αφού πυροδότησε τήν κοινωνία μπορεί και νά τής έμπνεύσει τή δράση, τις μορφές και τό ριζοσπαστισμό της, που θά σήμαινε ότι έγκραυστοσε μιá ιδεολογική πίστη-πρωτοπορίας, μάζας-πίστη που θά τό έμπόδιζε καθώς από τή φύση του είναι άνικανο νά καταστεί ό συλλογικός οργανωτής τής κοινωνίας και σ' αυτό που άποτελεί τό δικό του έργο. Είναι άρχικά αντιφατικό και συναφώς έξαίσιον λογικό τό γεγονός ότι ό πυροδότης τροφοδοτείται σέ ριζοσπαστισμό από αυτούς που πυροδοτεί. Τό φοιτητικό κίνημα φτάνει στις 17 Νοέμβρη με τήν έμπειρία μιās έπιθετικής στάσης άπέναντι στην άστυνομία που ένέπνευσαν και ένδηλωσαν κατά τό μνημόσυνο του Παπανδρέου στρώματα που παρέμεναν μέχρι τότε άδρανή. Αυτό όμως που έκπλήσσει με τή διαρκή πραγματοποίηση τής αντιφατικότητας και τήν έπαναφέρει σαν πανταχού παρών πρόσωπο στην διάρκεια όλου του φοιτητικού κινήματος έλλοχεύει στις ένέργειες και των δυό πλευρών. Κάθε δραστηριότητα άνατρέκει αυτό που σκοπεύει, μάχεται τόν έαυτό της και πραγματοποιεί άκριβώς αυτό που έτεινε νά καταστρέψει. Δέν τό βλέπει ούτε ό δικτάτορας ούτε οι φοιτητές. Οι "καλού μαρξιστές" που "σπούδασαν τή διαλεκτική" δέν βλέπουν κάτω άπό τή μύτη τους τή διαρκή αντίφαση γιατί από τήν πλευρά του φοιτητικού κινήματος στρέφεται έναντίον τους.

Ό κυριώτερος κίνδυνος για τήν δικτατορία προήλθε από τήν μέριμνα νά άποφύγει ριζικούς και μελλοντικούς κινδύνους.

Έντοπίζοντας τήν αντίσταση σέ "ρωμαντικές" βόμβες και μικροοργανώσεις δείχνοντας από τή μιá πώς δέν τις παίρνει στα σοβαρά για νά μήν τις πάρουν στα σοβαρά-κίνδυνος μαζικοποίησης των οργανώσεων-άπό τήν άλλη δείχνει πώς τις παίρνει στα σοβαρά για νά τις παίρνουν κάπως σοβαρά και νά περιμένουν από αυτές σημαντικά άποτελέσματα, κοιντολάρει τήν κατάσταση με μιá αυτοεκτίμηση στην κόψη του ξυραφιού. Θέλοντας άμεσα νά άποφύγει τόν φοιτητικό συνδικαλισμό σαν πιθανό αντίπαλο τόν καταργεί για νά άντιληφθεί όταν ξυπνά από τό μεθύσι της ώμης βίας τό βαθύ ρόλο του συνδικαλισμού στην έσωτερικήυση τής έξουσίας. Όταν πλέον συνειδητοποίησε ότι ή πραγματική και βιώσιμη έξουσία είναι ή έσωτερικευμένη έξουσία έβαζε δυναμίτη στον έαυτό της καθώς του έθετε για πρόβλημα νά γίνει αυτό που δέν είναι παραμένοντας αυτό που είναι. Κατάφερα νά έπιδεικνύει αυτή τήν διαδικασία στην όποία λιγότερο από όλους πίστευε ή ίδια και που άπαραίτητος όρος για τήν έπιτυχία της είναι νά πιστεύουν οι πάντες άπόλυτα. Έτσι όλα παίζουν μεταξύ γελοίου και τραγικού. Τό έπίσημο πρόσωπο αυτής τής ιστορίας συνοψίζει μέχρι τέλους τά χαρακτηριστικά της υπόθεσης τους. Κάθε βήμα γίνεται δικόπο μηχανήρι. Έλεύθερος συνδικαλισμός σημαίνει αντιπολιτευόμενο πανεπιστήμιο κάτι άδιάνοητο για αυτούς που συνοχή ήταν ή βία. Κάνει ψευτοεκλογές και παράγει τούς έπίσημους αντιπροσώπους ταυτόχρονα με τούς άνεπίσημους. Δίνει έδαφος στο φοιτητικό ρεφορμισμό που τής είναι ώφέλιμος χωρίς νά άντιληφθεί πώς είναι ή δύναμη τής άνατροπής της. Όταν έχει τήν πρόνοια νά άντιλαμβάνεται ότι δέν μπορεί ό έλεγχος και ή συνοχή της ζωής νά έπιβάλλεται από τό κράτος και τό στρατό γιατί ή διάσταση διαρκώς μεγαλώνοντας άγγελει έκρηξη άπρόσμενη και χαοτική στις διαστάσεις δέν έχει τήν φαντασία νά συλλάβει τόν κίνδυνο που προέρχεται από τήν πανεπιστημιακή ψευτοαντιπολιτεύση.

Η τελευταία έπειδή τής λείπει τό θάρρος νά αναλάβει τις ευθύνες μιās έστω "παράνομης" συνδικαλιστικής ήγεσίας άπεκδύεται κάθε μεγαλύτερη ευθύνη από τήν άπλή άντιπροσώπηση για τό συγκεκριμένο πρόβλημα και καταφεύγει διαρκώς στο φοιτητικό σώμα για νά τό καταστήσει πλήρως υπεύθυνο.

Δίνει για τόν έαυτό της τήν σχετικά άκίνδυνη εικόνα των άπλών έντολοδόχων που καθώς γίνεται άποδεκτή από τό φοιτητικό κίνημα πραγματοποιείται άντίθετα στις ένδόμυχες φιλοδοξίες τής φοιτητικής ήγεσίας.

Η πλήρης ευθύνη μεταφέρεται στην γενική συνέλευση όχι βάσει κάποιου καταστατικού αλλά από τήν βαθειά πίστη αυτών που συμμετέχουν στις διαδικασίες.

Έδώ έγκκενται ό αυθορμητισμός, ή μαζικότητα, ή ζωντάνια του φοιτητικού κινήματος.

Ζητώντας ό Παπαδόπουλος νά άπαλλαγει από τήν πιθανότητα μιās αντιπολιτευόμενης φοιτητικής φράξις βοηθά στο νά μεταφερθεί ή αντιπολιτεύση στο σύνολο του φοιτητικού κινήματος. Ό έμπαιγμός των ίδιων του των ένεργειών προκαλεί όταν ή έξουσία παροουσιάζεται με τή μορφή τής στεύρας έξωτερικότητας. Ζητώντας νά άπαλλαγει από μερικούς υπεύθυνους παράγει τήν συλλογική ευθύνη. Ζητώντας νά έκσυγχρονίσει τήν δικτατορία και νά κοιντολάρει τό Πανεπιστήμιο παράγει μορφές έμβρυακές άμεσης δημοκρα-

τύας που υποβοηθούν τη συμμετοχή καθώς κάθε φοιτητής αισθάνεται πώς συμμετέχει έξ-
 ίσου στις αποφάσεις και πώς η δική του δράση μπορεί να τους δώσει κάποια μορφή.

Φροντίζοντας για την απάθεια των πολλών και την "επαγγελματική" αντιπροσώπευ-
 ση από λίγους καταργεί την σημασία αυτών των αντιπροσώπων και προκαλεί την ένεργη-
 τικότητα των πολλών.

Η αντίφαση όμως λειτουργεί διπλά και τριπλά. Η ρεφορμιστική κριτική του Πα-
 νεπιστημίου και της Δικτατορίας οδηγεί τό φοιτητικό κίνημα στο να ζητά αυτό που προ-
 φανώς θά ήταν-όπως και έγινε-ή έκπόρνευση κι ο έκφυλισμός του. Όταν ακριβώς οι μορ-
 φές άμεσης δημοκρατίας και ή συλλογική ευθύνη του προσδίδουν εκπληκτικό δυναμισμό,
 έπιζητά "έλεύθερο συνδικαλισμό" που σημαίνει μετάθεση των προβλημάτων στους αντι-
 προσώπους, καταστροφή κάθε έννοιας συλλογικής ευθύνης και διαρκής έκφυλισμός της συμ-
 μετοχής ενός εύρυτατου άριθμού φοιτητών.

Αηλαδή ή πραγματοποίηση της καπιταλιστικής πολιτικής στο πανεπιστήμιο, άνεστ-
 ραμμένη εικόνα των ανθρώπινων δικαιωμάτων και άποκατάσταση του άφηρημένου και του
 άσαφούς εκεί που τό συγκεκριμένο και ή σαφήνεια ήταν ήδη όρατά.

Τούτο προέρχεται από την αντίληψη που είχαν οι φοιτητές για την δικτατορία σαν
 μια στιγμή που καταγγέλεται από τον άστικό κόσμο ενώ αντίθετα ή δικτατορία είναι που
 τον καταγγέλει. "Ετσι φαίνεται σαν όλο τό φοιτητικό κίνημα να αναλώθηκε στην άποκα-
 τάσταση της εύρυθμίας του καπιταλιστικού κέρδους και στη μετατροπή του σε θεάματική
 τελετουργία όπου οι έκλεγμένοι αντιπρόσωποι δύνουν παράσταση χάριν των πολιτικών πα-
 ρατάξεων που εκπροσωπούν.

Η αντίφαση είναι προφανής. "Ενα ρωμαλέο φοιτητικό κίνημα έπιζητά από την δι-
 κτατορία αυτό που άργότερα θά τό εύνουχίσει και θά τό καταστήσει κομματικό υποκατά-
 στημα. Η δικτατορία βρίσκεται σε άδυναμία να του παράσχει ακριβώς αυτό και του δί-
 νει τίς δυνατότητες να άνδρωθεί σε βάθος και να ζήσει δημοκρατικές μορφές που θά κα-
 ταστραφούν μόλις έμφανισθεί ή κοινοβουλευτική δημοκρατία.

Η αντίφαση δέν είναι θεωρητική άφαίρεση, αντίθετα είναι ή καθημερινή πράξη και
 καταδείχνει τίς παράλογες και έξωστρατηγικές μορφές που παίρνει ή δράση μορφές που
 την κάνουν ίκανή για τά πάντα και για τό μηδέν.

Αυτό που μέ ρυθμούς άνυποφύλαστο καταστρέφει ή βία της έξέγερσης είναι ο φετιχισμός
 της έξουσίας. Τά ίερά Ταμπού. "Όλα εκείνα που υπεριψώνονται σαν άπλησίστατοι μηχανι-
 σμοί σαν τό όντος όν της δύναμης μπαίνουν ντέ φάκτο στην κριτική των όπλων. "Οποια-
 δήποτε έξέγερση άποτελεί μια πρακτική κριτική της έξουσίας, "μια κριτική που άσκει τή
 δύναμή της". Καταστρέφοντας την λειτουργικότητα των μύθων που έξασφαλίζουν την μα-
 κάρια ζωή στην έξουσία την αναγκάζει να δείξει αυτό που όντως είναι, ή συγκεκριμένη
 όργάνωση της βίας.

Τό Νοέμβρη τό πρόβλημα δέν τέθηκε αλλά έδειξε όλη τή δυναμική που χρειαζόταν να
 τεθεί και ανάγκασε όλο τό συναφές σκυολόϊ να προστρέξει στα τάνκς.

Τό πρόβλημά μας δέν είναι να δώσουμε ένα χαρακτηρισμό στο Νοέμβρη που να άν-
 ταποκρίνεται με ένάργεια στα χαρακτηριστικά του. Οι κοινωνιολόγοι κάνουν επίπονες
 σπουδές γι αυτή τή δουλειά και καταφέρνουν να κάνουν τή στατιστική όρισμό ή την άρ-
 λοϋμπα άξιολογήσει.

Ούτε έπίσης να οικειοποιηθούμε την έξέγερση με την έννοια ότι κατέχουμε τό πρό-
 τυπο των "καθαρών" έξεγέρσεων.

Τό πρόβλημά μας τίθεται στο ότι κάθε έξέγερση έπιβεβαιώνει την άποψη για τίς έ-
 παναστατικές δυνατότητες της σύγχρονης κοινωνίας. "Ότι κάθε έξέγερση μεταμορφώνει
 τους μίξερους και τρομοκρατημένους πολύτες σε βία επί τω έργω και γενικεύει διαρκώς
 και άπεριορίστα τον έαυτό της, να αυτό που έπιβεβαιώνουν τά γεγονότα και ενδιαφέρει
 τά θεωρητικά μας συμπεράσματα.

Η κατάληψη του Πολυτεχνείου στηρίχτηκε στο τυχαίο όσο κανένα άλλο γεγονός. Δι-
 ακόσιοι έως τριακόσιοι φοιτητές κυνηγημένοι στην όδό Σόλωνος από την Αστυνομία κα-
 ταφεύγουν στο άσυλο του Μετσόβειου ίδρύματος. Μια σειρά από συγκυρίες-ή επέμβαση κι
 ή άποφασιστικότητα των έξτρεμιστών, νυν προβοκατόρων, ή έκρηκτική διάθεση του λαού-
 μεταβάλλουν μια πράξη που δέν έπεδίωκε τίποτε, σε μια άλυσίδα έκρήξεων που τό βράδυ
 της Παρασκευής τεύνουν να έπιδιώξουν τό πών.

Η Νοεμβριανή έξέγερση άποτελεί τό καλύτερο έπιχείρημα έναντίον αυτών που φαν-
 τάζονται την επανάσταση σαν καλοκουρδισμένη και διευθυνόμενη μηχανή. Μια μηχανή που
 μπαίνει σε ένέργεια όταν ώριμάσουν οι αντικειμενικές συνθήκες. Τό κύριο έπιχείρημα
 της γραφειοκρατικής αντίληψης είναι πώς ή έξέγερση δέν πέτυχε και "δέν ήταν δυνατόν
 να πέτυχει" άφοϋ έλειπε ένα κόμμα. Τό έπιχείρημα αυτό αν άλλου έχει μια θεωρητική
 σοβαροφάνεια, στην Ελλάδα είναι έξωφρενικά γελοίο άφοϋ πλήρωσε με άνυπολόγιστο αίμα
 τους τυχοδιωκτισμούς ενός κόμματος που είχε μαζί του λαό στρατό και όπλα.

"Ενα κόμμα "ήρωϊκό", κύρους και εκπληκτικών όργανωτικών δεσμών με την άγροτική
 τάξη.

Αντίθετα αυτό που έκανε δυνατόν να ξεσπάσει ή θύελλα τό βράδυ τής Παρασκευής ήταν ο αυθόρμητος χαρακτήρας τής εξέγερσης και του φοιτητικού κινήματος που είχε καταστεί τό κέντρο τής αντιδικτατορικής πάλης. Τό φοιτητικό κίνημα αυτό θά πρέπει να τό καταλάβει βαθειά άφοϋ μέ τίσ "έπαναστατικές" καθοδηγήσεις επί δημοκρατίας έγινε ούρά τών πάντων και ή άνυποληψία του συνοφύζεται στο άλσχος που έπετέλεσε μέ τό θέαμα τής κατάληψης στην Ίατρική Θεσσαλονίκης. Η εξέγερση του Νοέμβρη αρχίζει μέ τό δίλλημα φιλελευθερισμός-φασισμός και παρουσιάζει μιá έσωτερη όρμη που τένει να καταστρέψει τό έδαφος του δίλληματος. Δέν είναι στα συνθήματα που καταγράφεται ή διαρκής ριζοσπαστικότητα αλλά στη βουβή δράση στους δρόμους και στην άποδοχή τών πιο προωθημένων μορφών από αυτούς που άοπλοι δέχονταν τίσ δολοφονικές σφαίρες.

Πιο καλά αντιλαμβάνεται τό πρόβλημα ο Παναγιώτης Κανελλόπουλος. Ζητώντας σχηματισμό κυβέρνησης έθνικης ένότητας τό κάνει άφοϋ πλέον δέν υπερασπίζεται τά γεγονότα, για να πετ στα στρατιωτικά άφεντικά τής χώρας ότι ή κατάσταση ξεφεύγει πια από τά χέρια μας.

Η καλή φοιτητική διαμαρτυρία έχει ξεπεραστεί και ή ύποστήριξη στους βλαστούς του έθνους έξαντλει τή σημασία της καθώς έμφανίζεται στους δρόμους ή βία χωρίς ρητορική και χωρίς ένα συγκεκριμένο πρόσωπο που να τήν καθιστά διαπραγματεύσιμη. Είναι ή άνεύθυνη βία που δέν ξέρει αρχηγούς και δέν κατέχει τήν στρατηγική παρά σαν αυθόρμητη σύλληψη τής στιγμής. Υπό μιá έννοια ή στρατηγική του αυθόρμητου είναι τό αυθόρμητο τής στρατηγικής, αλλά αυτό που καθιστά τή στρατηγική του αυθόρμητου όντως στρατηγική είναι ή συνείδηση ενός προσώπου που έπιδιώκεται. Οί διευθυντές τής κοινωσίας τό ξέρουν πολύ καλά πώς κάθε εξέγερση και ή πιο ύπολογισμένα έλεγχομένη περικλείει τή δική της λογική και τή δική της δυναμική, περικλείει έκρηκτικές δυνάμεις που όταν ξεσκίσουν τόν άσκό του Αιόλου είναι άδιανόητο να έλεγχοϋν. "Άλλωστε κάθε έπανάσταση φαίνεται να ξεκίνησε από ένα ρεφορμισμό που σ'ένα κρίσιμο σημείο του ταξιδιού τόν έγκατέλειψε για τό δικό της προορισμό. Ποιά εξέγερση θά γενικεύσει τόν έαυτό της και θά καταστεί έπανάσταση είναι κάτι που καμιά θεωρητική Ψυδία δέν μπορεί να προβλέψει.

Μέσα σε μιá εξέγερση που ξεσπάει για τήν άνατροπή του Παπαδόπουλου σπάζονται Τράπεζες-ιερού ναού του καπιταλιστικού κέρδους-φανάρια, σουπερ-μάρκετ και έπιτύθονται στο Ύπ. Δημοσίας Τάξεως άνθρωποι που δέν κατευθύνονται από κανένα κέντρο.

Ο κίνδυνος είναι σαφής. Η άστική τάξη παρακολουθεϊ μέ κομμένη τήν ανάσα τίσ έξελίξεις. Από τή μιá ο στρατός, ή έγγύησή της, από τήν άλλη ή άφρόκρεμα τών σκλάβων οί φοιτητές. Άλλά τώρα κάτι τής θυμίζει τόν Κόκκινο Δεκέμβρη, πανικοβάλλεται. Είναι κάτι που ξεπερνάει τή λογική καθώς αυτού που συγκρούονται μέ τήν έξουσία διακινδυνεύοντας τό πόν τήν έπαύριο όποιας νίκης δέν θά έχουν κηδεμόνα να παραδώσουν τή γενική τύχη τών πάντων.

Ο πανικός του καπιταλισμού μπροστά στη Νοεμβριανή εξέγερση προέρχεται από τή βαθειά ουσία του, από τό γεγονός πώς αίφνιδιαστικά του παρουσιάζεται σαν προφανώς μάταιο αυτό που άποτελοϋσε τήν διαρκή έμμονη προσπάθειά του.

Έπιχειρώντας στο έργοστάσιο, στο σχολείο, στο στρατό, στην πολιτική να καταστήσει τίσ συμπεριφορές προβλέψιμες, έλέγξιμες, μετρήσιμες βρίσκειτα ξαφνικά μπροστά σε μιá έκρηξη που άναιρει όλη του τήν προσπάθεια. Είναι ή στιγμή που τόν έγκαταλείπει ή ΐδια ή πίστη του.

Μιá εξέγερση που έπιζητά τή μεταρρύθμιση τής πολιτικής, τό φιλελεύθερο πρόσωπο, είναι έλέγξιμη, για αυτό ζοϋν ο Κανελλόπουλος κι ο Μαϋρος, αλλά μιá βία χωρίς πρόσωπο που δέν ζητά άκόμα τίποτε, είναι κάτι τρομακτικό, είναι τό δέος για αυτό που πρόκειται να έπιζητήσει όταν ξεπεράσει τήν άμυντική στάση τής άπλης καταστροφής. Είναι ή ιστορική στιγμή που όλοι οί μηχανισμοί έλέγχου καταστρέφονται και μένουν τά γυμνά πρόσωπα τής βίας άμείλικτα χωρίς έπιχειρήματα να συνεχίσουν τό έργο.

Αυτού που προσέδωσαν στο τριήμερο κρισιμότητα δέν ήταν ή γελοία φοιτητική ήγεσία που καλοϋσε τόν άοπλο κόσμο να σκοτωθεϊ στους δρόμους ενώ ταυτόχρονα άστυνόμευε και λογόκρινε τίσ αποφάσεις τής έργατικής συνέλευσης μ'έκεϊνα τά άπίθανα "τιμαριθμηκά".

Σέ διακριτικούς δεσμούς μέ τά πολιτικά κόμματα οί ήγέτες τών φοιτητών αναλώθηκαν στην άστυνόμηση τών ριζοσπαστών φοιτητών τών έργατών και τών μαθητών και ήταν έτοιμοι για μιá δεύτερη παράδοση όπως τής Νομικής. Η άδιαλαξία του στρατού τήν τελευταία στιγμή τούς περιέσσωσε τό γόητρο.

Είναι έπίσης έξωφρενικό για τό ναρκισσισμό αυτής τής ήμιμαθούς άγέλης που δέν διαμαρτύρεται όταν ο νϋν ύπουργός τέως πρύτανης και περιώνυμος αντιστασιακός δηλώνει ότι: χάρηκε όταν έμαθε ότι δέν σκοτώθηκε κανένας φοιτητής του Πολυτεχνείου. Ο μϋθος του φοιτητικού Νοέμβρη και του ήρωικού πρύτανη έπρεπε να καταρρεύσει από μόνη τήν άσυναρτησία και τόν άμοραλισμό αυτής τής κυνικά ταξικής δήλωσης.

Αυτού που προσέδωσαν στα Νοεμβριανά τήν έκρηκτικότητα τους ήταν οί πληβεϋοι τής Αθήνας χωρίς καμιά άστυνόμηση μέ τίσ φωτιές, τά όδοφράγματα και τήν άπαραμίλλη τόλμη έθεσαν στην έξουσία τό έρώτημα: άπόψε κάποιος από τούς δυό πεθαίνει στη συγκεκρι-

μένη έξουσία τοῦ Παπαδόπουλου στήν ὁποία συνόφισαν τή γενική τους μιζέρια. Ἐργάτες εἰσπράκτορες, ἀνήλικοι, ὑπάλληλοι ὅλη ἡ μίζερη μάζα τοῦ Ἀθηναϊκοῦ λαοῦ ἔγραφε πάνω στήν ἀσφαλτο τό ἔπος τοῦ νά μήν λογαριάσει κανείς τό θάνατο.

Σέ λίγες ὥρες ὅλα θά ἦταν πιθανά. Αὐτό τό πρόλαβαν τά τάνκς. Στό πολυτεχνεῖο ἡ ἔξαρση στηρίχτηκε στήν τριήμερη κομμούνια. Αὐτό εἶναι ἐκεῖνο πού ξεχνοῦν οὐ πάντες. Ἡ ἐμπειρία μιᾶς νέας ζωῆς καί ἡ δυνατότητα νά λειτουργήσει στίς πύο κρίσιμες συν-θῆκες εἶναι ἀνυπόφορη γιά τόν καπιταλιστικό κόσμο.

Τό Πολυτεχνεῖο πέρασε στήν μνήμη τοῦ Ἔθνους. Ἡ ἐπανοικειοποίηση στηρίχτηκε στό φοιτητικό κόσμο καί σ' αὐτό τό ἕδραμα τῆς τεχνολογικῆς ἐλύτ. Οἱ ἀνώνυμοι δρόμοι ὅπου οἱ πληθεῖτοι καί οἱ λοῦμπεν ἄφησαν τά κορμιά τους ξεχνιοῦνται μέσα στήν ἴδια πε-ριφρόνιση πού τρέφει ὁ ἀστικός κόσμος γιά τίς τρωγλες του.

Ἡ Πλατεῖα Βάθης δέν μπορεῖ νά δικαιουται, εὐφημη μνεῖα. Ἡ πόλη εἶναι ταξική.

Ἡ ἐξέγερση τεῖνει νά παρουσιασθεῖ σάν αὐτό πού δέν ἦταν: μιᾶ καλή φοιτητική δι-αμαρτυρία. Στεροῦν ἀπό τοὺς δολοφονημένους καί τήν ἴδια τήν τιμή τους ἀφοῦ οἱ ἐνέρ-γειές τους δέν μποροῦσε νά εἶναι παρά ἔργο προβοκατόρων. Ὅμως ἀπό τά πτώματα μπρο-στά στό Ἵπ. Δημοσίας Τάξεως καί μέσα στήν Τράπεζα τῆς ὁδοῦ Ἀχαρνῶν δέν ἀναγνωρίσ-τηκε κανένα νά ἀνήκει σέ προβοκάτορα.

Τό φοιτητικό κίνημα παρέδωσε χωρίς ἀνταμοιβή τήν ὑπόθεσή του στοὺς πολιτικούς κι ἐπιμένει νά τό παίρνουν στά σοβαρά ἀντλώντας ἀπό τίτλους πού δέν τοῦ ἀνήκουν.

Τό Πολυτεχνεῖο συνόφισε σέ μιᾶ νύχτα τήν κριτική τοῦ ἑλλητισμοῦ σάν κεφαλαίου πού ἐπιζητᾶ τή συνεῖδηση τῶν στόχων του. Καί τή συνόφισε δραματικά ἀφοῦ μετά μισό χρόνο ὅλα βάδισαν ξανά στήν κόψη τοῦ ξυραφιοῦ. Τό πρόβλημα πῶς σέ κάποια ἄκρη τῆς νύχτας ἐλλόχευε τό ἐκπληκτικό ἔτοιμο νά παραδώσει στόν ἑαυτό του ὅλες τίς δυνατότη-τες τῆς ριζικῆς ἐμπρακτικῆς κριτικῆς καταφαίνεται ἀπό τήν προσπάθεια πού καταβάλεται στή δίκη νά ἐγκαταστήσουν τοὺς ἀπόντες στό συμβάν καί νά ἐμφανίσουν τήν πραγματικό-τητα σάν ἀνεστραμμένη εἰκόνα προβοκάτσιας. Αὐτό φαίνεται κατορθωτό ἀφοῦ ἡ λύση δό-θηκε μισό χρόνο καί κάτι, ἀργότερα. Ἡ ἐπανοικειοποίηση τοῦ Καραμανλῆ φανερώνει τίς ἀνάγκες τῆς διουκτητικῆς πυγμῆς ἑνός κόσμου πού δέν κατάλαβε πού βάδισε καί πού τώρα κοιμᾶται ἡσυχος καθῶς ὁ ἐφιάλτης τοῦ Νοέμβρη ἀπομακρύνθηκε.

Τό γεγονός πῶς ἔλειπαν οἱ σημαῖες ἀπό τό τριήμερο τῆς σφαγῆς δέν εἶναι παρά γιά νά σπεῖρει τόν τρόπο στοὺς πάντες.

Τίποτε δέν μποροῦσε ἔτσι νά τεθεῖ ὑπό ἔλεγχο. Καί ἀκριβῶς σ' αὐτό ποντάρει ὁ ἀσ-τικός μῦθος γιά νά πλάσει τήν ἱστορία του. Ἡ σφαγή τά τάνκς οἱ νεκροί οἱ διαδηλώ-σεις τά γεγονότα εἶναι τόσο γνωστά στοὺς πάντες καί μόνο μ' αὐτά δέν θάπρεπε ν' ἀσχο-ληθεῖ κανείς. Ἀντίθετα αὐτή ἡ προσπάθεια νά μεταβληθεῖ ἡ ἐξέγερση σέ μιᾶ "νοικοκυ-ρεμένη" ἐκδήλωση πού τεῖνει νά ἐγκλωβίσει τά πάντα στήν Καραμανλική ἀτμόσφαιρα εἶ-ναι πού πρέπει νά καταγγελθεῖ. Νά ὑποθέσουμε ὅτι ἡ προσπάθεια τῶν "ἐξτρεμιστῶν" πῆ-γε χαμένη ἀφοῦ ἡ ὑπόθεση ἐπανακτᾶται θά ἦταν σάν νά μήν μᾶς ἐνδιέφερε ἡ ἐπανάσταση ἀλλά ἡ ἱστορία μιᾶς ἐξέγερσης.

Ὁ Νοέμβρης δημιούργησε μιᾶ παράδοση. Μιᾶ παράδοση πού θά ζωντανεύει ἡ σημασία της ὅσο ἀπομακρύνεται ἡ ἀπειλή ἑλληνοτουρκικοῦ πολέμου ὅπου ἐγκλείεται ἡ σιέψη τοῦ λαοῦ. Εἶναι ἡ ἐξέγερση πού οἱ "ἐπαγγελματίες" δέν μποροῦν νά οἰκειοποιηθοῦν. Ἡ ΚΝΕ κατέλαβε τήν ΕΦΕΕ, κατέλαβε τά τελετουργικά μνημόσυνα ἀλλά δέν μπορεῖ νά καταλάβει τό γεγονός.

Τάξη ἐπικρατεῖ στήν Ἀθήνα, τάξη ἐπικρατεῖ στό κρανίο τῶν ἀνθρώπων. Τάξη μέχρι τή στιγμή πού ὁ διαρκῆς ἐμπαιγμός θά βρεῖ διέξοδο στή γενικευμένη καταστροφή.

Ἡ ἀσυνείδητη ἔκρηξη θά βρεῖ τόν ἑαυτό της κάποια νύχτα πού θά ξημερώσει καί οἱ ἄνθρωποι θά εἶναι ἀκόμη στοὺς δρόμους κατέχοντας τά ὁδοφράγματα. Ἡ κομμούνια τοῦ Πο-λυτεχνεῖου θά ἐνωθεῖ μέ τή δράση καί ἡ ἱστορία θά βρεῖ στοὺς περιφρονημένους καί πληθειακοὺς δρόμους τό λαμπρό ἀνάστημα νά μιλήσει ἀπό μέρους τοῦ κάθε ἐξαθλιωμένου.

Ἡ προλεταριακή βία πού ἔσπερνε τόν πανικό στοὺς ἐνοπλους φρουρούς ὅταν ἐπα-νεμφανιστεῖ δέν θά ἔχει μπροστά της αὐτό τό ἀνεύθυνο τέκνο τῆς συγκυρίας πού κλεισ-μένο μέσα στό Πολυτεχνεῖο καί μέ τή συνεῖδηση τοῦ ἑλληνα νόμιζε πῶς εἶναι πᾶν.

Ἡ διαρκῆς καταγγελία τῶν ἐπαναστατῶν γιά προβοκάτορες φανερώνει τή συνεῖδηση τοῦ κενοῦ τῆς ἐξουσίας τόσο πύο ἐμπρακτα ὅσο πύο πολύ ἀναλώνεται στό νά κείσει τοὺς ἑλληνες πῶς αὐτή ἡ ὁρολογία πού ἦταν γνωστή σέ στενό κύκλο πρέπει νά περάσει στό κα-θημερινό του λεξιλόγιο.

Αὐτή ἡ συστηματική καί τεράστια προβοκάτσια τοῦ ἀστικοῦ κράτους καί τῶν πολι-τικῶν κομμάτων φανερώνει καί τίς μεθόδους πού ἔχουν νά ἀντιμετωπίσουν οἱ ἐπαναστά-τες.

Ἀλλά τό κενό δέν μπορεῖ διαρκῶς νά αὐτοεπιδίδεται γιά περιεχόμενο θά σπάσει τά μοῦτρα του ὅπως ὁ σχιζοφρενῆς δικτάτορας γιατί στό μόνο πού ὑπερέχει εἶναι πῶς ἀν-τιλαμβάνεται τό μέτρο τῶν δυνάμεών του.

Ἡ ἐπανάσταση στήν Ἑλλάδα θά ξεκινήσει ἀπό ἐκεῖ πού σταμάτησε στίς 17 τοῦ Νο-έμβρη τοῦ 1973 τιμώντας τοὺς νεκρούς πού τό ἔθνος δέν φρόντισε νά μάθει οὔτε πού εἶ-ναι ὁ συλλογικός τάφος τους.

